T. C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

AHMED b. HANBEL'İN MÜSNED'İNDE YER ALAN KADIN SAHÂBÎLER VE RİVAYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Meri KEDELİDZE

RİZE
2019

T. C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

AHMED b. HANBEL'İN MÜSNED'İNDE YER ALAN KADIN SAHÂBÎLER VE RİVAYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Meri KEDELİDZE

Prof. Dr. Yavuz KÖKTAŞ
Danışman

RİZE
2019

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Hadis Ana Bilim Dalında, Meri KEDELİDZE tarafından hazırlanan *Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde Yer Alan Kadın Sahâbîler ve Rivayetlerinin Değerlendirilmesi* başlıklı bu çalışma, 05.07.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Yavuz KÖKTAŞ Kabul/Red)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kadir TAŞPINAR Kabul/Red)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Abdulvehhab GÖZÜN Kabul/Red)

09/09/2019

İmza

Doç. Dr. Ahmet YANIK

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 25./07./2019

Meri KEDELİDZE

ÖNSÖZ

Kur'ân-ı kerim'in anlaşılması için hadisler önemli yere sahiptir. Hadis rivayetleri olmasaydı bazı sorular cevapsız kalırdı ki bu, İslam dininin ve Kur'ân'ı kerim'in yeterince anlaşılmamasına yol açardı ve ihtilafların daha çok çoğalmasına sebep olurdu. Bundan dolayı hadis ilmi çalışmaları son derece önemlidir.

Sahâbîlerden çoğu hadisleri aktarmada büyük gayret sarf etmişler ve günümüze kadar hadislerin sağlam bir şekilde gelmesini sağlamışlardır. Hadislerin sonraki nesillere aktarılmasında erkek sahâbilerin yanısıra hanım sahâbilerin katkıları da büyük olmuştur. Hanım sahâbiler de Hz. Peygamber'i (s.a.v) dinliyor, ona soru soruyor ve öğrendiklerini aktarmaya çalışıyordu.

Bu çalışmada Resûlullah'ın (s.a.v) hanımları dışındaki sahabe hanımların rivayetleri Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma giriş ve sonuç dışında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olan hanım sahâbilerin rivayetleri ve bu rivayetlerin tahlili ele alınmıştır. Bu bölüm, hanım sahâbilerin hayatları, rivayetleri ve kaynaklara intikali olmak uzere üç alt başlktan oluşmaktadır. İkinci bölümde Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olmayan hanım sahâbilerin rivayetleri ve bu rivayetlerin tahlili ele alınmıştır. Bu bölümde de hanım sahâbilerin hayatları, rivayetleri ve kaynaklara intikali olmak uzere üç alt başlıktan oluşmaktadır. Bu iki bölümde hanım sahâbilerin rivayet sayıları tespit edilmiş ve rivayetler konularına göre değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise müphem hanım sahâbilerin rivayetlerine yer verilmiştir.

Tez çalışmam esnasında bana her türlü yardımda bulunan danışman hocam Prof. Dr. Yavuz KÖKTAŞ'a, tezin bilgisayar düzenlemesinde desteklerini gördüğüm Öğr. Gör. Ahmet Cevdet KARACA'ya, Arapça çevirilerde bana yardımcı olan Zeinab VANADZE'ye ve her zaman bana destek olan eşime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 4
İÇİNDEKİLER.....5
ÖZET 16
ABSTRACT 17
KISALTMALAR.....18
GİRİŞ 19

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'IN AKRABASI OLAN HANIM SAHÂBİLERİN RİVAYETLERİ VE BU RİVAYETLERİN TAHLİLİ.....22
1.1. ESMÂ BİNT EBÛ BEKİR ES-SIDDÎK 22
1.1.1. Hayatı.....22
1.1.2. Rivayetleri.....23
1.1.3. Kaynaklara İntikali 36
1.2. ÜMMÜ SÜLEYM.....38
1.2.1. Hayatı.....38
1.2.2. Rivayetler.....38
1.2.3 Kaynaklara İntikali 47
1.3. HZ. FATIMA.....47
1.3.1. Hayatı.....47
1.3.2. Rivayetleri.....48
1.3.3. Kaynaklara İntikali. 52
1.4. ESMÂ BİNT UMEYS.....52
1.4.1. Hayatı.....52
1.4.2. Rivayetleri.....53
1.4.3. Kaynaklara İntikali 56

1.5. ÜMMÜ HÂNÎ 57
1.5.1. Hayatı 57
1.5.2. Rivayetleri 57
1.5.3. Kaynaklara İntikali 60
1.6. ZEYNEB BİNT EBÛ SELEME 61
1.6.1. Hayatı 61
1.6.2. Rivayetleri 61
1.6.3. Kaynaklara İntikali 63
1.7. ÜMMÜ EYMEN 63
1.7.1. Hayatı 63
1.7.2. Rivayetleri 64
1.7.3. Kaynaklara İntikali 65
1.8. DÜRRE BİNT EBÛ LEHEB 66
1.8.1. Hayatı 66
1.8.2. Rivayetleri 66
1.8.3. Kaynaklara İntikali 67
1.9. HAVLE BİNT KAYS 67
1.9.1. Hayatı 67
1.9.2. Rivayetleri 67
1.9.3. Kaynaklara İntikali 68
1.10. ÜMMÜ'L-FADL 68
1.10.1. Hayatı 68
1.10.2. Rivayetleri 69
1.10.3. Kaynaklara İntikali 70
1.11. HAMNE BİNT CAHŞ 70
1.11.1. Hayatı 70

1.11.2. Rivayetleri 70
1.11.3. Kaynaklara İntikali 71
1.12. ÜMEYME BİNT RUKAYKA 71
1.12.1. Hayatı 71
1.12.2. Rivayetleri 72
1.12.3. Kaynaklara İntikali 72
1.13. ÜMMÜ HARAM 72
1.13.1. Hayatı 72
1.13.2. Rivayetler 73
1.13.3. Kaynaklara İntikali. 74
1.14. ÜMMÜ RÛMÂN 74
1.14.1. Hayatı 74
1.14.2. Rivayetleri 74
1.14.3. Kaynaklara İntikali 75
1.15. ÜMMÜ SELMA BİNT KAYS 75
1.15.1. Hayatı 75
1.15.2. Rivayetleri 76
1.15.3. Kaynaklara İntikali 76
1.16. ÜMMÜ KÜLSÛM BİNT ALİ 76
1.16.1. Hayatı 76
1.16.2. Rivayetler 77
1.16.3. Kaynaklara İntikali 77
1.17. DEĞERLENDİRME 77

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN AKRABASI OLMAYAN HANIM SAHÂBİLERİN RİVAYETLERİ VE BU RİVAYETLERİN TAHLİLİ

2. 1. ESMÂ BİNT YEZÎD....79

2.1.1. Hayatı....79

2.1.2. Rivayetleri....80

2.1.3. Kaynaklara İntikali....88

2.2. ÜMMÜ ATİYYE....89

2.2.1. Hayatı....89

2.2.2 Rivayetleri....90

2.2.3. Kaynaklara İntikali....94

2.3. ÜMMÜ MÜBEŞŞİR....94

2.3.1. Hayatı....95

2.3.2. Rivayetleri....95

2.3.3. Kaynaklara İntikali....97

2. 4. HAVLE BİNT HAKÎM....97

2.4.1. Hayatı....97

2.4.2. Rivayetleri....98

2.4.3. Kaynaklara İntikali....102

2. 5. SAFİYYE BİNT EBÛ UBEYD....102

2.5.1. Hayatı....102

2.5.2. Rivayetleri....102

2.5.3 Kaynaklara İntikali....103

2.6. FÂTIMA BİNT KAYS....103

2.6.1. Hayatı....103

2.6.2. Rivayetleri....104

2.6.3. Kaynaklara İntikali 105
2. 7. ÜMMÜ HAKÎM 106
2.7.1. Hayatı.....106
2.7.2. Rivayetleri.....106
2.7.3. Kaynaklara İntikali 107
2.8. ÜMMÜ KAYS.....107
2.8.1. Hayatı.....107
2.8.2. Rivayetleri.....108
2.8.3. Kaynaklara İntikali 109
2.9. ÂİŞE BİNT KUDÂME 109
2.9.1. Hayatı.....109
2.9.2. Rivayetleri.....109
2.9.3.Kaynaklara İntikali 110
2. 10. CUDÂME BİNT VEHB EL-ESEDİYYE.....110
2.10.1. Hayatı.....110
2.10.2. Rivayetleri.....110
2.10.3. Kaynaklara İntikali 111
2.11. MEYMÛNE BİNT SA'D 111
2.11.1. Hayatı.....111
2.11.2. Rivayetleri.....111
2.11.3. Kaynaklara İntikali 112
2. 12. ŞİFÂ BİNT ABDULLAH 112
2.12.1. Hayatı.....112
2.12.2. Rivayetleri.....113
2.12.3. Kaynaklara İntikali 113

2.13. ÜMMÜ KÜLSÜM BİNT UKBE 113
2.13.1. Hayatı 113
2.13.2. Rivayetler 114
2.13.3. Kaynaklara İntikali 115
2. 14. ÜMMÜ HALİD 115
2.14.1. Hayatı 115
2.14.2. Rivayetleri 115
2.14.3. Kaynaklara İntikali 116
2.15. ÜMMÜ VARAKA 116
2.15.1. Hayatı 116
2.15.2. Rivayetleri 117
2.15.3. Kaynaklara İntikali 118
2.16. ÜMMÜ SÜLEYMÂN 118
2.16.1. Hayatı 118
2.16.2. Rivayetleri 118
2.16.3. Kaynaklara İntikali 119
2.17. ÜMMÜ ŞERİK 119
2.17.1. Hayatı 119
2.17.2. Rivayetleri 120
2.17.3. Kaynaklara İntikali 120
2.18. ÜMMÜ ZER 120
2.18.1. Hayatı 120
2.18.2. Rivayetleri 121
2.18.3. Kaynaklara İntikali 122
2.19. ÜMMÜ EBU EYYÜB EL-ENSARİYYE 122
2.19.1. Hayatı 122

2.19.2. Rivayetleri 123
2.19.3. Kaynaklara İntikali 123
2.20. ÜMMÜ HİŞAM BİNT HARİSE 124
2.20.1. Hayatı 124
2.20.2. Rivayetleri 124
2.20.3. Kaynaklara İntikali 125
2.21. ÜMMÜ MÂLİK 125
2.21.1. Hayatı 125
2.21.2. Rivayetleri 125
2.21.3. Kaynaklara İntikali 126
2.22. ÜMMÜ KÜRZ 126
2.22.1. Hayatı 126
2.22.2. Rivayetleri 126
2.22.3. Kaynaklara İntikali 127
2.23. BUSRA BİNT SAFVÂN 127
2.23.1. Hayatı 127
2.23.2. Rivayetleri 127
2.23.3.Kaynaklara İntikali 128
2.24. DUBÂ'A BİNTİ'Z-ZÜBEYR 128
2.24.1. Hayatı 128
2.24.2. Rivayetleri 128
2.24.3. Kaynaklara İntikali 129
2.25. FATIMA BİNT EBÛ HUBEYŞ 129
2.25.1. Hayatı 129
2.25.2. Rivayetleri 129
2.25.3. Kaynaklara İntikali 130

2.26. FUREY'A BİNT MÂLİK.....130
2.26.1. Hayatı.....130
2.26.2. Rivayetleri.....130
2.26.3. Kaynaklara İntikali.....131
2.27. HABİBE BİNT EBÛ TECRÂT.....131
2.27.1. Hayatı.....131
2.27.2. Rivayetleri.....131
2.27.3.Kaynaklara İntikali.....132
2.28. HANSÂ BİNT HİZÂME.....132
2.28.1. Hayatı.....132
2.28.2. Rivayetleri.....132
2.28.3. Kaynaklara İntikali.....132
2.29. KUTEYLE BİNT SAYFÎ EL-CÜHENİYYE.....132
2.29.1. Hayatı.....133
2.29.2. Rivayetleri.....133
2.29.3. Kaynaklara İntikali.....133
2.30. HAVLE BİNT SA'LEBE.....133
2.30.1. Hayatı.....133
2.30.2. Rivayetleri.....134
2.30.3. Kaynaklara İntikali.....135
2.31. LEYLA BİNT KÂNİF.....135
2.31.1. Hayatı.....135
2.31.2. Rivayetleri.....136
2.31.3. Kaynaklara İntikali.....136
2.32. MERYEM BİNT İYÂS.....136
2.32.1. Hayatı.....136

2.32.2. Rivayetleri 136
2.32.3. Kaynaklara İntikali 137
2.33. SELÂME BİNT MA'KİL 137
2.33.1. Hayatı 137
2.33.2. Rivayetleri 137
2.33.3. Kaynaklara İntikali 138
2.34. SAMMÂ BİNT BUSR 138
2.34.1. Hayatı 138
2.34.2. Rivayetleri 138
2.34.3. Kaynaklara İntikali 139
2. 35. SELMÂ BİNT HAMZA 139
2.35.1. Hayatı 139
2.35.2. Rivayetleri 139
2.35.3. Kaynaklara İntikali 139
2.36. SEHLE BİNT SÜHEYL 139
2.36.1. Hayatı 139
2.36.2. Rivayetleri 140
2.36.3. Kaynaklara İntikali 140
2.37. ÜMMÜ KÜLSÜM BİNT EBÛ SELEME 140
2.37.1. Hayatı 140
2.37.2. Rivayetleri 141
2.37.3. Kaynaklara İntikali 141
2. 38. ÜMMÜ UMÂRE 141
2.38.1. Hayatı 141
2.38.2. Rivayetleri 142
2.38.3. Kaynaklara İntikali 142

2.39. ÜMMÜ SELMÂ 142
2.39.1. Hayatı.....142
2.39.2. Rivayetleri.....143
2.39.3. Kaynaklara İntikali 143
2.40. ÜMMÜ MA'KİL.....143
2.40.1. Hayatı.....143
2.40.2. Rivayetleri.....144
2.40.3. Kaynaklara İntikali 145
2. 41. ÜMMÜ MÜSLİM 145
2.41.1. Hayatı.....145
2.41.2. Rivayetleri.....145
2.41.3. Kaynaklara İntikali 145
2.42. ÜMMÜ OSMAN BİNT SÜFYAN 145
2.42.1. Hayatı.....145
2.42.2. Rivayetleri.....146
2.42.3. Kaynaklara İntikali 146
2.43. ÜMMÜ SUBAYYE 146
2.43.1. Hayatı.....146
2.43.2. Rivayetleri.....147
2.43.3. Kaynaklara İntikali 147
2.44. ÜMMÜ TÂRIK.....147
2.44.1. Hayatı.....147
2.44.2. Rivayetleri.....147
2.44.3. Kaynaklara İntikali 148
2.45. ÜMMÜ'T-TUFEYL.....148
2.45.1. Hayatı.....148

2.45.2. Rivayetleri 148
2.45.3. Kaynaklara İntikali 148
2.46. ÜMMÜ ÂMİR 149
2.46.1. Hayatı 149
2.46.2. Rivayetleri 149
2.46.3. Kaynaklara İntikali 149
2.47. ÜMMÜ BUCEYD 149
2.47.1. Hayatı 149
2.47.2. Rivayteleri 150
2.47.3. Kaynaklara İntikali 150
2.48. ÜMMÜ CEMÎL 150
2.48.1. Hayatı 150
2.48.2. Rivayetleri 150
2.48.3. Kaynaklara İntikali 151
2.49. ÜMMÜ FERVE 151
2.49.1. Hayatı 151
2.49.3. Kaynaklara İntikali 152
2.50. DEĞERLENDİRME 152
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 154
MÜPHEM HANIM SAHÂBİLERİN RİVAYETLERİ 154
3.1. RİVAYETLERİ 154
3.2. KAYNAKLARA İNTİKALİ 162
SONUÇ 163
KAYNAKLAR 165
ÖZ GEÇMİŞ 169

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Temel İslam Bilimleri

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Prof. Dr. Yavuz KÖKTAŞ

Hazırlayan : Meri KEDELİDZE

Yıl : 2019

Sayfa : 169

ÖZET

AHMED B. HANBEL'İN MÜSNED'İNDE YER ALAN KADIN SAHÂBÎLERİN RİVAYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımlarının dışındaki hanım sahâbîlerin rivayetleri Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i çerçevesinde ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede, râvîlerin incelenmesi, rivayetlerinin sayısı ve konularının belirlenmesi, hadislerin sıhhatleri ve kaynaklara intikali esas alınmıştır.

Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde hanım sahâbilerin rivayetleri erkeklere oranla azdır. Rivayetler içerisinde sahih de zayıf da vardır. Ayrıca hanım sahâbilerin hadis rivayetlerin çoğu soru merkezlidir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, sahih, zayıf, sahabe, Müsned

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences
Department : Basic Islamic Sciences
Thesis Type : Master‟s Thesis
Supervisor : Professor Yavuz KÖKTAŞ
Author : Meri KEDELİDZE
Year : 2019
Page : 169

ABSTRACT

THE EVALUATION OF THE FEMALE COMPANIONS AND NARRATIONS PLACED ON AHMED IBN HANBEL'S MUSNAD

In this study, the narrations of the female companions other than the wives of the Hz. Prophet (s.a.w.) handled and evaluated within the framework of Ahmed Ibn Hanbel's Musnad. In this evaluation, the analysis of narratives, determination of the number and subjects of narrations, the health of the hadiths and the succession to the resources were taken as basis.

In the Musnad of Ahmed b Hanbal, the narrations of the female companions are less than male. There are both sahih and weak in the narration. In addition, the hadith narrations of the female companions are question-centered.

Key words: Hadith, Sahih, Weak, Companion, Musnad

KISALTMALAR

(s.a.v) : Salallahu Aleyhi Veselem

Hz. : Hazreti

(r.a) : Radiyallahu Anha

b. : Bin

bk. : Bakınız

Prof. : Profesör

Dr. : Doktor

ö. : Ölümü

çev. : Çeviri

TDV. : Türkiye Diyanet Vakfı

thk. : Tahkik

vd : ve diğerleri

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖNEMİ

İslam'ın doğru bir şekilde anlaşılması için iki önemli kaynağa başvurmak mecburiyetindeyiz. Bunlar Kur'ân-ı Kerim ve Rasulullah'ın (s.a.v) sünnetidir. Kur'ân ve sünnet iki ayrılmaz bir parça gibi birbirlerini tamamlamaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de anlaşılması güç olan ayetlerin anlaşılması ve Kur'ân-ı Kerim'in koyduğu temel ilkelerin açıklığa kavuşturulması için ilk başvurduğumuz kaynak hadislerdir.

Bu çalışmada alana katkıda bulunmak amacı ile en değerli ve en üstün kabul edilen nesil olan sahâbilerden, Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımları dışındaki hanım sahâbilerin rivayetleri değerlendirilmiştir. Hanım sahâbilerin rivayetlerinin ortaya konulması hem erkeklere nispetle hanımların da rivayet işiyle meşgul olduğunu hem de rivayet ilminde kadınların da önemli bir yeri bulunduğunu göstermesi bakımından dikkate değerdir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Aslında günümüzde kadınların hadis ilmindeki yerlerine dair çalışmalar vardır. Ancak bu çalışmalar daha ziyade hadis tarihinde kadın ravîleri tespit etmeye yöneliktir. Bunun dışında özellikle hanım sahâbilerin rivayetlerini tespit etmeye yönelik tezler de yapılmıştır. Fakat bu tezler Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımlarıyla sınırlı kalmıştır. Bu çalışmayla Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımları dışındaki hanım sahâbilerin rivayetleri Müsned çerçevesinde bir bütün olarak tespit edilmeye çalişilmiştir. Bu alanla ilgili yapılmış bir tez çalışmasına rastlayamadık. Hanım sahabilerle ilgili sadece Hatice Kurt'a ait "Sahabi Hanımlar ve Hadis İlmi" adıyla bir yüksek lisans tezi bulunmaktadir. Teze ulaşmak mümkün olmamakla birlikte YÖK sayfasında verilen özet bilgilerden anlaşıldığına göre tez daha çok Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımları dahil diğer hanım sahâbîlerin eğitim yöntemleriyle ilgili gözukmektedir. Ayrıca rivayet eden hanım sasâbîlerin isimlerinin de tespit edildiği anlaşılmaktadır. Ancak Hz.

Peygamber'in (s.a.v) hanımları dışındaki hanım sahabilerin rivayetleri, konuları ve kaynaklara intikali üzerinde durulmamıştır.

Hadis naklinde daha ziyade erkekler ön plana çıkmaktadır. Bu da hadis çalışmalarında doğal olarak erkek râvîlerin üzerinde daha fazla durulması sonucunu doğurmuştur. Elbette durumun böyle olması hanım sahâbilerin göz ardı edilmesini gerektirmez. Hanım sahâbilerin de erkekler kadar olmasa bile hadis naklinde önemli payları vardır. Hatta çalışmamıza konu etmediğimiz Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımlarını da ilave ettiğimizde bu çabalar küçümsenecek gibi değildir. Bu nedenle çalışma en kapsamlı diyebileceğimiz hadis eserlerinden Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde ki hanım sahâbilere odaklanmıştır. Çalışma da amacımız onların rivayetlerini tespit etmek, sayısal durumlarını ve nispeten sıhhat lerini ortaya koymaktır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Pek çok hadis kitabının olduğu malumdur. Bununla birlikte çalışma Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i ile sınırlanmıştır. Müsned, en kapsamlı hadis kitaplarından biridir. Onun bu yönüyle araştırılması nispeten hanım sahâbilerin rivayetleri konusunda bize bir fikir verecektir.

Diğer yandan hadislerin sıhhati konusunda daha fazla kaynağa bakma durumu söz konusu olsa da rivayetlerin fazlalığı sebebiyle çalışmanın boyutunu aşacağından Şuayb el-Arnaûd'un değerlendirmeleriyle yetinilmiştir.

Hadislerin kaynaklara intikaline gelince bunun da sınırlanması ihtiyacı hâsıl olmuştur. Onun için hadislerin kaynaklara intikali Kütüb-i Sitte ile sınırlandırılmıştır.

ARAŞTIRMANIN METODU

Çalışmada her bir rivayetin geniş tahlillerinin tezin sınırlarını oldukça fazla zorlayacağından dolayı daha ziyade tavsif edici bir metod kullanılmıştır. Bunun yanında rivayetler en sonda değerlendirilirken tahlilî bir metoda da başvurulmuştur. Buna uygun olarak önce Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olan hanım sahâbilerin, ardından akrabası olmayan hanım sahâbilerin, son olarak da müphem hanım sahâbilerin rivayetleri ortaya konulmuştur. Bir ve ikinci bölümde

hanım sahâbilerin kısa hayatı zikredilmiş, rivayetlerinin hepsi tespit edilmiş, kaynaklara intikali araştırılmıştır. Bunların akabinde hanım sahâbilerden nakleden tabiinden olan ravînin ismi tespit edilmiş, hadisin sıhhatine değinilmiş ve rivayetin konusu kaydedilmiştir. Üçüncü bölümde müphem hanım sahâbilerin rivayetleri ortaya konulmuştur. Müphem Ravîlerin isimlerinin tespit edilmesi tezimiz açısından eksiklik sayılabilirse de çalışmada pekçok rivayetin yer almasına binaen yorucu olabileceği düşüncesiyle rivayetlerine odaklanmakla yetinilmiştir. Bu nedenle oradaki başlıklar sadece "Rivayetleri" ve "Kaynaklara İntikali" şeklinde tezahür etmiştir.

Hadislerin tercüme ve yazımında Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız'ın Türkçe çevirmiş olduğu Müsned'den yararlanılmıştır. Dipnotta bu eser esas alınmıştır. Tekrar eden hadislerle aynı manada olan hadisler çıkarılmış, diğerleri dipnotta cilt ve sayfa olarak verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'IN AKRABASI OLAN HANIM SAHÂBİLERİN RİVAYETLERİ VE BU RİVAYETLERİN TAHLİLİ

Bu Bölümde Ahmed b. Hanbel'in Müsned'in de geçen Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olan hanım sahâbilerin rivayetleri tespit edilmiştir. Hayatlarına kısaca değinilmiş daha sonra rivayetleri verilmiştir. Burada rivayetin hangi konuyla alakalı olduğuna ve sıhhat hükmüne temas edilmiş, ardından rivayetlerin kaynaklara intikali ele alınmıştır. Ravîlerin sıralanması rivayet sayısına göre yapılmıştır.

1.1. ESMÂ BİNT EBÛ BEKİR ES-SIDDÎK

1.1.1. Hayatı

Tam adı Zâtünnitâkayn Esmâ bint Ebî Bekir es-Sıddîk b. Ebî Kuhâfe el-Kureşiyye et-Teymiyye'dir (ö. 73/692), Hz. Ebû Bekir'in (r.a) kızı ve Abdullah b. Zübeyr'in annesidir. Hicretten yirmi yedi yıl önce 595'te Mekke'de doğdu. Hicrette Rasulûllah (s.a.v) ile babasına azık hazırlamakla meşhurdur. Esmâ bint Ebû Bekir azığı bağlayacak bir şey bulamayınca, kuşağını ikiye bölmüş ve bundan dolayı da "Zâtü'n-Nitâkayn" (iki kuşaklı) diye adlandırılmıştır. Annesi Kuteyle (Katle) bint Abdüluzzâ'nın sonraları müslüman olduğu sanılmaktadır. On yaş büyük olduğu Hz. Âişe (r.a) ile baba bir kardeştir. Oğlu Abdullah b. Zübeyr'den sonra 73/692 yılında Mekke'de vefat etti.[1]

---

[1] Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah İbn Abdülber el-Kurtubi en-Nemeri, *el-İstî'âb fî Marifeti'l-Ashabı* (Ürdün: 1119),871; Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî İbn Hacer, *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe* (Kalküta: 1853), 8: 6; Ebû'l-Haccac Yusuf el-Mizzi, *Tezhibu'l-Kemal fî Esmai'r-Rical,* thk: Beşşâr Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1994), 35: 123; Ayrıca bk. Bekir Kuzudişli, Hadis Rivâyetinde Aile isnadları (İstanbul: İşaret Yayınları, 2007), 151; Ali Yardım, "Esma bint Ebû Bekir es-Sıddîk", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11: 402.

1.1.2. Rivayetleri

Esmâ bint Ebu Bekr'in (r.a) İbn Hanbel'in Müsned'in de yer alan Hadis rivayetlerinin sayısı otuz ikidir.

1. Esmâ bint Ebu Bekr (r.a) der ki: Resûlullah'a (s.a.v) bir kadın gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir kadın elbisesine bulaşan hayız kanını nasıl temizler?" diye sorunca Resûlullah (s.a.v) şöyle cevap verdi: *"Onu ovuşturup kazıdıktan sonra su ile çitileyip yıkar, sonra da onunla namazını kılar."* [2]

Bu rivayeti Esmâ'dan Fatıma bint Münzir[3] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[4] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Esmâ der ki: Resûlullah'ın (s.a.v) (kadınlar için): *"İçinizden Allah'a ve ahiret gününe iman edenler (bizimle namaz kılarken) biz başımızı secdeden kaldırmadan başlarını kaldırmazlar"* buyurdu. Bunu da kadınlar namazda iken erkeklerin edeb yerlerini görmesin diye söyledi, zira o zamanlar erkekler *nemire* denilen çizgili kumaş parçalarını izar yapıp giyerlerdi.[5]

Bu rivayet Esmâ'dan iki kanaldan nakledilmiştir. Birincisi Esmâ'nın azatlısının rivayetidir. Diğeri de Urve'nin[6] rivayetidir.[7] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[8] Ayrıca hadis ibadetle ilgilidir.

3. Esmâ bint Ebu Bekr anlatıyor: Resûlullah (s.a.v) bizlere küsuf (güneş tutulması) namazı kıldırdı. Hz. Peygamber (s.a.v) uzunca bir kıyam yaptıktan sonra rükuya gitti. Uzunca bir rükû yaptıktan sonra başını kaldırdı. Yine uzunca bir kıyam yaptıktan sonra bir daha rükuya gitti. Uzunca bir rükû yaptıktan sonra başını kaldırdı, ardından secdeye gitti. Uzunca bir secde yaptıktan sonra başını kaldırdı ve bir daha secdeye gitti. Uzunca bir secde yaptıktan sonra ikinci rekâta kalktı. Uzunca bir kıyam yaptıktan sonra rükuya gitti. Uzunca bir rükû yaptıktan

---

[2] Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, çev. H. Yıldız - H. Yıldız - Z. Yıldız (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2014), 11: 605.

[3] Ravî için bk. Muhammed b. Sa'd b. Meni ez-Zuhri, *Kitabu'Tabakâtü'l-Kubra,* thk. Ali Muhammed Ömer (Kahire. Mektebetu'l Hacı, 2011), 10: 442.

[4] Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* thk. Şuayb el-Arnaûd (Beyrut: 1995), 44: 489.

[5] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 5: 499; ayrıca bk. 5: 500.

[6] Sikadır. Ravî için bk. Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî İbn Hacer, *Takrîb't-Tehzib* (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1999), 329.

[7] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 5: 500.

[8] *el-Müsned,* 44:512.

sonra başını kaldırdı. Yine uzunca bir kıyam yaptıktan sonra bir daha rükuya gitti. Uzunca bir rükû yaptıktan sonra başını kaldırdı, ardından secdeye gitti. Uzunca bir secde yaptıktan sonra başını kaldırdı ve bir daha secdeye gitti. Uzunca bir secde yaptıktan sonra başını kaldırıp namazı bitirdi. Namazdan sonra da şöyle buyurdu: *"Namazdayken cennet bana o kadar yaklaştırıldı ki cesaret edip elimi uzatsaydım meyvelerinden toplayabilirdim. Cehennem de bana o kadar yaklaştırıldı ki: "Rabbim! Ben henüz içlerindeyken mi cezalandıracaksın?" demeye başladım. Cehennemde bir kedi tarafından tırmalanan bir kadın gördüm. "Bu kadın ne yapmış?" diye sorduğumda: "Kedisini hapsetmiş, ne yiyecek, ne de içecek vermişti. Yerdeki böcekleri bile yemesine izin vermemişti" denildi."* [9]

Bu hadis Esmâ'dan üç kanalla nakledilmiştir. Birincisi İbn Cüreyc'in[10] rivayetidir.[11] İkincisi metindeki İbn Ebi Muleyke'nin[12] rivayetidir. Diğeri ise Safiye bint Şeybe'nin[13] rivayetidir.[14] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[15] Hadis ibadetle ilgilidir.

4. Esmâ bint Ebî Bekr bildiriyor: Hz. Peygamber'in (s.a.v): *"Allah'tan daha kıskanç yoktur"* buyurduğunu işittim. [16]

Bu hadisi Esmâ'dan Urve b. Zubeyr[17] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[18] Hadis Ahlakla ilgilidir.

5. Esmâ bint Ebu Bekr anlatıyor: Resûlullah (s.a.v) zamanında Güneş tutulunca insanların korku içinde: "Bu (kıyamete dair) bir işarettir!" demeye başladılar ki hepimiz bir endişe içindeydik. (kocam) Zübeyr'e ait bir hırkayı üzerime alarak Âişe'nin (r.a) yanına gittim. Resûlullah (s.a.v) Müslümanlara birlikte namaza durmuştu. Âişe'ye (r.a): "İnsanlar neden namaz kılıyorlar?" diye sorduğumda eliyle gökyüzüne işaret etti. Bunun üzerine ben de onlarla birlikte

---

[9] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6: 163; ayrıca bk. 6: 164.
[10] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 304.
[11] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6: 162.
[12] Sikadir. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 254.
[13] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 10: 435.
[14] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6: 165.
[15] *el-Müsned,* 44: 525.
[16] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6: 166; ayrıca bk. 6: 165; 16: 290.
[17] Sikadır. Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 7: 177.
[18] *el-Müsned,* 44: 509.

namaza durdum. Ben namaza durduğumda Hz. Peygamber (s.a.v) ilk rekâtı kıldırmıştı. Resûlullah (s.a.v) kıyamda o kadar uzun durdu ki namaza duran bazılarının üzerlerine su serptiklerini gördüm. Kıyamdan sonra rükuya gitti. Rükûda da uzunca kaldıktan sonra başını kaldırdı. Başını kaldırdıktan sonra secdeye gitmeden bir öncekinden kısa, ama yine uzunca bir kıyam yaptı. Sonra bir daha rükuya gitti. Rükûda bir öncekinden kısa, ama yine uzunca durduktan sonra kalkıp secdeye gitti. Selam verip namazı bitirdiğinde Güneş de açılmıştı. Namazdan sonra minbere çıktı ve şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Güneş ve Ay, Allah'ın ayetlerindendir. Hiç kimsenin ne ölümüne, ne de doğumuna tutulmazlar. Onların tutulduklarını gördüğünüz zaman namaza sığının, sadaka verin ve Allah'ı zikredin. Ey insanlar! Namaza durmuşken daha önce görmediğim ne kadar şeyi varsa hepsini gördüm. Kabirlerinizde sorguya çekildiğinizi gördüm. Kabrinde olan kişiye: "Hayattayken neler diyordun? Kime kulluk ediyordun?" diye soruluyordu. Kişi: "Bilmiyorum! İnsanların bir şeyler dediğini işittim, ben de aynısını dedim. Bir şeyler yaptıklarını gördüm, ben de aynısını yaptım" karşılığını verediği zaman ona: "Öyle! Şüpheli bir iman üzere bir hayat yaşadın ve bu şekilde de öldün. İşte şurası da cehennemdeki yerindir" deniliyordu. Kişi: " Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun Resûlü olduğuna şehadet ediyordum" karşılığını verdiği zaman da ona: " Yakını bir iman üzere yaşadın ve o şekilde de öldün. İşte şurası da cennetteki yerindir" deniliyordu. Elli veya yetmiş bin kişinin de dolunayı andıran yüzlerle cennete girdiklerini gördüm."*

Adamın biri kalkıp: "Benim de onlardan biri olmam için dua et!" deyince, Allah Resûlü (s.a.v): *"Allahım! Bunu da onlardan biri kıl"* diye dua etti. Sonra: *"Ey insanlar! Bugün bana neyi sorarsanız size cevabını vereceğim"* buyurdu. Adamın biri kalkıp: "Babam kim?" diye sorunca, Allah Resûlü (s.a.v) kendisine nispet edilen babasını kastederek: *"Baban filan kişidir"* cevabını verdi.[19]

Bu hadisi Esmâ'dan Muhammed b. Abbad b. Abdullah b. Zubeyr[20] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[21] Hadis akaidla ilgilidir.

---

[19] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6: 167.
[20] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 421.
[21] *el-Müsned,* 44: 544.

6. Esmâ der ki: "Güneş tutulmalarında namaz sonrası verilen hutbede köle azat etmemiz söylenirdi."[22]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma bint Münzir nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[23] Hadis muamelatla ilgilidir.

7. Esmâ anlatıyor: Resûlullah (s.a.v) zamanında Güneş tutulması oldu. Âişe'nin (r.a) yanına gelip: "İnsanlar neden namaz kılıyor?" diye sorduğumda başıyla gökyüzüne işaret etti. "bu (kıyamete dair) işaret midir?" diye sorduğumda: "Evet" şeklinde işaret etti. Bunun üzerine ben de namaza durdum. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v) kıyamı o kadar çok uzun tuttu ki (sıcaktan) kendimden geçecek gibi oldum. Bunun üzerine yanımdaki kırbadan su alıp başıma dökmeye başladım. Resûlullah (s.a.v) namazı bitirince Güneş de açılmıştı.

Resûlullah (s.a.v) namaz sonrası hutbe verdi. Önce Allah'a hamdu sena etti, sonra şöyle buyurdu: *" Esas konuya gelince; bu güne kadar görmediğim ne varsa namazdayken hepsi bana gösterildi. Hatta cennet ile cehennemi de gördüm. Bana vahyedilene göre yakında kabirlerinizde fitneye"* veya: *"Mesih Deccal'in fitnesi gibi bir fitneye maruz kalacaksınız."*- Ravî der ki: Esmâ hangisini söyledi bilmiyorum- *Sizden birine benim hakkımda: "Bu adam hakkında ne biliyorsunuz?" diye sorulacak. Mümin kişi: "Bu, Allah'ın elçisi Muhammed'dir. Apaçık deliller ve hidayetle bize geldi. Biz de davetine icabet edip ona uyduk" der ve bunu üç defa tekrar eder. Bunun üzerine kendisine: "Ona iman ettiğini biliyorduk. Salih biri olarak yerinde uyu" denilir. Münafık veya şüphede olan kişi ise: "Kim olduğunu bilmiyorum. İnsanların onun hakkında bir şeyler dediklerini duydum, ben de onlar gibi söyledim" karşılığını verir."*[24]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[25] Hadis akaidle ilgilidir.

8. İbnu'l-Münkedir der ki: Esmâ, Resûlullah'tan (s.a.v) hadis aktarırdı. Bir defasında şöyle buyurduğunu aktardı: *"İnsan mezarina konulduğu zaman eğer mümin ise ameli, namazı ve orucu etrafını kuşatır. Melek namazı tarafından*

---

[22] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6: 168; ayrıca bk. 6: 169.
[23] *el-Müsned,* 44: 492.
[24] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 169.
[25] *el-Müsned,* 44: 494.

geldiği zaman namaz onu geri geri çevirir. Bunun üzerine ona: "Otur!" diye seslenir. O da oturur. Melek ona beni kasdederek: "Bu adam hakkında ne dersin?" diye sorar. O da: "Kim?" diye sorunca, melek: "Muhammed" der. O kişi: "Onun Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet ederim" cevabını verir. Melek ona: "Nerden biliyorsun? Ona yetiştin mi?" diye sorunca, o yine. "Allah'ın Resûlü olduğuna şehitlik ederim" der. Bunun üzerine melek: "Sen bu şekilde yaşadın, bunun üzerine öldün ve bunun üzerine diriltileceksin" der.

Eğer kişi facir veya kâfir ise melek gelir ve onu geri çevirecek bir engelle karşılaşmaz. Onu oturtup: "Bu adam hakkında ne dersin?" diye sorar. O da: "Hangi adam" diye sorar. Melek : "Muhammed" karşılığını verir. O da: "Vallahi bilmiyorum, insanların bir şeyiler dediğini işittim. Ben de öyle dedim" diye cevap verir. Melek ona: "Sen bu şekilde yaşadın, bunun üzerine öldün ve bunun üzerine diriltileceksin" der. Ona mezarında kırbaçlı bir hayvan musallat edilir. Kırbacın ucunda deve hörgücü gibi bir topuz vardır. Allah ona dur diyene kadar ona vurur. O sağır olup duymadığı için (çılgınlarından dolayı) ona merhamet etmez." [26]

Bu hadisi Esmâ'dan İbnu'l-Münkedir[27] nakledilmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[28] Hadis akaidle ilgilidir.

9. Esmâ der ki: Resûlullah'a (s.a.v): "Evimde, Zübeyr'ın getirdiğinden başka bir şeyi yoktur" deyince, Hz. Peygamber (s.a.v): *"Verirsen sayma, yoksa sana da sayılarak verilir"* buyurdu.[29]

Bu hadis Esmâ'dan beş kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki İbn Ebi Mulayke'nin[30] rivayetidir. İkincisi Fatıma bint Münzir'in rivayetidir.[31] Üçüncüsü Vehb b. Keysa'nın[32] rivayetidir.[33] Dördüncüsü Muhammed b. Munkedir'in

[26] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 6: 617.
[27] Ravî için bk: İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 188.
[28] *el-Müsned,* 44: 536.
[29] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 7: 190; ayrıca bk. 7: 192, 193.
[30] Ravî için bk: *el-Müsned,* 44: 481.
[31] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 7: 191
[32] Ravî için bk: İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 310.
[33] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 7: 191.

rivayetidir.[34] Diğeri ise Abbad b. Abdillah b. ez-Zübeyr'in rivayetidir. Hadis Şuhayb Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[35] Hadis ibadetle ilgilidir.

10. Esmâ bint Ebû Bekir der ki: Resûlullah (s.a.v) zamanında fıtır sadakasını sizin ölçtüğünüz müdle iki müd buğday verirdik." [36]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma bint Münzir nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[37] Hadis ibadetle ilgilidir.

11. Esmâ der ki: "Resûlullah (s.a.v) zamanında Ramazan ayında bulutlu bir günde iftarımızı yaptık. Ancak bulutlar dağılınca güneşin henüz batmamış olduğunu gördük." Ebû Usame der ki: Bunun rivayet eden Hişam'a. "O günün orucunu kaza ettiler mi?" diye sorduğumda: "Etmemeleri mümkün mü ki? (elbette ettiler)" cevabını verdi.[38]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[39] Hadis ibadetle ilgilidir.

12. Ebu Bekr b. Abdullah b. ez-Zübeyr, ninesi olan Esmâ bint Ebû Bekir ya da Su'da bint Avf'tan bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) Duba'a bint Abdilmuttalib'in yanına geldi ve: *"Halacığım! Neden hacca gitmiyorsun?"* diye sordu. Duba'a: "Hastayım ve bu hastalığımın haccımı tamamlamaya engel olmasından korkuyorum" deyince, Allah Resûlü (s.a.v): *"İhrama gir ve haccı edadan engelleneceğin yerin ihramdan çıkacağın yer olacağı şartını koş"* buyurdu.[40]

Bu hadisi Esmâ'dan Ebu Bekr b. Abdillah b. ez-Zübeyr[41] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[42] Hadis ibadetle ilgilidir.

13. Mücahid der ki: Abdullah b. ez-Zübeyr: "Sadece hac için ihrama girin ve bu adamın (İbn Abbas'ın) dediklerini bir kenara bırakın!" deyince, İbn Abbas:

---

[34] Ravî için bk: İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 188.
[35] *el-Müsned,* 44: 481.
[36] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 7: 210; ayrıca bk. 7: 210.
[37] *el-Müsned,* 44: 501.
[38] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 7: 490.
[39] *el-Müsned,* 44: 496.
[40] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 8: 209.
[41] Mestûrdur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 550.
[42] *el-Müsned,* 44: 515.

"bunu annene sorsana!" karşılığını verdi. Bunun Üzerine Abdullah haber gönderip bu konuyu sordu. Annesi (Esmâ bint Ebû Bekir) şöyle dedi: "İbn Abbas doğru söylüyor. Biz de hac için Resûlullah'la (s.a.v) çıktık. Ancak sonra bu haccımızı umreye çevirmemizi emretti. Bu şekilde (umre sonrası) hacda haram olan şeyler bize helal oldu. Hatta kadınlar ile erkekler kokular sürünmeye başladılar".[43]

Bu hadis Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Abdullah b. ez-Zübeyr'in hadistir. Diğeri ise Mücahid'in naklettiği hadistir.[44] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[45] Hadis ibadetle ilgilidir.

14. Esmâ der ki: Resûlullahla (s.a.v) yola çıktık ve hac için ihrama girdik. Mekke'ye geldiğimizde Hz. Peygamber (s.a.v): *"Yanında kurbanlık getirenler ihramlarında kalsınlar, yanlarında kurbanlık getirmeyenler ise ihramlarından çıksınlar"* buyurdu.[46]

Bu hadisi Esmâ'dan Safiye bint Şeybe nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[47] Hadis ibadetle ilgilidir.

15. Ubade b. el-Muhacir der ki: İbn Abbas'ın İbnu'z-Zübeyr'e: "Bu konuyu neden annene sormuyorsun?" dediğini işittim. Bunun üzerine annesi Esmâ bint Ebû Bekir'in yanına girip konuyu sorduk. Esmâ şöyle dedi: "Resûlullah (s.a.v) ile birlikte hac için yola çıktık. Zul-Huleyfe'ye vardığımızda Allah Resûlü (s.a.v): *"İçinizden hac için ihrama girmek isteyenler girsin. Umre için ihrama girmek isteyenler de umre için ihrama girsin"* buyurdu. Ben, Âişe (r.a), Mekdad ve Zübeyr de umre için ihrama girenlerden olduk." [48]

Bu hadisi Esmâ'dan ez-Zübeyr nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[49] Hadis ibadetle ilgilidir.

16. Müslim el-Kurî derki: İbn Abbas'a hacda temettüyü sorduğumda buna ruhsat verdi. Ancak İbnu'z-Zübeyr böylesi bir şeyden alıkoyardı. İbn Abbas: "İbnu'z-Zübeyr'in annesine (Esmâ'ya) gidin! O da Rasulullah'ın (s.a.v) buna

---

[43] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 8: 251.
[44] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 252.
[45] *el-Müsned,* 44: 486.
[46] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 8: 252; ayrıca bk. 8: 253.
[47] *el-Müsned,* 44: 523.
[48] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 8: 253.
[49] *el-Müsned,* 44: 524.

ruhsat verdiğini söyliyor" deyince yanına girdiler. Esmâ iri yarı olmuş ve gözlerini kaybetmişti. Bu konu ona sorulduğunda ise: "Rasulullah (s.a.v) buna (hacda temettüye) ruhsat verdi" dedi.[50]

Bu hadis Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Müslim el-Kurrî'nin[51] hadisidir. Diğeri ise İshak b. Yesar'ın[52] hadisidir.[53] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[54] Hadis ibadetle ilgilidir.

17. Esmâ bint Ebû Bekir der ki: Resûlullah'la (s.a.v) birlikte hac için yola çıktık. Arc'a vardığımızda Hz. Peygamber (s.a.v) mola verdi. Hz. Âişe (r.a), Resûlullah'ın (s.a.v) yanında otururken ben de babamın yanında oturdum. Ebû Bekir (r.a) ile Resûlullah'ın (s.a.v) yük devesi birdi ve Ebû Bekir'e (r.a) ait olan bir hizmetçideydi. Ebû Bekir (r.a) oturup hizmetçinin gelmesini bekledi, ama hizmetçi geldiği zaman devenin yanında olmadığını gördü. Ebû Bekir: "Deven nerede?" diye sorunca, hizmetçi: "Dün gece onu kaybettim" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir (r.a): "Bir tane deveyi mi kaybediyorsun!" diyerek ona vurmaya başladı. Resûlullah (s.a.v) de bu duruma tebessüm ederek: *"Şu ihramlının yaptığına bakın!"* diyordu.[55]

Bu hadisi Esmâ'dan Yahya b. Abbad b. Abdillah b. Zübeyir'in babası nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre garibu sahihtir.[56] Hadis ahlakla ilgilidir.

18. Esmâ'nın azatlısı Abdullah bildiriyor: Esmâ, Müzdelife'ye varıp konakladı ve namaza başladı. Bir ara bana: "Evladım! Ay kayboldu mu?" diye sorunca: "Hayır!" dedim. Bunun üzerine namaza devam etti. Bir ara yine: "Evladım! Ay kayboldu mu?" diye sordu. Ay kaybolduğu için: "Evet" karşılığını verdim. Esmâ: "O zaman yola çıkalım!" dedi. Bu şekilde yola çıktık. Sonra cemreyi taşladık. Cemreyi taşladıktan sonra orada konakladığı yere dönüp sabah namazını kıldı. Ona: "Biz buraya alaca karanlıkta (erken) gelmedik mi?" diye

---

[50] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 8: 254.
[51] Sikadır. Ravî için bk. Mizzi, *Tehzibu'l-Kema*, 27: 535.
[52] Sikadır. Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 2: 495.
[53] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 254.
[54] *el-Müsned,* 44: 510.
[55] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 8: 567.
[56] *el-Müsned,* 44: 485.

sorduğumda, Esmâ: "Hayır evladım! Zira Hz. Peygamber (s.a.v) kadınlara bu yönde izin verdi" dedi.[57]

Bu hadisi Esmâ'dan Esmâ'nın azatlısı Abdullah[58] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[59] Hadis ibadetle ilgilidir.

19. Esmâ der ki: "Mekke'deyken Abdullah b. ez-Zübeyr'e hamileydim. Aylarımı doldurmuşken Medine'ye doğru yola çıktım. Kuba'da konaklamışken Abdullah'ı doğurdum. Sonra onu Hz. Peygamber'e (s.a.v) getirdim ve kucağına bıraktım. Resûlullah (s.a.v) bir hurma istedi. Hurmayı ağzında çiğnedikten sonra Abdullah'ın ağzına ıslaklığından az bir şeyi bıraktı. Abdullah'ın ağzına ilk giren şey de Resûlullah'ın (s.a.v) bu tükürüğü oldu. Daha sonra ağzına ezdiği hurmadan biraz koydu. Ona hayır dua edip bereketler diledi. İslam'da ilk doğan çocuk da o oldu."[60]

Bu hadisi Esmâ'dan Hişam'ın babası nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd göre sahihtir.[61] Hadis siyerle ilgilidir.

20. Esmâ bint Ebû Bekir der ki: Zübeyr benimle evlendiği zaman bir at dışında, ne mal, ne kölesi, ne de başka bir şeyi vardı. Ben onun atını yemler ve tımarlardım. Su taşıyan devesi içinde çekirdek kırar, onu yemler ve deve ile eve su taşırdım. Aynı zamanda yırtık olan kovasını diker ve hamur yoğururdum, ama ekmek yapmasını bilmezdim. Ensar'dan olan komşularım ekmeği yaparlardı ve onlar doğru kadınlardı. Resûlullah (s.a.v), Zübeyr'e bir bahçe vermişti. Ben o bahçeden başımın üstünde fersahın üçte ikisi (dört km civarı) kadar bir mesafeye hurma çekirdeği taşıyordum. Yine bir gün başımda hurma taşırken Resûlullah (s.a.v) beraberinde ashabından bir grupla geldi ve beni arkasına bindirmek için çağırıp (devesine): *"Ih ıh!"* dedi. Ben erkekler ile beraber gitmekten utandım ve Zübeyr'i ve kıskançlığını hatırladım. O insanların en kıskancıydı. Resûlullah (s.a.v) utandığımı anladı ve bırakıp gitti. Zübeyr'e geldiğimde: "Resûlullah (s.a.v) ashabından bir grup ile başımda hurma taşıyorken geldi ve arkasına binmem için

---

[57] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 8: 267; ayrıca bk. 8: 268.
[58] İbn Keysan'dır, bk. *el-Müsned,* 44: 506.
[59] *el-Müsned,* 44: 506.
[60] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 9: 120; ayrıca bk. 17: 459.
[61] *el-Müsned,* 44: 504.

devesini çöktürdü. Ben utanıp binmedim ve senin kıskançlığını hatırladım" dedim. Zübeyr: "Vallahi başında hurma taşıman benim için onun arkasına binmenden daha zordur" dedi. Bu olaydan sonra Ebû Bekir (r.a) bana bir hizmetçi gönderdi. O hizmetçi beni atın tımarından kurtarmış ve sanki beni azat etmişti.[62]

Bu hadisi Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri Hişam b. Urve'nin[63] babası tarafından; diğeri ise İbn Ebû Muleyke'den nakledilmiştir.[64] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[65] Hadis ahlakla ilgilidir.

21. Esmâ bint Ebû Bekir der ki: "Resûlullah (s.a.v) zamanında bir atı kesip etinden yedik."[66]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma bint Münzir nakletiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[67] Hadis ahlakla ilgilidir.

22. Urve bildiriyor: Esmâ bint Ebu Bekir, tirit yemeği yaptığı zaman sıcağı gidene kadar üzerini örtüp bekletir ve: "Resûlullah'ın (s.a.v): *"Bu, yemeğin daha çok bereketli olmasına vesile olur"* buyurduğunu işittim" derdi.[68]

Bu hadisi Esmâ'dan Urve nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[69] Hadis ahlakla ilgilidir.

23. Fatıma bint Münzir bildiriyor: Esmâ'ya dua etmesi için (hummaya tutulmuş) bir kadın getirildiği zaman giysileri ile teni arasına su döker ve şöyle derdi: "Resûlullah (s.a.v) bunu (hummayı) su ile soğutmamızı söyler ve: *"Humma (yüksek ateş), cehennem alevinden bir parçadır"* buyururdu.[70]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma bint Münzir nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[71] Hadis akaidle ilgilidir.

---

[62] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 11: 34.
[63] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 504; İbn Sa'd, *Tabakât,* 462.
[64] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 19. 175.
[65] *el-Müsned,* 44: 503.
[66] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 13: 12; ayrıca bk. 13: 13.
[67] *el-Müsned,* 44: 487.
[68] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 13: 172; ayrıca bk. 13: 173.
[69] *el-Müsned,* 44: 521.
[70] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 13: 405.
[71] *el-Müsned,* 44: 495.

24. Esmâ'nın azatlısı Abdullah der ki: Esmâ bize düğmeleri atlastan olan bir cübbe çıkardı ve: "Resûlullah (s.a.v) düşman karşısına bununla çıkardı" dedi.[72]

Bu hadis Esmâ'daniki kanalla nakledilmiştir. Biri Esmâ'nın azatlısı Abdulah'ın[73] rivayetidir. Diğeri de Ata'nın eniştesi Ebu Ömer'in rivayetidir.[74] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[75] Hadis siyerle ilgilidir.

25. Esmâ bint Ebû Bekir bildiriyor: Bir kadın Allah Resûlü'ne (s.a.v) gelip: "Benim evlenecek bir kızım var. Bir rahatsızlığından dolayı saçları döküldü. Ona saç ekleyebilir miyim?" deyince, Resûlullah (s.a.v): *"Allah saç ekleyeni de ekleteni de lanetlemiştir"* karşılığını verdi.[76]

Bu hadis Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Fatıma'nın rivayetidir. Diğeri de Mansur b. Abdirrahma'nın annesinin[77] rivayetidir.[78] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[79] Hadis ahlak ile ilgilidir.

26. Esmâ bint Ebû Bekir der ki: Resûlullah (s.a.v) Kur'ân okurken işittim. Kendisine emredilen hakikatleri açıklamazdan önce Rükne doğru namaz kılıyor, müşrikler de onu dinliyorlardı. O: *"o halde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?"*[80] ayetini okumaktaydı.[81]

Bu hadisi Esmâ'dan Urve nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[82] Hadis ibadetle ilgilidir.

27. Hişam, babasından, o da annesinden bildiriyor: Kureyşlilerle yapılan anlaşma (Hudeybiye anlaşması) zamanında müşrik biri olan annem yardım için bana geldi. Rasulullah'a (s.a.v): "Ona yardım edeyim mi?" diye sorduğumda: *"Evet"* karşılığını verdi.[83]

---

[72] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 14: 72.
[73] Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 34: 116.
[74] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 73.
[75] *el-Müsned,* 44: 510.
[76] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 14: 162; ayrıca bk. 14: 163, 164.
[77] Annesinin adı Safie bt Şeybe'dir, *el-Müsned,* 41: 311.
[78] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 163.
[79] *el-Müsned,* 41: 311.
[80] Rahman 55/13.
[81] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 15: 235.
[82] *el-Müsned,* 44: 517.
[83] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 435. ayrıca bk. 15: 436.

Bu hadis Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Hişam'ın babasının hadisidir. Diğeri de Urve'nin hadisidir.[84] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[85] Hadis ahlakla ilgilidir.

28. Esmâ bint Ebû Bekir der ki: Kadının biri Hz. Peygamber'e (s.a.v) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim bir kumam var. Ona karşı kocamın almadığı bir şeyi bana aldı diyebilir miyim?" dedi. Resulullah (s.a.v): *" Kendisine verilmeyen bir şeyle verilmiş gibi övünen kişi, yalandan iki giysi giymiş (çıplak) gibidir"* buyurdu.[86]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma bint Münzir nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Aravuda göre sahihtir.[87] Hadis ahlakla ilgilidir.

29. Esmâ bint Ebû Bekir der ki: Resûlullah (s.a.v) Medine'ye hicret için çıkıp, Ebû Bekir (r.a) de onunla çıkınca, Ebû Bekir (r.a), beş bin veya altı bin dirhem olan bütün malını yanına aldı. Ebû Bekir (r.a) bu parayı da alıp Resûlullah (s.a.v) ile gidince, gözleri görmeyen dedem Ebû Kuhafa yanımıza girdi ve: "Vallahi, gördüğüm kadarıyla Ebû Bekir (r.a) bütün parasını yanında götürüp sizi perişan bıraktı" dedi. Ben: "Hayır, dedeciğim. Bize çok mal bıraktı" dedim ve çakıl taşları alıp, babamın parası koyduğu yere koyup üzerine bir bez örttüm. Sonra dedemin elini tutup: "Dedeciğim, elini şu paranın üzerine koy" dedim. Dedem elini bezin üzerine koyup: "Tamam. Eğer size bu kadar para bıraktıysa iyi yapmış. Bu kadarı size yeter" dedi. Vallahi, aslında babam bize hiçbir şey bırakmamıştı. Fakat ben yaşlı dedemi teskin etmek için böyle yapmıştım."[88]

Bu hadisi Esmâ'dan Yahya b. abbad b. Abdullah b. Zübeyrin babası nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[89] Hadis ahlakla ilgilidir.

30. Esmâ bint Ebu Bekr anlatıyor: Resûlullah (s.a.v) Zu-Tuva'da durunca, Ebû Kuhafe, en küçük kızına: "Kızım, beni Ebu Kubeys tepesine çıkar" dedi. Ebû Kuhafe'nin gözleri görmüyordu. Kızı onu tepeye çıkarınca, Ebû Kuhafe: " Kızım,

---

[84] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 435, 437.
[85] *el-Müsned,* 44: 482.
[86] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 16: 480.
[87] *el-Müsned,* 44: 490.
[88] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 17: 405.
[89] *el-Müsned,* 44: 520.

ne görüyorsun?" diye sordu. Kızı: "Bir araya toplanmış büyük bir kalabalık görüyorum" cevabını verince, Ebû Kuhafe: " O gördüklerin atlılardır" dedi. Kızı: "O kalabalık arasında bir adamın bir öne, bir arkaya doğru gidip geldiğini görüyorum" deyince, Ebû Kuhafe: " Kızım, işte o askeri düzene sokan, saf haline getiren kimsedir. Atlılara emir veren ve onları ileri getiren şahıstır" dedi. Kızı: "Vallahi, karartı dağıldı" deyince, Ebû Kuhafe: "Demek atlılar hareket etti. O halde beni hemen evime götür" dedi. Onu tepeden indirirken, eve yetişmeden atlılar onunla karşılaştılar. Kızın boynunda gümüşten bir gerdanlık vardı. Bir adam gerdanlığı boynundan koparıp aldı. Resûlullah (s.a.v) Mekke'ye girdiğinde Mescid (-i Haram)'a geldi. Ebû Bekir (r.a), babasının koluna girerek onu Mescid'e getirdi. Resûlullah (s.a.v) onu görünce: *"İhtiyarı evinde bıraksaydın ya, yanına ben giderdim"* buyurdu. Ebû Bekir (r.a): "Ey Allah'ın Resûlü! Sen onun yanına gideceğine onun senin yanına gelmesi daha uygundur" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) onu önüne oturttu. Sonra göğüsünü sıvazlayıp: *"Müslüman ol!"* deyince, o da Müslüman oldu. Ebû Bekir (r.a) babasını Resûlullah'ın (s.a.v) yanına getirdiği zaman saçları bembeyazdı. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Bunun bu saçlarının rengini değiştirin"* buyurdu. Sonra Ebû Bekir (r.a) kalkıp kızkardeşinin elinden tutup: "Allah ve İslam aşkına duyuruyorum, kız kardeşimin gerdanlığını bulan getirsin" dedi, ama kimse cevap vermedi. Bunun üzerine Ebû Bekir (r.a): "Ey bacım, gerdanlığının sevabını Allah'tan dile" dedi.[90]

Bu hadisi Esmâ'dan Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr'in babası nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[91] Hadis siyerle ilgilidir.

31. Esmâ der ki: Resûlullah (s.a.v) hicret etmek istediği zaman (babam) Ebû Bekir'in (r.a) evinde ona bir azık hazırladım. Ancak azığın ve su tulumunun ağzını bağlayabilecek bir şey bulamadım. Ebû Bekir'e (r.a): "Vallahi kendi kuşağımdan başka bunları bağlayacak bir şey bulamıyorum" dediğimde: "O zaman onu ikiye böl ve biriyle su tulumunun ağzını, diğeriyle azığı bağla" karşılığını verdi.

---

[90] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 17: 702.
[91] *el-Müsned,* 44: 517.

Ravî der ki: "Bundan dolayı Esmâ, Zu'n- Nitakayn (İki kuşaklı) olarak isimlendirilmiştir." [92]

Bu hadisi Esmâ'dan Fatıma nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[93] Hadis siyerle ilgilidir.

32. Ebû's-Sıddık en-Nacî bildiriyor: Haccac b. Yusuf, Esmâ'nın oğlu Abdullah b. ez-Zübeyr'i öldürdükten sonra Esmâ'nın yanına girdi ve: "Oğlun Kâbe'de fitne çıkardı. Allah da buna karşılık ona acı bir azabı tattırdı ve ona malum şeyleri yaptı" dedi. Esmâ ona: "Yalan söylüyorsun! Zira anne babasına iyi davranan, çokça oruç tutup namaz kılan birisiydi" karşılığını verip şöyle devam etti: "Vallahi Resûlullah (s.a.v) de bize: *"Sakıf kabilesinden iki yalancı çıkacaktır. İkincisi birincisinden daha kötü ve daha hunhar biri olacaktır"* buyurmuştur."[94]

Bu hadis Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Birini Ebû's-Sıddık en-Nacî[95] nakletmiştir. Diğerini de Harun b. Antera'nın babası nakletmiştir.[96] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[97] Hadis siyerle ilgilidir.

1.1.3. Kaynaklara İntikali

Birinci rivayet Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi, İbn Mace'de,[98] ikinci rivayet Ebu Dâvud'da,[99] üçüncü rivayet Buhari, İbn Mace, Nesai'de,[100] dördüncü rivayet Buhari, Müslimd'de,[101] altıncı hadis Buhari, Ebû Davud'da,[102] yedinci

---

[92] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 19: 174.

[93] *el-Müsned,* 44: 497.

[94] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 19: 607.

[95] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 329.

[96] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 19: 608.

[97] *el-Müsned,* 44: 529.

[98] Ebû Abdullah İsmail b. İbrahim el-Buhari, el-Camiû's-Sahih*, Hayz* (İstanbul: Çağrı yayınları, 1992), 9; Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc b. Müslim el Kuşeyrî en-Nisâburî, el-Camiûs-Sahih, *Taharet* (İstanbul: Çağrı yayınları, 1992), 291; Ebu Davud Süleyman b. El-Eş'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî, es-Sünen, *Taharet* (İstanbul: Çağrı yayınları, 1992), 130; Ebû İsâ Muhammed b. İsa b. Sevre et-Tirmizi, es-Sünen, *Taharet* (İstanbul: Çağrı yayınları, 1992), 104*;* Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid b. Mace el-Kazvînî, es-Sünen, *Taharet* (İstanbul: Çağrı yayınları, 1992), 115.

[99] Ebu Dâvud, *Salât,* 141, 142.

[100] Buhari, *Ezan*, 90; İbn Mace, *Ezan,* 152; Nesai, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali b. Bahr b. Sinan b. Dinâr en-Nesaî, es-Sünen, *Ezan* (İstanbul: Çağrı yayınları, 1992), 21.

[101] Buhari *Nikâh,*108; Müslim, *Tövbe,* 2762.

[102] Buhari, *Küsüf,* 11; Ebu Davud, *İstiska,* 8,

hadis Buhari, Müslim'de,[103] dokuzuncu hadis Buhari, Müslim, Nesâi, Tirmizi'de,[104] on birinci hadis Buhari, Ebu Davud, İbn Mace'de,[105] on ikinci hadis İbn Mâce'de,[106] on dördüncü hadis Müslim'de,[107] on altıncı hadis de Müslim'de,[108] on yedinci hadis Ebû Dâvud, İbn Mâce'de,[109] on sekizinci hadis Buhârî, Müslim'de,[110] on dokuzuncu hadis Buhari, Müslim'de,[111] yirminci hadis de Buhari, Müslim'de,[112] yirmi birinci hadis Buhari, Müslim, İbn Mace'de,[113] yirmi üçüncü hadis Müslim, Tirmizi'de,[114] yirmi beşinci hadis İbn Mace'de,[115] yirmi yedinci hadis Buhari, Müslim, Ebu Davud'da,[116] yirmi sekizinci hadis Buhârî, Müslim, Ebû Davud'da[117] ve otuz birinci hadis ise Buhari'de bulunmaktadır.[118]

Onlardan beşinci, sekizinci, onuncu, on üçüncü, on beşinci, yirmi ikinci, yirmi dördüncü, yirmi altıncı, yirmi dokuzuncu, otuzuncu ve otuz ikinci numaralı hadisler Kütüb-i Sitte'de yoktur.

Esmâ bint Ebû Bekir toplam otuz iki hadis nakletmiştir. Bunlardan yirmi beş hadis sahih, biri sahih li-gayrihi, ikisi hasen, dördü zayıf hadis bulunmaktadır. Konularına baktığımızda ise dokuz rivayet ahlakla, beş rivayet siyerle, on üçü ibadetle, biri muamelat, dördü de akaidle ilgilidir. Bunlardan on bir hadis Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

---

[103] Buhari, *Vudu,* 37; Müslim, *Küsüf,* 905.
[104] Buhari, *Zekât,* 22*;* Müslim, *Zekât,* 1029; Nesai, *Zekât,* 60; Tirmizi, *Birr,* 40.
[105] Buhari, *Savm,* 45; Ebu Davud, *Savm,* 23; İbn Mace, *Savm,* 15.
[106] İbn Mâce, *Menâsik,* 24.
[107] Müslim, *Salât,*1236.
[108] Müslim, *Hac,* 1283.
[109] Ebû Dâvud, *Menâsik,* 29; İbn Mâce, *Menâsik,* 21.
[110] Buhârî, *Hac,* 98; Müslim, *Hac,* 1291.
[111] Buhari, *Menakib,* 45; Müslim, *Edeb,* 2146.
[112] Buhari, *Menakib*, 19, 108; Müslim, *Salâ,* 2182.
[113] Buhari, *Zebaih,* 24; Müslim, *Sayd,* 1942; İbn Mace, *Zebaih,* 12.
[114] Müslim, *Selam,* 2211; Tirmizi, *Mu'cem,* 25.
[115] İbn Mace, *Nikâh,* 52.
[116] Buhari, *Hibe,* 29; Müslim, *Zekât,* 1003, Davud, *Zekât,* 34.
[117] Buhârî, *Nikâh,* 107; Müslim, *Libas*, 2130; Ebû Davud, *Edeb,* 83.
[118] Buharî, *Cihad,* 123.

1.2. ÜMMÜ SÜLEYM

1.2.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Süleym Rumeysâ bint Milhân (Mâlik) b. Hâlid el-Ensâriyye el-Hazreciyyedir.

Enes b. Mâlik'in annesidir.

Adının Rümeysâ, Rümeyse, Rümeyle, Sehle ve Üneyfe olduğu da zikredilmiştir. Nesebi Hazrec kabilesinin bir kolu olan Neccâroğulları'na dayanmaktadır. Annesi yine Benî Neccâr'dan Mâlik b. Adî'nin kızı Müleyke'dir.

Gerek Ümmü Süleym gerekse kız kardeşi Ümmü Harâm, Resûlullah'ın s.av süt veya soy bakımından teyzeleri oldukları için Hz. Peygamber (s.a.v) onların evinde kaylûle yapmakta sakınca görmezdi.

Hz. Peygamber (s.a.v), pek çok vesileyle kendisine dua ettiği Ümmü Süleym'i rüyasında cennette gördüğünü haber vermiştir. Ümmü Süleym'in hangi tarihte vefat ettiği bilinmemekle beraber Hz. Osman'ın (r.a) hilâfet yıllarında (644-656) öldüğü anlaşılmaktadır.[119]

1.2.2. Rivayetler

1. İshak b. Abdillah b. Ebi Talha, ninesi Ümmü Süleym'den bildiriyor: Ümmü Süleym, Allah Resûlü'nün (s.a.v) eşi Ümmü Seleme'nin komşusu idi ve arasıra onun yanına giderdi. (Bir defasında) Resûlullahm (s.a.v) gelince Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Resûlü! Kadın rüyasında kocasıyla ilişkiye girdiğini görürse gusletmesi gerekir mi?" diye sordu. Ümmü Seleme: "Ellerin topraklansın, ey Ümmü Süleym! Resûlullah'ın (s.a.v) yanında kadınları küçük düşürdün" dedi. Ümmü Süleym: "Allah hakkın söylenmesinden hayâ etmez. Bizim için sorun olan bir meseleyi, Resûlullah'a (s.a.v) sormamız o konudan habersiz kalmamızdan daha hayırlıdır" karşılığını verdi. Allah Resûlü (s.a.v), Ümmü Seleme'ye: *"Asıl*

[119] Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fi temyizi's-Sahabe* (Kalküta: 1853), 8: 243; İzzuddin İbnu'l-Esîr Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-ğabe fi marifeti's-sahâbe* (Beyrut: 9424),7: 333; ayrıca bk. M. Yaşar Kandemir "Ümmü Süleym", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 330-331.

senin ellerin topraklansın!" dedikten sonra, Ümmü Süleym'e: *"Evet, ey Ümmü Süleym! Eğer ıslaklık görürse o kadına gusül gerekir"* buyurdu. Ümmü Seleme: "Ey Allah'ın Resûlü! Kadından su gelir mi?" diye sorunca, Allah Resûlü (s.a.v): *"Çocuğu kendisine başka nasıl benzeyecek? Kadınlar erkeklerin benzerleridir"* buyurdu.[120]

Bu hadis Ümmü Süleym'den dört kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki İshak b. Abdillah b. Ebû Talha'nın hadisidir. Diğerler ise Ümmü Seleme'nin,[121] Ebû Ömer'in,[122] Enes b. Mâlik'in[123] hadisleridir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[124] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (s.a.v), Ümmü Süleym'in yanına girdiği zaman altına deriden bir döşek sererdi. Hz. Peygamber (s.a.v) bu döşeğin üzerinde uzanır dinlenirdi. Ümmü Süleym de Resûlullah'ın (s.a.v) döşeğe bulaşan terinden alır onu kullandığı kokuya karıştırırdı. Serdiği seccade üzerinde de Resûlullah (s.a.v) namazını kılardı.[125]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik'den nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[126] Hadis siyerle ilgilidir.

3. Enes b. Mâlik bildiriyor: "Resûlullah (s.a.v), Ümmü Haram'ın yanına geldi. Ona hurma ile yağ getirdiklerinde: *"Bunu (hurmayı) kabına, şunu da (yağ) tulumuna geri koyun, zira oruçluyum"* buyurdu. Sonra bizlere iki rekât nafile namazı kıldırdı. Beni sağ tarafına alırken, Ümmü Haram ile Ümmü Süleym'i arkasında durdurdu ve bir kilim üzerimde bize nafile namazı kıldırdı. Namazı bitirince Ümmü Süleym: "Senden özel bir istediğim var. Hizmetini gören Enes için dua etmeni istiyorum" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) o gün, ne kadar dünya ve ahiret hayrı varsa hepsi için bana dua etti. Sonra: *"Allahım! Ona mal, çocuk bahşet ve bunları ona mübarek kıl"* buyurdu. Bunun içindir ki kızım

---

[120] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 386.
[121] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 386, 387, 388.
[122] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2. 389.
[123] İbn Hanbel, *el-Müsned***,** 2: 389, 390, 391.
[124] *el-Müsned,* 45: 86.
[125] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 3: 527. ayrıca bk. 3: 527, 533, 18: 368, 369, 370, 371, 372, 375, 19: 182.
[126] *el-Müsned,* 19: 59.

(Umeyne) bana, soyumdan doksan küsur kişinin defnedildiğini söyledi. Ensar arasında da malı benden daha çok olan çıkmadı."

Hammad ekledi: "Sonrasında Enes, Sabit'e: "Ey Sabit! Şu an yüzüğümden başka ne altınım, ne de gümüşüm var" dedi. [127]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[128] Hadis ibadetle ilgilidir.

4. Enes b. Mâlik der ki: Ümmü Süleym bir yolculukta Resûlullah'ın (s.a.v) hanımlarıyla birlikteydi. Kadınların bindiği develeri coşturan kişi onları Fadla hızlandırınca Hz. Peygamber (s.a.v) yanına geldi ve: *"Ey Enceşe! Cam şişeleri (kadınları) taşıyan develeri yavaş sür!"* buyurdu.[129]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[130] Hadis siyerle ilgilidir.

5. İkrime bildiriyor: Benim de bulunduğum bir yerde İbn Abbas ile Zeyd b. Sabit, kurban günü Kâbe'yi tavaf ettikten sonra hayız olan kadının durumunu tartışıyordu. Zeyd: "Son olarak Kâbe'yi tavaf etmeden dönüşe geçemez" deyince, İbn Abbas: "Kadın Kurban bayramı gününde Kâbe'yi tavaf etmiş, kocasına artık helal olmuşsa temizlenmeyi beklemeden dilerse dönüşe geçebilir" karşılığını verdi. Orada bulunan Ensar'dan bazıları: "Ey İbn Abbas! Bu konuda Zeyd'e muhalif olacaksan senin sözünü dinlemeyeceğiz" deyince, İbn Abbas: "O zaman bunu Ümmü Süleym'e sorun" karşılığını verdi. Konuyu Ümmü Süleym'e sorduklarında şöyle dedi: "Safiyye bint Huyey b. Ahtab aynı duruma düşmüştü. Âişe: "Yazık sana! Bizi burada alıkoydun!" dedi. Ancak durumu Resûlullah'a (s.a.v) zikredilince yola çıkmasını söyledi." Yine Ümmü Süleym, kendisinin aynı duruma düştüğünü ve Resûlullah'ın (s.a.v) ona da dönüşe geçmesini emrettiğini söyledi.[131]

---

[127] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 3: 532; ayrıca bk. 3: 528, 5: 385, 386, 387, 6: 326, 18: 622, 623, 624.
[128] *el-Müsned,* 21: 216.
[129] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 5: 355. Ayrıca bk. 5: 355, 358.
[130] *el-Müsned,* 20: 192
[131] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 671; ayrıca bk. 8: 672.

Bu hadisi Ümmü Süleym'den İkrime bildirmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[132] Hadis ibadetle ilgilidir.

6. Enes der ki: Ümmü Süleym'in Ebû Talha'dan bir oğlu olunca onu benimle birlikte Hz. Peygamber'e (s.a.v) gönderdi. Resûlullah (s.a.v) de ezdiği hurmayı ağzına koydu."[133]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[134] Hadis siyerle ilgilidir.

7. Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) Ümmü Süleym'in yanına girerdi. Ümmü Süleym'in de Ebû Talha'dan küçük bir oğlu vardı ve Ebû Umeyr künyesiyle çağrılırdı. Resûlullah (s.a.v) bu çocukla çok şakalaşırdı. Bir defasında yanına girdiğinde onu üzgün gördü. *"Neden Ebû Umeyr'i üzgün görüyorum?"* buyurunca, oradakiler: "Oynadığı küçük kuşu öldü" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v): *"Ey Ebû Umeyr! Kuşcağıza ne oldu?"* demeye başladı.[135]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[136] Hadis siyerle ilgilidir.

8. Enes b. Mâlik bildiriyor: Huneyn savaşında Hevazin kabilesi, Resûlullah'a (s.a.v) karşı çok görünmek için çocuklar kadınlar, develer ve başka hayvanlarla geldiler ve onları saflar halinde dizdiler. Savaş başlaynca Allah'ın buyurmuş olduğu gibi Müslümanlar arkalarını dönüp kaçmaya başladı. Resûlullah (s.a.v): "*Ey Allah'ın kulları! Ben, Allah'ın kulu ve Resûlüyüm. Ey Ensar topluluğu! Ben, Allah'ın kulu ve Resûlüyüm"* diye seslendi. Bunun üzerine Allah müşrikleri hezimete uğrattı. –Ravî der ki: Affan: "O gün hiç kimse bir kılıç ve bir mızrak dahi vurmadı" dedi. – O gün Resûlullah (s.a.v): "*Kim bir kâfiri öldürürse onun şahsi eşyaları onu öldürenindir"* buyurdu. (O gün) Ebû Talha yirmi kişiyi öldürdü ve onların eşyalarını aldı. Ebû Katade: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir adamın boyun damarına vurup onu öldürdüm. Üzerinde bir zırh vardı. O zaman onu alma imkanim olmamıştı. Onu kimin aldığına bir baksan" deynce, bir adam: "Onu ben

---

[132] *el-Müsned,* 45: 415.
[133] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 119.
[134] *el-Müsned,* 20: 282.
[135] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 150; ayrıca bk. 9: 151, 18: 209.
[136] *el-Müsned,* 20: 282.

aldım. Onu (Ebû Katade'yi) razı et ve zırhı bana ver" dedi. Hz. Peygamber'den (s.a.v) bir şey istediğinde mutlaka istenilen şeyi verir ya da susardı. Bu durum üzerine Resûlullah (s.a.v) susmuştu. Ömer b. el-Hattab: "Hayır vallahi. Allah onu aslanlarından birine fey' olarak vermişken onu alıp sana vermez" deynce, Resûlullah (s.a.v) güldü ve: "*Ömer doğru söyledi"* buyurdu.

Ümmü Süleym'de bir hançer vardi. Ebû Talha: "Bu sendeki de nedir?" diye sorunca: "Bunu, müşriklerden birisi bana yaklaşırsa, onunla karnını deşmek için aldım" karşılığını erdi. Ebû Talha: "Ey Allah'ın Resûlü! Ümmü Süleym'in ne dediğini işitiyor musun?" deynce, Ümmü Süleym: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizim dışımızda seni bırakıp kaçan Tuleka'yı (Mekke'nin fethi esnasinda çaresizlkten dolayı iman edenleri) öldür dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v): "*Ey Ümmü Süleym! Şüphesiz Allah kâfi geldi ve iyi yaptı"* buyurdu.[137]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[138] Hadis siyerle ilgilidir.

9. Enes b. Mâlik der ki: Ümmü Süleym Resûlullah'a (s.a.v) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana, onlarla dua edeceğim sözler öğret" deynce, Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"On defa 'Sübhanallah' on defa 'Elhemdulillah', on defa da 'Allahu ekber' de. Sonra dileğin ne ise onu iste. Bu isteklerine Allah: 'İsteklerini yaptım, yaptım'! buyrur."*[139]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[140] Hadis ibadetle ilgilidir.

10. Enes bildiriyor: Allah Resûlü (s.a.v): Ümmü Süleym'i bir cariyeye bakması için gönderdi ve ona: "*dişlerini (ağzını) kokla ve baldırlarındaki adale kirişlerine bak"* buyurdu.[141]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[142] Hadis ahlakla ilgilidir.

---

[137] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 549; ayırıca bk. 9: 551, 19: 182, 183, 184.
[138] *el-Müsned,* 20: 292.
[139] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 222.
[140] *el-Müsned,* 19: 240.
[141] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 311.
[142] *el-Müsned,* 21: 106.

11. Enes anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.v), Zeyneb bint Cahş ile evlenince Ümmü Süleym, ona taştan kap içinde (hurma, yağ ve peynirden yapılan) hays hediye etti. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v): "*Git ve kimi bulursan davet et"*buyurdu. Bende gördüğüm her kişiyi davet ettim. Gelenler girmeye ve yiyip çıkmaya başladılar. Allah Resûlü (s.a.v) elini yemeğin üzerine koyarak bir müddet dua etti. Gördüğüm her kişiyi mutlaka davet ettim. Doyana kadar da yediler ve çıkıp gittiler. Ancak bir grup kaldı ve sohbeti uzattı. Allah Resûlü (s.a.v) bir şey demeye çekindi -ve onları evde bırakıp dişari çıktı. Bunun üzerine Allah: "*Ey inananlar! Peygamber'in evlerine, yemeğe çağırılmaksızın vakitli vakitsiz girmeyin; fakat davet edilseniz girin ve yemeği yiyince dağılın. Sohbet etmek için de girip oturmayın. Bu halınız Peygamber'i üzüyor, o da size bir şey söylemeye çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey isteyeceğinizde onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin gönülleriniz de, onların gönülleri de daha temiz kalır"*[143] ayetini indirdi.[144]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[145] Hadis siyerle ilgilidir.

12. Enes derki: "Ümmü Süleym benimle birlikte Hz. Peygamber'e (s.a.v) bir ölçek hurma gönderdi. Ancak Peygamberimizi (s.a.v) evde bulamadım. Zira azatlılarından biri etli kabak yemeği yapmış ve onu davet etmişti. Hz. Peygamber (s.a.v) beni de çağırdı ve yanına oturttu. Yemekte kabağı çok sevdiğini görünce önüme gelen kabakları onun önüne koymaya başladım. Yemeği bitirip evine dönünce getirdiğim hurmayı önüne koydum. O da hurmayı bitene kadar bir yandan yemeye bir yandan da dağıtmaya başladı.[146]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[147] Hadis siyerle ilgilidir.

---

[143] Ahzâb 33/53.
[144] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12, 473.
[145] *el-Müsned,* 20: 105.
[146] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 107; ayrıca bk. 13: 109.
[147] *el-Müsned,* 21: 302.

13. Enes b. Mâlik, annesinden bildiriyor: "Resûlullah (s.a.v) yanıma geldiğinde asılı olan su tulumundan ayakta içti. Bunun üzerine kalktım ve ağzını koyup içtği yeri (hatıra diye) kesip aldım.[148]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[149] Hadis siyerle ilgilidir.

14. Enes b. Mâlik'in annesi Ümmü Süleym bint Milhan'ın bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Müslüman bir çiftin henüz buluğa ermemiş üç çocuğu öldüğü zaman Allah onlara rahmetinden dolayı anne babasını da cennete sokar."*[150]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[151] Hadisi akaidle ilgilidir.

15. Enes anlatıyor: Ebû Talha'nın küçük oğullarından biri rahatsızlandı. Ebû Talha namaz için Mescid'e çıkınca da oğlu öldü. Ümmü Süleym evde oğlunun kefenmesi işi yapıp bitirdi ve evdekilere: "Oğlunun vefatından Ebû Talha'ya kimse bahsetmesin" dedi. Ebû Talha eve Mescid'den birkaç arkadaşıyla birlikte döndüğünde: "Çocuk nasıl oldu?" diye sordu. Ümmü Süleym: "Eskisinden daha iyi durumda"dedi. Sonra Ümmü Süleym onlara yemek koydu. Yemekleri yedikten sonra arkadaşları kalkıp gittiler. Onlar gittikten sonra Ümmü Süleym her kadının yaptığı gibi kalkıp onunla birlikte olmak için hazırlandı.

Gece sonuna doğru: "Ey Ebû Talha! Filan oğullarının yaptıklarını gördün mü? Bir şeyi ödünç alıp kullandılar. Kendilerinden geri istenince de geri vermek güçlerine gitti" dedi. Ebû Talha: "Doğru yapmamışlar!" karşılığını verdi. Ümmü Süleym: "işte senin oğlun da Allah'tan ödünç aldiğimiz bir şeydi ve onu geri aldi" deynce, Ebû Talha: "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun" dedi ve Allaha hamdetti.

Sabahında Ebû Talha, Resûlullah'ın (s.a.v) yanına gitti. Hz. Peygamber (s.a.v) onu görünce: "*Ey Ebû Talha! Allah gecenizi mübarek kıldı!"* buyurdu. O geceki birlikteliklerinden de Ümmü Süleym, Abdullah'a hamile kaldı. Abdullah'ı

---

[148] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 205; ayrıca bk. 13: 206, 18: 377.
[149] *el-Müsned,* 45: 82.
[150] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 72; ayrıca bk. 16: 73.
[151] *el-Müsned,* 45: 79.

da gece vakti doğdu. Gece vakti çocuğa *tahnık* yapmak istemedi ve bunu Resûlullah'ın (s.a.v) yapmasını istedi.

Ümmü Süleym bunu şöyle anlattı: bundan dolayı sabah vakti yanıma acve türü birkaç hurma alarak Resûlullah'a (s.a.v) gittim. Vardiğimda develerini yamliyor veya onlara işaret koyuyordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Dün gece bir oğlum oldu. Ona *tahnık* yapmak istemedim ve bu işi senin yapmanı istedim" dediğimde: "*yanında bunun için bir şey var mı?"* diye sordu. "acva türü birkaç hurma var" dediğimde birini alıp ağzında çiğneyerek iyice ezdi. Sonra çocuğun ağzına koydu. Çocuk da ağzına aldığımbu hurmayı emmeye başladı. Resûlullah (s.a.v): "*Ensar hurmayı her şeyden çok seviyor"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Adını koy" dediğimde: "*Adı Abdullah olsun"* buyurdu. [152]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlikaktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[153] Hadis siyerle ilgilidir.

16. Enes der ki: Ben dokuz yaşındayken Hz. Peygamber (s.a.v) Medine'ye gelince annem olan Ümmü Süleym beni Resûlullah'a (s.a.v) götürdü ve: "Ey Allah'ın Resülü! Bu oğlumdur. Onu hizmetinde kullan" dedi. Resûlullah'a (s.a.v) dokuz yıl hizmet ettim. Yaptığım şey için: "*Neden böyle yaptın?"* yapmadığım şey için de: "*Neden şöyle yapmadın?"* demedi. Bir gün ben çocuklarla oynarken geldi ve selam verdikten sonra beni çağırıp bir iş için gönderdi. Döndüğüm zaman: *"kimseye söyleme!"* buyurdu. Anneme gecikmiş olarak gittiğimde, annem: "Oğlum, neden geciktin?" diye sordu. Ben: "Resûlullah (s.a.v) beni bir iş için gönderdi" cevabini verince, annem: "Ne iş?" diye sordu. Ben: "Bana kimseye söylememi emretti" deynce, annem: "Evladım! Resûlullah'ın (s.a.v) sırrını gizle" dedi. [154]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[155] Hadis siyerle ilgilidir.

17. Enes b. Mâlik anlatıyor: Ümmü Süleym: "Allah Resulü'ne (s.a.v) git ve: "Eğer uygun görürsen bize yemeğe gelecekmişsin de" dedi. Ben de Allah

---

[152] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 77, Ayrıca bk. 16: 78, 79, 80, 82, 83, 85. 19: 185.
[153] *el-Müsned,* 19: 86.
[154] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 219, ayrıca bk. 18: 218, 220, 221, 18: 491, 18: 624, 625, 626.
[155] *el-Müsned,* 20: 182.

Resulü'ne (s.a.v) gelip haberi verdim. Rasulullah (s.a.v): "yanımdakikere birlikte mi?" diye sorunca:"Evet!" karşılığını verdim. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.v): "Haydı kalkın" buyurdu. Ben, Rasulullah (s.a.v) ile birlikte gelenlerden dolayı dehşete kapılmış bir şekilde Ümmü Süleym'in yanına girdim. Ümmü Süleym: "Ey Enes! Ne yaptın?" derken Allah Resulü (s.a.v) içeri girdi ve:"yanında yağ var mı?" diye sordu. Ümmü Süleym: "Evet, yanımda küçük bir yağ tulumu vardı" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): "onu getir" buyurdu. Ben de onu getirdim. Rasulullah (s.a.v) tulumun bağını çözdü ve: "Bismillah, Allahım! Ona bolca bereket koy" diye dua etti. Sonra: "Tulumu ters çevir" buyurdu. Ben de ters çevirdim. Rasulullah (s.a.v) Besmele çekerek onu güzelce sıktı ve ne kadar yağ varsa yemeğin üzerine indi. O yemekten seksen küsür kişi yedi. Hatta yemek artmış ve Rasulullah (s.a.v) onu Ümmü Süleym'e vererek: "ye ve komşularına da yedir" buyurmuştu.[156]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik bildirmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[157] Hadis siyerle ilgilidir.

18. Enes b.Mâlik der ki: "Resûlullah (s.a.v) tıraş olmak isteynce Ebû Talha elleriyle başından tuttu, hacamatçi da tıraş etti. Tıraş sonrası Ebû Talha, Hz. Peygamber'ın (s.a.v) başının bir tarafının kıllarını getirip Ümmü Süleym'e verdi. Ümmü Süleym de bu kılları kokusuna karıştırırdı."[158]

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes b. Mâlik bildirmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[159] Hadis siyerle ilgilidir.

19. Enes bildiriyor: "Ümmü Süleym benimle birlikte Allah Resûlü'ne (s.a.v) bir sepet yaş hurma gönderdi. Resûlullah (s.a.v) bu sepetten bir avuç alıp bir hanımına, bir avuç daha alıp başka bir hanımına gönderdi. Bunu iki veya üç defa tekrarladıktan sonra da oturup canı hurma çekmiş bir adam gibi geri kalan hurmayı yedi."[160]

---

[156] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 336; ayrıca bk. 18: 333.
[157] *el-Müsned,* 21: 177.
[158] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 374; ayıca bk. 18: 375.
[159] *el-Müsned,* 19: 466.
[160] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 480.

Bu hadisi Ümmü Süleym'den Enes nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[161] Hadis siyerle ilgilidir.

1.2.3 Kaynaklara İntikali

Hadislerden birinci, ikinci, beşinci, altıncı, yedinci, onuncu, on ikinci, on üçüncü, on dördüncü, on beşinci, on sekizinci, on dokuzuncu Kütüb-i Sitte'de yoktur.

Onlardan üçüncü hadis Ebû Dâvud'da,[162] sekizinci hadis de Ebu Dâvud'da,[163] dokuzuncu hadis Müslim'de,[164] on birinci hadis Müslim, Tirmizî'de,[165] on altıncı hadis Müslim'de,[166] on yedinci hadis ise Müslim'de bulunmaktadır.[167]

Ümmü Süleym'in on dokuz hadis rivayeti vardır. Bunlardan on beşi sahih, ikisi hasen, biri zayıf, biri sahih li-gayrihidir. Konularına gelince dördü ibadetle, on üçü siyerle, biri ahlakla, biri de akaidle ilgilidir. Hadislerden sadece altısı Kütüb-i Sitte'de geçmektedir.

1.3. HZ. FATIMA

1.3.1. Hayatı

Tam adı Ümmü'l-Haseneyn Fâtıma bint Muhammed ez-Zehrâdır (ö. 11/632).

Hz. Peygamber'in (s.a.v) soyunu devam ettiren kızıdır. Bi'setten yaklaşık bir yıl önce (m. 609), İbn Sa'd ile bir kısım tarihçilere göre ise Kureyş'in Kâbe'yi yeniden inşası sırasında (m. 605) Mekke'de doğdu. Zehebî'nin belirttiğine göre künyesi "babasının annesi, anam" mânasına gelen "Ümmü ebîhâ" idi. Bu künyeyi almasının sebebi, Fâtıma'yı (r.a) anne sevgisiyle seven Resûlullah'ın (s.a.v)

---

[161] *el-Müsned,* 19: 287.
[162] Ebû Dâvud, *Salâh,* 69.
[163] Ebu Dâvud, *Cihâd,* 136.
[164] Müslim, *Mesâcid,* 595.
[165] Müslim, *Nikâh,* 1428, Tirmizî, *Tefsir,* 33.
[166] Müslim, *Fedail*, 2482.
[167] Müslim, *Fedail,* 5374.

kendisine bu şekilde hitap etmesi olmalıdır. Lakabı "beyaz, parlak ve aydınlık yüzlü kadın" anlamında Zehrâ olmakla beraber "iffetli ve namuslu kadın" anlamındaki Betûl lakabıyla anıldığı da görülmektedir. Fâtıma (r.a) on beş yaşını tamamladıktan sonra onunla önce Hz. Ebû Bekir (r.a), ardından da Hz. Ömer (r.a) evlenmek istemiş. Resûl-i Ekrem (s.a.v) her iki teklife de olumlu cevap vermemiş, bunun ardından Hz. Ali (r.a) Fâtıma'ya (r.a) talip olmuş ve bu talebi Resûlullah (s.a.v) tarafından kabul edilmiştir.

Hz. Fâtıma (r.a), Resûlullah'ın (s.a.v) ölümünden beş buçuk ay sonra 3 Ramazan 11 (22 Kasım 632) tarihinde vefat etti.[168]

1.3.2. Rivayetleri

1. Hz. Fatıma dedi ki: Resûlullah (s.a.v) yanıma girdi ve kemik eti yedi. Bilal ezan okuyunca Allah Resûlü (s.a.v) namaz için kalktı. Ona giysilerini tutup: "Babacığım! Abdest almayacak mısın?" dediğimde: "Neden dolayı abdest alacağım ey kızım?" buyurdu. "Ateşte pişen yiyeceği yemekten dolayı" cevabını verdiğimde: "Sizin en temiz yemeğiniz, ateşte pişen yemeğiniz değil midir?" karşılığını verdi.[169]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) Hasan b. Hasan[170] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[171] Hadis siyerle ilgilidir.

2. Hz. Fatıma (r.a) der ki: Resûlullah (s.a.v) Mescid'e girdiği zaman Muhammed'e (s.a.v) salât eder ve: "Allahım! Günahlarımı bağışla ve bana rahmetinin kapılarını aç" diye dua ederdi. Çıkacağı zaman da Muhammed'e (s.a.v) salât eder ve: "Allahım! Günahlarımı bağışla ve bana ihsanının kapılarını aç" diye dua ederdi.

Ravî İsmail der ki: Abdullah b. Hasan ile karşılaştığımda ona Bu hadisii sordum. Abdullah şöyle dedi: " Resûlullah (s.a.v) Mescid'e girdiği zaman:

---

[168] İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 257; ayrıca bk. M. Yaşar Kandemir, "Fatıma", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12: 219-223.

[169] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 363.

[170] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 99.

[171] *el-Müsned,* 44: 16.

"Rabbim! Bana rahmetinin kapısını aç!", çıkarken de: "Rabbim! Bana ihsanının kapısını aç!" diye dua ederdi."[172]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) Fatıma bint Hüseyn[173] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihi li-gayrihidir.[174] Hadis ibadetle ilgilidir.

3. Ümmü Seleme bildiriyor: Hz. Fatıma (r.a), Resûlullah'a (s.a.v) gelip çalışmaktan dolayı düştüğü halden şikâyet ederek: "Ey Allah'ın Resûlü! el değirmeni çevirmekten ellerim nasırlaştı. Bir taraftan un öğütüyor, diğer taraftan hamur yoğuruyorum (bana bir hizmetçi versen)" dedi. Resûlullah (s.a.v): *Allah sana bir şey nasib ettiğinde o, sana gelir. Ben sana bundan daha hayırlısını haber vereceğim. Yatağına girdiğin zaman otuz üç defa Sübhanallah, otuz üç defa Allahu ekber ve otuz dört defa da El-hamdulillah de; bu zikir (toplamda) yüz defadır. Bu, senin için hizmetçiden daha hayırlıdır. Sabah namazından sonra o defa, akşam namazından sonra da on defa: "Lâ ilâhe illallahu vahdehu lâ şerike leh. Lehul-mülkü ve lehul-hamdu yuhyi ve yumît bi-yedihi'l-hayru ve-huve âlâ külli şey'in kadir (Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Sadece o vardır. O'nun ortağı yoktur. Mülk sadece O'nun dur, hamd da sadece O'na dir. O hayat vericidir, öldürücüdür ve O her şeye gücü yetendir)" de. Bunların her biri karşılığında, on sevap yazılır, on günah silinir, her biri için İsmâîl'in oğullarından birini azad etmiş gibi sevap alırsın. Allah'a şirk koşmaktan başka bir günahın seni helak etmesi mümkün olmaz. "Lâ ilâhe illallâhu vahdehu lâ şerike leh" sözünü sabah söylediğinde, akşam vakti bir daha söyleyene kadar seni her şeytandan ve her kötülükten korur."*[175]

Bu hadis Hz. Fatıma'dan (r.a) iki kanalla nakledilmiştir. Birincisi Ümmü Seleme'nin[176] rivayeti; diğeri ise Hz. Ali'nin (r.a)[177] rivayetidir.[178] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[179] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[172] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 3: 343.

[173] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 10: 439.

[174] *el-Müsned,* 44: 13.

[175] İbn Hanbel, *Müsned,* 10: 397.

[176] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 683.

[177] Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 20: 472; ayrıca bk. Ramazan el-Bûtî, *Fıkhu's-Siyre,* çev. Atik Aydın (İstanbul: Bilge Adamlar Yayınları, 2012), 481.

[178] İbn Hanbel, *Müsned,* 10: 392, 393, 394, 395, 396.

[179] *el-Müsned,* 44: 176.

4. Enes b. Mâlik der ki: Hz. Fâtıma (r.a), Resûlullah'ın (s.a.v) vefatına ağlayarak şöyle dedi: "Ah, Rabbine ne de yakın olan babacığım! Ah, ölüm haberini Cibrîl'e vereceğimiz babacığım. Ah, barınağı Firdevs cenneti olan babacığım!" [180]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) Enes b. Mâlik[181] nakletmiştir. Hadisi Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[182] Hadis siyerle ilgilidir.

5. Enes der ki: Resûlullah'ı (s.a.v) defnedip döndüğümüz zaman Hz. Fatıma (r.a): "Ey Enes! Resûlullah'ın (s.a.v) üstüne toprak atıp defnederek dönmeye gönülleriniz nasıl razı oldu" dedi.[183]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) Enes nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[184] Hadis siyerle ilgilidir.

6. Muhammed b. Ali der ki: "Ömer b. Abdilazîz bana bir mektup yazdı ve Hz. Fatıma'nın (r.a) vasiyetinin bir kopyasını çıkarıp kendisine göndermemi istedi. Fatıma'nın (r.a) vasiyetlerinden biri de bir örtünün kendi cenazesinin üzerine konulmasıydı. İnsanlar bu adetı onun çıkardığını söylerler. Ki zamanında Resûlullah (s.a.v) yanına geldiğinde bu örtünün perde olarak kapıya asıldığını görmüş ve yanına girmeyip geri dönmüştü." [185]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) Muhammed b. Ali[186] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[187] Hadis siyerle ilgilidir.

7. Enes b. Mâlik bildiriyor: Hz. Fatıma (r.a), Resûlullah'a (s.a.v) arpa ekmeği parçası verince: "Üç gündür babanın ilk yediği şey budur" buyurdu.[188]

---

[180] İbn Hanbel, *Müsned*, 18: 142.

[181] Ravî için bk. Ebû Abdullah İsmail b. İbrahim el-Buhari, *Kitabu't-Târîhi'l-kebir* (Beyrut: daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986), 2: 27; Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî İbn Hacer, *Tehzîbu't-Tehzîb* (Beyrut: 1995), 1: 190; Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz es-Zehebî, *Tecrid esma es-sahabe* (Beyrut: ts), 1: 31; Kuzudişli, Aile İsnadları, 69; S. Kemal Sandıkçı, *İlk üç asırda İslam coğrafyasında hadîs,* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1991), 130.

[182] *el-Müsned,* 20: 332.

[183] İbn Hanbel, *Müsned*, 18: 148.

[184] *el-Müsned,* 20: 381.

[185] İbn Hanbel, *Müsned*, 18: 428.

[186] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 431.

[187] *el-Müsned,* 44: 20.

[188] İbn Hanbel, *Müsned,* 18: 388.

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[189] Hadis siyerle ilgilidir.

8. Misver b. Mahreme bildiriyor: Hz. Ali (r.a) evlenmek üzere Ebû Cehil'in kızına talip oldu. Hz. Fatıma (r.a), Allah Resûlü'ne (s.a.v) gelip: "Kavmin, senin kızların için (kocalarına) kızmayacağını söylüyorlar, ama bak Ali (r.a), Ebû Cehil'in kızına talip oldu" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v) kalktı, Allah'a hamdu senâda bulunduktan sonra: *"Fâtıma benden bir parçadır ve onu üzmenizi istemem"* buyurdu. Sonra (kızı Zeyneb'in kocası) Ebu'l-Âs b. er-Rebî'yi güzel bir şekilde anıp şöyle devam etti: *"Resûlullah'ın kızı ile Allah düşmanının kızı bir adamın nikâhında bir arada olamaz!"* Bunun üzerine Hz. Ali (r.a) bu evlillikten vazgeçti.[190]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) el-Misvere b. Mahreme[191] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[192] Hadis siyerle ilgilidir.

9. İbn Ebû Müleyke der ki: Hz. Fâtıma (r.a) oğlu Hasan'ı zıplatarak oynatır ve: "Babası Ali'ye değil babam Resûlullah'a (s.a.v) daha çok benziyor" dedi.[193]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) İbn Ebi Muleyke[194] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[195] Hadis siyerle ilgilidir.

10. Hz. Âişe (r.a) anlatıyor: Hz. Fatıma (r.a), tıpkı Resûlullah'ın (s.a.v) yürümesi gibi yürüyerek geldi. Resûlullah (s.a.v): "Merhaba kızım" deyıp sağına veya soluna oturttu. Sonra ona gizlice bir şey söyleyince Fatıma (r.a) ağladı. Ben: "Resûlullah (s.a.v) ona yine gizlice bir şey söyleyince, bu sefer Hz. Fatıma (r.a) güldü. Ben: "Bu güne kadar sevincin üzüntüye bu kadar yakın olduğunu görmedim" deyip bunun sebebini Fatıma'ya (r.a) sordum; ama: "Resûlullah'ın (s.a.v) sırrını açıklamam" cevabini verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) vefat edince, ayını şeyi Fatıma'ya (r.a) sordum, şöyle cevap verdi: "Resûlullah (s.a.v) bana

---

[189] *el-Müsned,* 20: 440.
[190] İbn Hanbel, *Müsned,* 18: 408. Ayırıca bkz. 18: 409.
[191] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 6: 521.
[192] *el-Müsned,* 31: 228.
[193] İbn Hanbel, *Müsned,* 18: 421.
[194] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 619.
[195] *el-Müsned,* 44: 20.

gizlice: "Cibrıl her yıl Kur'ân'ı bana bir defa arz ederdi. Bu yıl ise iki defa arz etti. Gördüğüm kadarıyla ecelim geldi. Benim ev halkımdan bana iltihak edecek ilk kişi sensin. Ben senin için ne güzel selefim" buyurdu. Bu sebeple ağladım. Sonra: "Bu ümmetin-veya mümin kadınların efendisi olmak istemez misin?" buyurunca ise güldüm.[196]

Bu hadisi Hz. Fatıma'dan (r.a) Âişe (r.a)[197] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[198] Hadis siyerle ilgilidir.

1.3.3. Kaynaklara İntikali.

Hadislerden birinci, üçüncü, beşinci, altıncı, yedinci, dokuzuncu numaralı olanlar Kütüb-i Sitte'de yoktur.

Onlardan ikinci Hadis Tirmizi'de,[199] dördüncü hadis Buharî, İbn Mâce'de,[200] sekizinci hadis Müslim'de[201] ve onuncu hadis Tirmizi ve İbn Mâce'de geçmektedir.[202]

Hz. Fatıma'nın (r.a) Müsned'de on hadis rivayeti bulunmaktadır. Bunlardan altısı sahih, ikisi zayıf, biri hasen, biri de sahih li-gayrihidir. Konularına göre baktığımızda sekiz rivayet siyerle ilgilidir, iki ise ibadetle ilgilidir. Hadislerden sadece dördü Kütüb-i Sitte'de bulunmaktadır.

1.4. ESMÂ BİNT UMEYS

1.4.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Abdillâh Esmâ bint Umeys b. Ma'bed (Ma'd) el-Has'amiyyedir (ö. 40/661 [?])

Babası Umeys b. Ma'bed ve ünlü damatlara sahip olmakla tanınan annesi Hind (Havle) bint Avf da sahâbîdir. Esmâ'nın on veya dokuz kardeşinden

---

[196] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 491. ayrıca bk. 18: 125,126, 412.
[197] İbn Sa'd, *Tabakât,* 2: 322.
[198] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 44: 10.
[199] Tirmizi, *Salâh,* 117.
[200] Buharî, *Megâzî,* 84; İbn Mâce, *Cenâiz,* 65.
[201] Müslim, *fadailu's-Sahabe,* 2449.
[202] Tirmizi, *Menakib,* 60; İbn Mâce, *cenaiz,* 64.

Meymûne bint Hâris Hz. Peygamber'le (s.a.v) evlenmiştir. Esmâ bint Umeys'in, Hz. Peygamber (s.a.v) Dârülerkam'a girmeden önce üslüman olup ona biat ettiği kaydedilmektedir. Kaynaklarda Esmâ'nın Hz. Ali'den (r.a) sonra vefat ettiği kaydedilmekle beraber bir rivayette 39 (659-60), diğer bir rivayette ise 40 (661) yılında vefat ettiği belirtilmektedir.[203]

1.4.2. Rivayetleri

1. Esmâ bint Umeys der ki: Resûlullah (s.a.v), Cafer'in şehadetinin üçüncü günü yanıma girdi ve: *"Bu günden sonra yas tutma"* buyurdu.[204]

Bu hadisi Esmâ'dan Abdullah b. Şeddad[205] nakletmiştir. Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[206] Hadis ahlakla ilgilidir.

2. Esmâ bint Umeys der ki: Cafer ve arkadaşları öldürüldüğü zaman Resûlullah (s.a.v) yanıma geldi. Ben kırk deri tabaklamış, hamurumu yoğurmuş, çocuklarımı yıkayıp onları temizlemiş ve onlara güzel kokular sürmüştüm. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Bana Cafer'in çocuklarını getir"* buyurdu. Çocukları kendisine getirdiğimde onları koklamaya ve gözyaşları akmaya başladı. Bunun üzerine: "Ey allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun. Seni ağlatan nedir? Yoksa Cafer ve arkadaşları hakkında sana bir haber mi geldi?" dediğimde: *"Evet, onlar bu gün şehid oldular"* buyurdu. Ben de feryat edince kadınlar yanıma toplandı. Resûlullah (s.a.v) ailesinin yanına gidip:*"Cafer'in ailesini ihmal etmeyin. Onlara yemek yapın. Çünkü onlar cenazeleri ile meşguldür"* buyurdu.[207]

Bu hadisi Esmâ'dan Ummu Ca'fer bint Muhammed b. Ca'fer b. Ebu Talib[208] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[209] Hadis ahlakla ilgilidir.

---

[203] İbn Hacer, *el-İsabe,* 8: 8; İbn Abdulber, *İstîâb,* 872; ayrıca bk. M. Yaşar Kandemir "Esma bint Umeys", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11: 422-423.

[204] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 379.

[205] Sikadır. Ravî için bk. *el-İsabe,* 3: 598.

[206] *el-Müsned,* 45: 22.

[207] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 585-586.

[208] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 674.

[209] *el-Müsned,* 45: 26.

3. Esmâ bint Umeys der ki: Resûlullah (s.a.v) bana, sıkıntılı anlarda söyleyeceğım: *"Rabbim Allah'tır. Ona hiçbir şeyi ortak koşmam"* demeyi öğretti.[210]

Bu hadisi Esmâ'dan Abdullah b. Ca'fer[211] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[212] Hadis ibadetle ilgilidir.

4. Esmâ bint Umeys der ki: Resûlullah (s.a.v) bana: *"Kabızlık için hangi ilacı kullanıyorsun? Diye sorduğunda: "Şübrüm otunu kullanıyorum"* dedim. Resûlullah (s.a.v): *"Ama o aşırı bir şekilde ishal yapar"* buyurunca sinamiki kullanmaya başladım. Resûlullah (s.a.v) bu ot için: *"Eğer bir şey ölüme çare olsaydı bu sinamiki otu olurdu"* buyurdu.[213]

Bu hadisi Esmâ'dan Mamer'in azatlısı Teymiyye[214] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[215] Hadis ahlakla ilgilidir.

5. Ubeyd b. Rifaa ez-Zurakî der ki: Esmâ: "Ey Allah'ın Resûlü! Cafer'in oğullarına göz değiyor. Onlara efsun yapayım mı?" diye sorunca, Resûlullah (s.a.v): *"Yap! Kaderin önüne geçebilecek bir şey bulunsaydı bu, muhakkak göz değmesi olurdu"* karşılığını verdi.[216]

Bu hadisi Ubeyd b. Rifaa el-Zurakî[217] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[218] Hadis ahlakla ilgilidir.

6. Esmâ bint Umeys der ki: Âişe'yi (r.a) evlenirken hazırlayan ve Resûlullah'ın (s.a.v) yanına gerdeğe sokan birkaç kadından biri dee bendim. Hz. Peygamber'in (s.a.v) evine girdiğimizde bir kâse sütten başka yanında ikram edilecek bir şey bulamadık. Bu kâseden önce Resûlullah (s.a.v) içti, sonra da onu Âişe'ye (r.a) uzattı. Âişe (r.a) utanınca ona: "Resûlullah (s.a.v) ikramını geri çevirme, elinden kâseyi al" dedik. Âişe utanarak kâseyi alıp içti. Resûlullah (s.a.v)

---

[210] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 417.
[211] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 241.
[212] *el-Müsned,* 45: 16.
[213] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 452.
[214] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 321.
[215] *el-Müsned,* 45: 13.
[216] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 510.
[217] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 317.
[218] *el-Müsned,* 45: 462.

ona: *"Kâseyi diğer kadınlara uzat" buyurunca, biz: "Bizim canımız çekmiyor"* dedik. Resûlullah (s.a.v): *"Açlık ile yalanı bir araya getirmeyin"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Canımızın çektiği bir şey için canımız çekmiyor dememiz yalana girer mi?" diye sorduğumda, Allah Resûlü (s.a.v): *"Yalan (kişinin amel defterine) yalan olarak yazılır. Hatta yalancık da yalancık olarak yazılır"* karşılığını verdi.[219]

Bu hadisi Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Mücahid'in[220] rivayetidir. Diğeri de Şehr'in naklettiği rivayetidir.[221] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[222] Hadis ahlakla ilgilidir.

7. Musa el- Cüheni der ki: Fatıma bint Ali'nin yanına girdiğimde yanımda olan Ebu Mehl ona: "Kaç yaşındasın?" diye sordu. Fatıma: "Seksen altı yaşında" cevabını verince, arkadaşım: " Babandan bir şey duymadın mı?" diye sordu. Fatıma şöyle cevap verdi: Esmâbint Umeys'in bildirdiğine göre Rasulullah (s.a.v) Hz. Ali'ye: *"Benim yanımdaki konumun, Musa'ya karşı Harun'un konumu gibidir. Ne var ki benden sonra bir peygamber gelmeyecektir"* buyurdu.[223]

Bu hadis Esmâ'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Fatıma bint Ali'nin[224] naklettiği rivayetidir. Diğeri de Şehr b. Havşeb'in[225] rivayetidir.[226] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[227] Hadis siyerle ilgilidir.

8. Esmâ bint Umeys der ki: Resûlullah (s.a.v) ilk olarak Meymune'nin odasında hastalandı ve hastalığı şiddetlenince bayıldı. Hanımları ona ilaç verme konusunda istişare edip kendisine ilaç içirdiler. Resûlullah (s.a.v) ayılınca: *"bu nedir?"* diye sordu. Hanımları: "Bu, şuradan gelen kadınların yaptığı şeydir" dediler. (Ebû Bekir b. Abdirrahman) böyle derken Habeşistan'a doğru işaret etti ve: "Esmâ bint Umeys te bu kadınlardan biriydi" dedi. Resûlullah'ın (s.a.v)

---

[219] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 481.
[220] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 607.
[221] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 482; ayrıca bk. 18: 483.
[222] *el-Müsned,* 45: 465.
[223] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 67.
[224] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 10: 432.
[225] Sadük, ihtilat etmiştir. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 550.
[226] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 67.
[227] *el-Müsned,* 45: 14.

hanımları: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin zatu'l-cenb hastalığına yakalandığını zannediyoruz" deyince Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Bu öyle bir hastalıktır ki; Allah bu hastalığı bana salmaz. Resûlullah'ın amcası dışında evde bu ilaçtan içmeyen kimse kalmayacaktır."* Amcasından kasıt, Abbasidi.

Esmâ der ki: "Bunun üzerine oruçlu olan Meymune dahil Resûlullah'ın (s.a.v) emrinden dolayı evdekilerin hepsi ilaçtan içti."[228]

Bu hadisi Esmâ'dan Ebû Bekir b. Abdurrahman b. Haris b. Hişâm[229] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[230] Hadis siyerle ilgilidir.

9. Sahibu'l-Mesahif olarak bilinen Abdullah b. Müslim et-Tavil bildiriyor: Sa'd b. Leys oğullarına mensub kila b. Teid, Said b. el-Müseyeb ile birlikte ötürmüşken Nafi b. Cubeyr b. Mut'im b. Adiy'in elçisi gelip: "Teyzen oğlu sana selam etmekte ve: bana, Esmâ bint Umeys'ten rivayet etmiş olduğun hadis nasıldı? Demektedir" dedi. Bunun üzerine said b. el-Müseyeb şu karşılığı verdi: "Esmâ bint Umeys'in bana bildirdiğine o, Resûlullah'ın (s.a.v): *"Medinenin çile ve meşakkatine katlanan kişinin kıyamet gününde şefaatçisi veya şahidi olurum"* buyurduğunu işitmiştir.[231]

Bu hadisi Esmâ'dan Said b. el-Müseyyib[232] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[233] Hadis akaidle ilgilidir.

1.4.3. Kaynaklara İntikali

Hadislerden birinci, üçüncü, altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncu numaralı olanlar Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

Onlardan ikinci rivayet Ebu Davud ve Tirmizi'de,[234] dördüncü rivayet Tirmizi, İbn Mace'de[235] ve beşinci rivayet Tirmizi ve İbn Mace'de geçmektedir.[236]

---

[228] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 555.
[229] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 550.
[230] *el-Müsned,* 45: 461.
[231] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 41-42.
[232] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 181.
[233] *el-Müsned,* 45: 24.
[234] Ebu Davud, *Cenaiz,* 26; Tirmizi, *Cenaiz,* 21.
[235] Tirmizi, *Tıp,* 30; İbn Mace, *Tıp,* 12.

Görüldüğü gibi Esmâ bint Umeys'in dokuz hadis rivayeti vardır. Bunlardan üçü sahih, üçü zayıf, ikisi hasen, biri sahih li-gayrihidir. Konularına göre ise beş rivayet ahlak, biri ibadet, ikisi siyer, biri de akaidle ilgilidir. Hadislerden sadece üçü Kütüb-i Sitte'de vardır.

1.5. ÜMMÜ HÂNÎ

1.5.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Hâni' Fâhite (Hind) bint Ebî Tâlib el-Kureşiyye el-Hâşimiyye (ö. 50/670'ten sonra) dir.

Hz. Ali'nin (r.a) kız kardeşidir.

Adı tam olarak tesbit edilememiş, Fâhite, Hind veya Fâtıma olabileceği zikredilmiştir. Kureyş kabilesi şairlerinden eski kocası Hübeyre'nin bir şiirinde ona Hind diye hitap ettiği kaydedilmektedir. Babası Ebû Tâlib İslamiyet'i kabul etmemekle birlikte annesi Fâtıma bint Esed, Ebû Tâlib'in ölümünden hemen sonra hicretten yaklaşık iki yıl önce müslüman oldu.

Mekke'nin fethedildiği gün Ümmü Hânî Müslümanlığı kabul etti.[237]

1.5.2. Rivayetleri

1. Ümmü Hâni' bint Ebi Talib'in azatlısı Ebû Murra, Ümmü Hâni'den bildiriyor: Mekke'nin fetih gününde Resûlullah'a (s.a.v) gittim ve onu guslederken buldum. (Kızı) Fatıma (r.a) bir giysiyle onu gizlemişti. Onlara selam verdim. Bu, kuşluk vaktinde olmaktaydı. Resûlullah (s.a.v): *"Bu kimdir?"* diye sorunca: "Ümmü Hâni" dedim. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Annemin oğlu benim eman vermiş olduğum filan oğlu hubeyre'yi öldüreceğini söyledi" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v): *"Ümmü Hâni'nin eman vermiş olduğu kişiye biz de*

---

[236] Tirmizi, *Tıp,* 17; İbn Mace, *Tıp,* 33.

[237] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 280; ayrıca bk. Muhammed Hamidullah, *İslam Peygamberi*, çev. Mehmet Yazgan (İstanbul: Beyan Yayınları, 2011), 371; M. Yaşar Kandemir "Ümmü Hânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları,2012), 42: 320-321.

eman verdik" buyurdu. Sonra Resûlullah (s.a.v) gusletmeyi bitirince bir giysiye bürünmüş bir şekilde sekiz rekât namaz kıldı.[238]

Bu hadis Ümmü Hâni'den beş kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Akil b. Ebû Talib'in azatlısı Ebû Murra'nın[239] nakletmiş olduğu hadistir. Diğerleri ise Mutalib b. Abdillah b. Hantab'in,[240] Ata'nın,[241] Abdullah b. Osman b. Hatim'in,[242] Mucahid'in,[243] Abdullah b. el-Haris b. Nevfel'in,[244] Ebû Salih'in,[245] İbn Ebû Leyla'nın[246] nakletmiş olduğu rivayetlerdir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[247] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Hilal yani İbn Habbab der ki: Mücahid ile birlikte Ümmü Hâni'nin oğlu Yahya b. Ca'de'nin yanına gittik. O bize Ümmü Hâni'den bahsederken onun: "Ben gece yarısında Resûlullah'ın (s.a.v) kıraatını Kâbe'nin yanındaki çardağımdan işitirdim" dediğini söyledi.[248]

Bu hadisi Ümmü Hâni'den Yahya b. Ca'de[249] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[250] Hadis ibadetle ilgilidir.

3. Dürre bint Muaz, Ümmü Hâni'den bildiriyor: Kendisi, Resûlullah'a (s.a.v): "Öldüğümüz zaman birbirimizi ziyaret edecek miyiz? Birbirimizi görecek miyiz?" diye sorunca, Resûlullah (s.a.v): *"Ruh (Cennette) ağaçlara konan (ve ondan yiyen) bir kuştur. Ancak kıyamet gününde her ruh tekrar kendi cesedine girecektir"* buyurdu.[251]

---

[238] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 399; ayrıca bk. 2: 400, 3: 468, 469, 5: 259, 17: 707, 19: 193.
[239] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 591.
[240] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 584; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 467.
[241] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 585; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 331.
[242] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 586; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 255.
[243] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 586.
[244] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 401; Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 342.
[245] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 5: 260, 261; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 571; el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 33: 423.
[246] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 5: 260; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 618.
[247] *el-Müsned,* 44: 477.
[248] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 4: 170.
[249] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 518.
[250] *el-Müsned,* 44: 465.
[251] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 306.

Bu hadisi Ümmü Hâni'den Dürre bint Muâz nakletmiştir. Hadisi Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayirihidir.[252] Hadis akaidle ilgilidir.

4. Ca'de, ninesi Ümmü Hâni'den bildiriyor: Mekke'nin fethedildiği gün Resûlullah (s.a.v) yanıma girdi. Kendisine içecek ikram edilince içti ve kalanı bana uzattı. "Ben oruçluydum" dediğimde: *"Nafile ibadet yapan kişi, kendi kendinin komutanıdır. Onun için dilersen orucuna devam eder, dilersen de bozarsın"* buyurdu.[253]

Bu hadis Ümmü Hâni'den üç kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Ca'de'nin naklidir. Diğerleri ise Hârûn İbn Ümmü Hâni'nin[254] ve Ebû Salih'in[255] bildirdiği rivayetlerdir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[256] Hadis ibadetle ilgilidir.

5. Ümmü Hâni'nin bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"Koyun besleyin, zira koyunlarda bereket vardır"* buyurmuştur.[257]

Bu hadisi ümmü Hani'den İki kannalla nakledilmiştir. Biri Metindeki olan Hişam b. Urve'nin babası nakletmiştir. Diğeri de Fulan b. Abdurrahman b. Ebû Rabia nakletmiştir.[258] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[259] Hadis ahlakla ilgilidir.

6. Ümmü Hâni der ki: "Allah Resûlü (s.a.v) bir defa mekke'ye geldiğinde dört saç örgüsü vardı."[260]

Bu hadisi Ümmü Hâni'den Mucahid nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[261] Hadis siyerle ilgilidir.

7. Ümmü Hâni der ki: Resûlullah'a (s.a.v), "Toplantılarınızda edepsizlik yapacak mısınız" [262] ayetini sorduğumda şöyle buyurdu: *"Yoldan geçenlere çakıl*

---

[252] *el-Müsned,* 45: 383.
[253] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 621; ayrıca bk. 7: 620.
[254] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 622; Meçhüldür. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 501.
[255] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 623.
[256] *el-Müsned,* 44: 478.
[257] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 617.
[258] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 617.
[259] *el-Müsned,* 45: 379.
[260] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 242.
[261] *el-Müsned,* 44: 458.

taşı (gibi şeyler) atıp rahatsız edip alay ediyorlardı. Ayette zikredilenlerin yaptıkları edepsizlik buydu."[263]

Bu hadis Ümmü Han'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Ümmü Hâni'nin azatlısı Ebû Salih'in hadisidir. Diğeri ise Ravh'in aktardığı rivayetidir.[264] Hadisin sıhhatini Şuayb el-Arnaûd değerlendirmemiştir. Hadis ahlakla ilgilidir.

8. Ümmü Hânibint Ebi Talib der ki: Bir gün Resûlullah (s.a.v) bana uğrayınca: "Ey Allah'ın Resûlü! Artık ihtiyarladım ve zayıf düştüm – veya bu manada bir şey söyledi-. Bana, oturduğum yerde yapacağım bir amel öğret" dedim. Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurdu: *" Yüz defa "Allah'ı teşbih et" de. Bu, İsmailoğullarından yüz köleyi azat etmene denk. Yüz defa Allah'a hamd et. Bu, Allah yolunda savaşmak için eyerlediğin ve dizginlediğin yüz ata denktir. Yüz defa tekbir getir. Bu, senin için, yüz kabul edilmiş deve kurban etmene denk. Yüz defa "La ilahe illallah" de".* – İbn Halef der ki: Zannedersem: *"Bu söz yerle gök arasını doldurur"* buyurdu. – *O gün senin gibi bir amelde bulunmadıkça, hiçbir amel bu kulun amel defterine yazılıp yukarı çıkamaz. Aynı ameli işleyen müstesna".*[265]

Bu hadisi Ümmü Hâni'den Ebû Salih nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[266] Hadis ibadetle ilgilidir.

1.5.3. Kaynaklara İntikali

Hadislerden birinci rivayet Buhari'de,[267] ikinci rivayet Nesi, İbn Mace'de,[268] beşinci hadis İbn Mâce'de,[269] altıncı hadis Tirmizi, İbn Mace'de[270] ve yedinci hadis Tirmizi'de bulunmaktadır.[271]

---

[262] Ankebut 29/29.
[263] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 120.
[264] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 121.
[265] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 283; ayrıca bk. 10: 282.
[266] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 44: 480.
[267] Buhari, *Taksır,* 12.
[268] Nesai, *Efteh,* 71; İbn Mace, 179.
[269] İbn Mace, *Ticarat,* 69.
[270] Tirmizi, *Libas,* 39; İbn Mace, *Libas,* 36.
[271] Tirmizi, *Tefsir,* 29.

Onlardan üçüncü, dördüncü ve sekizinci numaralı olan hadisler Kütüb-i Sitte'de yoktur.

Ümmü Hâni'in sekiz rivayeti bulunmaktadır. Bunlardan ikisi sahih, biri sahih li-gayrihi, dördü ise zayıftır. Konularına baktığımızda dördü ibadet, ikisi ahlak, biri akaid, biri de siyerle ilgilidir. Hadislerden üçü Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

1.6. ZEYNEB BİNT EBÛ SELEME

1.6.1. Hayatı

Tam adı Zeyneb bint Ebû Seleme Abdillâh b. Abdilesed el-Kureşiyye el-Mahzûmiyye (ö. 73/693) dir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımlarından Ümmü Seleme'nin kızıdır. Adı Berre iken Hz. Peygamber (s.a.v) "nefislerinizi tezkiye etmeyin" buyurarak ona Zeyneb adını vermiştir.

Babası Ebû Seleme el-Mahzûmî, Resûlullah'ın (s.a.v) sütkardeşi ve halası Berre bint Abdülmuttalib'in oğludur. Annesi Ümmü Seleme, Ebû Seleme'nin Uhud Gazvesi'nde aldığı yaranın etkisiyle bir süre sonra vefat etmesi üzerine 4 (626) yılında Resûl-i Ekrem'le (s.a.v) evlenmişti.

Zeyneb 73 (693) yılında Medine'de vefat etti ve Abdullah b. Ömer'in de katıldığı cenaze namazından sonra Bakī' Mezarlığı'na defnedildi.[272]

1.6.2. Rivayetleri

1. Zeyneb bint Ebû Seleme bildiriyor: Allah Resûlü'nün (s.a.v) eşi Zeyneb bint Cahş'ın yanına girdim. Bana dedi ki: Resûlullah'ın (s.a.v) minberde: *"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadının, kocası dişinda bir ölü için üç geceden Fadla yas tutması caiz değildir. Zira kocası için dört ay on gün yas tutar" buyurduğunu işittim.*[273]

---

[272] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 908; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 132; ayrıca bk. Aynur Uraler, Ümmü Habîbe (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2010), 115; Ayşe Esra Şahyar "Zeyneb bint. Ebû Seleme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44: 358-359.

[273] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 377; ayırıca bk. 6: 378, 379.

Bu hadisi Zeyneb bint Ebû Seleme'den Humeyd b. Nafî nakletmiştir.[274] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[275] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Zeyneb bint Ebû Seleme, Ümmü Seleme'den bildiriyor: Ümmü Seleme: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Seleme'nin çocukları benim yanımdalar ve benim onlar için harcadiğimdan başka gelirleri yoktur. Ben de onları öylece muhtaç durumda bırakacak değilim ya! Onlar için harcayacak olursam bunun sevabı alır mıyım?" diye sordu. Resûlullah (s.a.v): "*Onlara infakta bulun. Onlara yaptığın harcamanın sevabını alırsın"* cevabını verdi.[276]

Bu hadisi Zeyneb bint Ebû Seleme'den Hişam b. Urve'nin babasından nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[277] Hadis ahlakla ilgilidir.

3. Zeyneb bintEbû Seleme, Ümmü Seleme'den bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) Ümmü Seleme'nin evine girdiğinde yanında muhannes biri ve kardeşi Abdullah b. Umeyye bulunmaktaydı. Muhnnes,[278] Abdullah'a şöyle diyordu: "Ey Abdullah b. Ebû Umeyye! Allah, size Taif'i fethetmeyi nasip ederse Ğaylan'ın kızını almaya bak. O (öyle güzel ki) önünü döndüğü zaman dört (harfin)e, arkasını döndüğü zaman sekiz (harfin)e benzer" diyordu. Resûlullah (s.a.v), onun bu dediğini işitince, Ümmü Seleme'ye: "*Bu bir daha yanına girmesin"* buyurdu.[279]

Bu hadisi Zeyneb bint Ebû Seleme'den Hişam b. Urve'nin babası nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[280] Hadis siyerle ilgilidir.

4. Zeyneb bint Ebû Seleme bildiriyor: Allah Resûlü'nün (s.a.v) eşi Ümmü Habîbe, Resûlullah'a (s.a.v): "Ey Allah'in Resûlü! Kiz kardeşim bint Ebû Süfyan ile evlen" dedi. Resûlullah (s.a.v): *"Sen bunu gerçekten ister miydin?"* karşılığını verdi. Ümmü Habîbe: "Tabi ki, zaten tek eşin ben değilim. Hayırlı bir şeyde kızkardeşimin de bana ortak olmasını isterim" dedi. Resûlullah (s.a.v): *"Ama böylesi bir evlilik helal değildir"* buyurdu. Ümmü Habîbe: "Vallahi ey Allah'in

---

[274] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,*
[275] *el-Müsned,* 44: 336.
[276] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 278.
[277] *el-Müsned,* 44: 251.
[278] Muhannes: kadın tavırlı olup kendini kadınlara benzeten ve erkekten sayılmayan kişi.
[279] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 163; ayırıca bk. 12: 164.
[280] *el-Müsned,* 44: 94.

Resûlü! Ebû Seleme'nin kızı Durre ile evleneceğini aramızda konuşuyoruz" deyince, Hz. Peygamber (s.a.v): *"Ümmü Seleme'nin kızı mı?"* diye sordu. Ümmü Habîbe: "Evet" deyince. Allah Resûlü (s.a.v): *"Vallahi üvey kızım ve himayemde olmasaydı yine bana helal olmazdı. Zira babası da benim sütkardeşimdir. Ebû Seleme ile beni Süveybiye emzirmişti. Bunun için kızlarınızı ve kızkardeşlerinizi evlenmek için bana teklif etmeyin"* buyurdu.[281]

Bu hadis Zeyneb bint Ebû Seleme'den iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Urve b. Zubeyr'in[282] hadisidir. Diğeri de Hişam b. Urve'nin babasının naklettiği hadisidir.[283] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[284] Hadis muamelatla ilgilidir.

1.6.3. Kaynaklara İntikali

Hadislerden birinci hadis Buhari, Müslim, Ebu Davud, Tirmizi'de,[285] ikinci hadis İbn Mace'de,[286] üçüncü hadis Buhari, Müslim'de[287] ve dördüncü hadis Müslim'de bulunmaktadır.[288]

Zeyneb bint Ebû Seleme'nin dört hadis rivayeti bulunmaktdır. Hadislerin hepsi sahihtir. Konularına göre ise biri ibadet, biri ahlak, biri siyer, biri de muamelatla ilgilidir. Hadislerin tümü Kütüb-i Sittte'de bulunmaktadır.

1.7. ÜMMÜ EYMEN

1.7.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Eymen Bereke bint Sa'lebe b. Amr el-Habeşiyye (ö. 24/645 [?]) dir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) dadısıdır.

---

[281] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 410.
[282] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 329.
[283] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 408.
[284] *el-Müsned,* 45: 402.
[285] Buhari, *Cenaiz,* 30; *Talak,* 46; Müslim, *Talak,* 1487; Ebu Davud, *Talak,* 43; Tirmizi, *Talak,* 18.
[286] İbni Mace, *Zekât,* 24.
[287] Buhari, *Me'azi,* 57*; Nikâh*, 114; *Libas,* 62; Müslim, *Adab*, 2180.
[288] Müslim, *Nikâh,* 1449.

İlk oğlu Eymen'e nisbetle Ümmü Eymen, bazan da Ümmü'z-Zabâ veya Ümmü Üsâme künyeleriyle anılır. Habeş asıllı olup Hz. Peygamber'in (s.a.v) dedesi Abdülmuttalib'in kölesi iken miras yoluyla babası Abdullah'a veya annesi Âmine'ye, onlardan da kendisine intikal etti. Onun Hz. Hatice'nin (r.a) kız kardeşi tarafından Resûl-i Ekrem'e (s.a.v) hibe edildiği de rivayet edilmektedir. Ümmü Eymen'in doğumundan itibaren Hz. Muhammed'in (s.a.v) dadılığını yaptığı, onu emzirdiği, annesiyle birlikte Medine'ye dayılarını ziyarete gidip dönerken Ebvâ'da Âmine vefat ettiğinde onun yanında bulunduğu, kendisini Mekke'ye getirdiği ve büyüyünceye kadar dadılığına devam ettiği rivayetine bakılırsa Resûl-i Ekrem'e (s.a.v) miras yoluyla intikal ettiği görüşü daha doğru olmalıdır. Hz. Muhammed (s.a.v), Hatice (r.a) ile evlenince Ümmü Eymen'i âzat etti.

Resûl-i Ekrem (s.a.v), İslamiyet'in ilk günlerinde kendi ev halkıyla birlikte müslüman olan Ümmü Eymen'i dedesinden ve babasından kalma bir yâdigâr kabul eder, onu "annemden sonra annem" diye sever, zaman zaman kendisini ziyaret ederdi.[289]

1.7.2. Rivayetleri

1. Ümmü Eymen'in bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"Namazı bilerek terketmeyin. Her kim namazı bilerek terkederse Allah'ın ve Resûlü'nün zimmeti kendisinden uzak olur"* buyurmuştur.[290]

Bu hadisi Ümmü Eymen'den Mekhul[291] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[292] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Enes b. Mâlik bildiriyor: Ensâr'dan bir takım kimseler bazı hurma ağaçların mahsulünü Resûlullah'a (s.a.v) tahsis ediyorlardı. Bu uygulama Kurayza ve Nadîr'i fethedinceye kadar sürdü. Muhacirler oradan pay alıp ona ihtiyâçları kalmayınca, Hz. Peygamber (s.a.v) verdikleri hurma ağaçlarını sahipleri olan Ensâr'a geri veriyordu. Benim ailem de bana Resûlullah'a (s.a.v) gitmemi ve

---

[289] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 945; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 290; İbn Hacet, *el-İsâbe,* 8: 212; ayrıca bk. Bünyamin Erul "Ümmü Eymen", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 317.

[290] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 3: 13.

[291] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 477.

[292] *el-Müsned,* 45: 357.

ondan vaktiyle Hz. Peygamber'e (s.a.v) vermiş oldukları hurmaları veya bir kısmını geri istememi emrettiler. Resûlullah (s.a.v) ise bizim vaktiyle kendisine verdiğimiz hurma ağaçlarını Ümmü Eymen'e vermişti. Hz. Peygamber (s.a.v) o hurma ağaçlarını bana verdi. Tam bu sırada Ümmü Eymen gelip elbiseyi boynuna dolayarak: "Olmaz! Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki, Peygamber onları bana vermişken size geri vermez" veya bu mânâda bir şey demeye başladı. Resûlullah (s.a.v) ona: "*Benim şu malım onun yerine senin olsun"* diyor, Ümmü Eymen de yine: "Olmaz vallahi!" diyordu. Bu durum, sanırım Resûlullah'ın (s.a.v) ona verdiğinin on katını veya buna yakın bir şey verene kadar devam etti.[293]

Bu hadisi Ümmü Eymen'den Enes nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[294] Hadis siyerle ilgilidir.

3. Enes bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) vefat ettiğinde Ummü Eymen ağlamaya başladı. Ona: "Neden Allah Resülü'ne (s.a.v) ağlıyorsun?" diye sorulunca Allah Resülü'nün (s.a.v) öleceğini biliyordum, ama vefatıyla birlikte vahyın kesılmış olmasıma ağlıyorum" dedi.[295]

Bu hadis Ümmü Eyman'dan Enes nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[296] Hadis siyerle ilgilidir.

1.7.3. Kaynaklara İntikali

Hadislerden ikinci hadis Buhârî, Müslim'de,[297] üçüncü hadis ise Müslim ve İbn Mace'de bulunmaktadır.[298]

Ümmü Eymen'in üç hadisi bulunmaktadır. Bunlardan ikisi sahih, biri zayıftır. Konularına geline ikisi siyer biri ibdetle ilgilidir. Rivayetlerden biri Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

---

[293] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 261.
[294] *el-Müsned,* 21: 19.
[295] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 19: 186; ayırıca bk. 18: 142. 143.
[296] *el-Müsned,* 20: 435.
[297] Buhârî, *Megazi*, 31; Müslim, *Cihad*, 1771.
[298] Müslim, *Fedail,* 2454, İbn Mace, *Cenaiz,* 65.

1.8. DÜRRE BİNT EBÛ LEHEB

1.8.1. Hayatı

Tam adı Dürre bint Ebû Leheb b. Abdulmuttalib b. Haşim b. Abdulmenaf el-Haşimiyye'dir (ö. 20/641). Hz. Peygamber'in (s.a.v) amcası Ebû Leheb'in kızıdır.

Dürre hayatı boyunca Hz. Peygamber'e (s.a.v) düşmanlık eden, kendisi ve karısı aleyhinde müstakil bir sûre inen bir kimsenin kızı olmasına rağmen İslamiyet'i daha Mekke devrinde kabul etti. Hâris b. Âmir ile evlendi ve ondan Ukbe, Velîd ve Ebû Müslim adlı üç oğlu oldu. Kocası Bedir'de kâfir olarak öldürülünce Medine'ye hicret etti. Hz. Peygamber'e (s.a.v) biat eden kadınlar arasında yer aldı.[299]

1.8.2. Rivayetleri

1. Ahmed b. Hanbel'in nakline göre Dürre bint Ebû Leheb der ki: Adamın biri Resûlullah (s.a.v) minberdeyken: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanların en hayırlısı kimdir?" diye sordu. Resûlullah (s.a.v): *"İnsanların en hayırlısı, Allah'ın Kitab'ını en iyi okuyan, en takvalı olan, iyiliği en çok emreden, kötülükten en çok alıkoyan ve akrabalık bağlarını en çok gözetendir"* buyurdu.[300]

Bu hadisi, Dürre'den Abdullah b. Amiranakletmiştir.[301] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[302] Hadis ahlakla ilgilidir.

2. Dürre bint Ebû Leheb der ki: Âişe'nin (r.a) yanındayken Hz. Peygamber (s.a.v) içeriye girdi ve: *"Abdest için bana su verin"* buyurdu. Âişe'yle (r.a) birlikte su kabına doğru koştuk, ancak ben ondan önce aldım. Resûlullah (s.a.v) o sudan abdest aldıktan sonra bakışlarını bana çevirdi ve: *"Sen bendensin, ben de sendenim"* buyurdu. Yanına adamın biri getirilince adam: "Kendimden sormadım, sormam istendi" dedi. Zira bu adam Resûlullah (s.a.v) minberdeyken:

---

[299] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe fi marifeti's-sahâbe,* 7: 103; *el-İsâbe,* 8: 76; ayrıca bk. Ali Yardım, "Dürre bint Ebû Leheb," *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10: 30.

[300] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 15: 418.

[301] Makbuldur. Ravî için bk: İbn Hacer, *Takrîb*, 259.

[302] *el-Müsned,* 45: 421.

"İnsanlarınen hayırlısı kim?" diye sormuş, Hz. Peygamber (s.a.v): *"Allah'ın dininde en fakihi ve akrabalık bağlarını en çok gözetendir"* buyurmuştu."

Esved der ki: "Şerik, Resûlullah'ın (s.a.v), cevabı içinde iki şey daha saydı, ancak onları hatırlamıyorum."[303]

Abdullah b. Amiran'ın Dürre'den nakletmiş olduğu bu hadis de Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[304] Hadis ahlakla ilgilidir.

1.8.3. Kaynaklara İntikali

Rivayetler Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır. Dürre bint Ebû Leheb iki hadis rivayet etmiştir. İkisi de zayıftır. Her ikisi de ahlakla ilgilidir.

1.9. HAVLE BİNT KAYS

1.9.1. Hayatı

Tam adı Havle bint Kays b. Kahd b. Kays b. Sa'lebe b. 'anm b. Mâlik b. en-Neccardır. Ensardan ve Neccar kabilesindendir. Hz. Hamza'nın (r.a) eşidir. Künyesi Ümmü Muhammettir. Eşi Hz. Hamza (r.a) Uhud günü vefat ettikten sonra Numan b. Aclan el-Ensariyye ez-Zarkiyye onunla evlenmiştir[305]

1.9.2. Rivayetleri

1. Hamza b. Abdilmuttalib'in eşi Havale bint Kays bildiriyor: Resûlullah (s.a.v), Hamza'nın (r.a) yanına girdi ve dünya (malın) dan bahsettiler. Hz. Peygamber (s.a.v): "Dünya, tatlı ve çekicidir. Kim onu hakkıyla alırsa kendisine bereketli kılınır. Allah'ın malı ile Resûlünün malını ele geçirmede acele davranan nice kişi de vardır ki, kıyamet gününde onun yeri cehennem olacaktır."[306]

Bu hadisi Havle bint Kays'dan Ubeyd b. Senûtâ[307] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[308] Hadis ahlakla ilgilidir.

---

[303] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 19: 178. Ayrıca bk. 15: 418.
[304] *el-Müsned,* 40: 452.
[305] İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 71; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 96.
[306] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 609; ayrıca bk. 16: 610.
[307] Sikadır. Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 19: 251.
[308] *el-Müsned,* 44: 607.

2. Yuhannes bildiriyor: Hamza b. Abdilmuttalib, Medin'ye geldiği zaman Ensâr'dan ve Neccâr oğullarından Havle bint Kays b. Kahd ile evlendi. Resûlullah (s.a.v) de Hamza'yı Havle'nin evinde ziyaret ederdi. Bundan dolayı Havle, Resûlullah'tan (s.a.v) naklen hadisler rivayet ederdi. Bir defasında Havle şöyle dedi: "Bir gün Resûlullah (s.a.v) yanımıza geldi. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana bildirilene göre Kıyamet gününde genişliği şu kadar olan bir Havz'ının olacağını söylüyormuşsun" dediğimde: *"Var ve suyundan içmek için gelenler içinde en çok senin kabilenden olanları seviyorum"* buyurdu. Sonra ona içinde ekmek veya et parçaları bulunan bir tencere getirdim. Resûlullah (s.a.v) yemek için elini tencereye sokunca parmakları yandı ve: *"Ah!"* dedi. Sonra: *"Âdemoğlu soğuğa maruz kaldığı zaman "Ah!" der, sıcağa maruz kaldığı zaman da "Ah!" der"* buyurdu.[309]

Bu hadisi Havle bint Kays'den Yuhannes[310] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[311] Hadis akaidle ilgilidir.

1.9.3. Kaynaklara İntikali

Hadisler Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Havle bint Kays'in iki sahih rivayeti vardır. Hadislerden biri ahlakla biri de akaidle ilgilidir.

1.10. ÜMMÜ'L-FADL

1.10.1. Hayatı

Tam adı Ümmü'l-Fadl el-Kübrâ Lübâbe bint Hâris b. Hazn el-Hilâliyye dir. Hz. Peygamber'in (s.a.v) amcası Abbas'ın hanımıdır.

Annesinin adı Hind bint Avf olup Resûl-i Ekrem'in (s.a.v) hanımı Meymûne'nin kız kardeşidir. Hâlid b. Velîd'in annesi olan diğer kız kardeşi Lübâbe'den dolayı Lübâbe el-Kübrâ diye anılır. Hz. Hatice'den (r.a) sonra müslüman olan ikinci kadındır.

---

[309] İbn Hanbel, *Müsned,* 20: 528.
[310] Sikadır. Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 31: 184.
[311] *el-Müsned,* 4: 297.

Ümmü'l-Fadl'ın Hz. Osman'ın (r.a) halifeliği döneminde ve kocasından önce vefat ettiği nakledilmektedir.[312]

1.10.2. Rivayetleri

1. Haris'in kızı Ümmü'l-Fadl bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) Abbas'ın kızı Ümmü Habîbe'yi sütten kesildiği bir dönemde gördü ve: *"Abbas'ın bu kızı buluğa erer de ben henüz hayatta olursam onunla evlenirim"* buyurdu.[313]

Bu hadisi Ümmü'i-Fadl'dan Abdullah b. Abbas[314] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayfdır.[315] Hadis siyerle ilgilidir.

2. Ümmü'l-Fadl der ki: Rüyamda evimde Hz. Peygamber'in (s.a.v) uzuvlarından birinin olduğunu gördüm. Bundan dolayı endişelenip Resûlullah'a (s.a.v) geldim ve rüyamı anlattım. Resûlullah (s.a.v): *"Hayırlı bir şey görmüşsün. (Kızım) Fatıma bir çocuk doğuracak ve sen de onu Kusem ile beraber emzireceksin"* buyurdu. Fatıma, Hasan'ı doğurunca bana verildi ve hareketleninceye kadar onu emzirdim. Sütten kesince de onu Resululla'a (s.a.v) getirip kucağında oturttum. Hasan, Hz. Peygamber'in (s.a.v) kucağına idrarını yapınca sırtına vurdum. Resûlullah (s.a.v): *"Allah sana merhamet etsin!"* veya: *"Allah seni ıslah etsin! Oğluma yumuşak davran. Zira onu acıttın"* diye çıkıştı. "Ey Allah'ın Resûlü! İzarını çıkarıp başkasını giy de bu izarı yıkayayım" dediğimde, Resûlullah (s.a.v): *"Kız çocuğunun idrarının değdiği yer yıkanır, erkek çocuğunun idrarının değdiği yere ise su serpilir"* buyurdu.[316]

Bu hadis Ümmü'l-Fadl'dan üç kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Kâbûs b. el-Muhârik'in[317] aktarmış olduğu hadistir. Diğeri Atâ el-Horasanî'nin[318]

---

[312] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 366; İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 959; ayrıca bk. Abdülkadir Şenel "Ümmü'l-Fazl," *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 317-318.

[313] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 480.

[314] Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 15: 154.

[315] *el-Müsned,* 44: 441.

[316] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 19: 191; ayrıca bk. 1: 643.

[317] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 385.

[318] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 644; Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 9: 373.

ve Abdullah b. Haris'in[319] aktardığı rivayetleridir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[320] Hadis ibadetle ilgilidir.

1.10.3. Kaynaklara İntikali

Hadislerden Birinci hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. İkinci hadis ise Ebu Davud ve İbn Mace'de geçmektedir.[321]

Ümmü'l-Fadl'in iki hadis rivayet bulunmaktadır. Bunlardan biri zayıf, diğeri ise sahihtir. Konularına göre biri siyer, diğeri de ibadetle ilgilidir. Hadislerden biri Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

1.11. HAMNE BİNT CAHŞ

1.11.1. Hayatı

Tam adı Hamne bint Cahş b. Riâb el-Esediyyedir. Hz. Peygamber'in (s.a.v) baldızıdır. Annesi, Abdülmuttalib'in kızı ve Resûl-i Ekrem'in (s.a.v) halası Ümeyme'dir. Babası Cahş, Harb b. Ümeyye ile dostluk antlaşması yapmıştı. Hamne Cahş'ın üç kızından biri olup diğer ikisi ümmü'l-mü'minîn Zeyneb ile Ümmü Habîbe'dir. Vefat tarihi bilinmemektedir[322].

1.11.2. Rivayetleri

1. Hamne bint Cahş anlatıyor: ben çok ağır bir şekilde özür kanı görüyordum. Bu durumun fetvasını sormak ve durumumu anlatmak için Resûlullah'a (s.a.v) geldim. Kendisini kız kardeşim Zeyneb bint Cahş'ın evinde buldum. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir konuda sana ihtiyacım vardır" dedim. Resûlullah (s.a.v): *(İhtiyacın nedir?)* diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben ağır bir şekilde özür kanı görüyorum. Bu konuda ne dersin? Çünkü bu durum beni namaz ve oruçtan men etmektedir" dedim. Allah Resûlü (s.a.v):*"Ben sana pamuğu tavsiye ederim. Zira o, kanı tutar"* buyurdu. Kendisine: "Kanamam

---

[319] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 645; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 242.

[320] *el-Müsned,* 44: 446.

[321] Ebu Davud, *Taharet,* 135; İbn Mace, *Taharet,* 77; *Tâbiru'r-Rü'ya,* 10.

[322] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 71; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 53; Ayrıca bk. Mehmed Aykaç, "Hamne bint Cahş", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15: 497.

bundan çoktur (bu ona yetmez)" dediğimde: *"O zaman bir de bez parçası koy"* buyurdu. Kendisine: "kanım şarıl şarıl akmaktadır" dediğimde şöyle buyurdu: *"Sana iki şey emredeceğim. Hangisini yaparsan senin için yeterli olacaktır. Eğer ikisini de yaparsan artık sen bilirsin. Çünkü bu, şeytandan gelmiş olan darbelerden bir darbedir. Sen Allah'ın bilgisi ile altı veya yedi gün hayız olursun. Temizlendiğine dair kanat getirdiğin zaman guslet. Yirmi üç veya yirmi dört gün namaz kıl ve oruç tut. Bu, senin için yeterli olur. Her ay hayız gören ve temizlenen kadınların yaptığı gibi yap. Eğer öğle namazını geciktirip ikindi namazını erkene alarak birlikte kılmaya gücün yeterse onlar için guslet ve öğle ile ikindiyi bu şekilde birlikte kıl. Sonra akşam namazını geciktirip yatsı namazını erkene alarak birlikte kılmaya gücün yeterse onlar için de guslet. Sonra akşam ile yatsıyı bu şekilde birlikte kıl. Sabah vakti de gusledip sabah namazını kıl. Eğer gücün yeterse bu şekilde namazı kıl ve oruç tut."*

Sonra Resûlullah (s.a.v): *"Benim için iki işten hoşuma gideni budur"* buyurdu.[323]

Bu rivayeti Hamne bint Cahş'dan Amran b. Talha[324] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasen sahihtir.[325] Hadis ibadetle ilgilidir.

1.11.3. Kaynaklara İntikali

Hamne bint Cahş'in ibadetle ilgili olan bir tane hasen rivayet bulunmaktadır. Hadis Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

1.12. ÜMEYME BİNT RUKAYKA

1.12.1. Hayatı

Ümeyme Rukayka bint Huveylid'in kızıdır. Ümeyme'nin annesi Rukayka, Peygamberimiz'in (s.a.v) zevceleri arasında çok özel bir yeri olan Hz. Hatice'nin (r.a) kız kardeşidir. Hatice Validemiz (r.a), Ümeyme'nin teyzesi olmaktadır.[326]

---

[323] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 527; ayrıca bk. 2: 528, 529.
[324] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 7: 165.
[325] *el-Müsned,* 45: 468.
[326] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 874; İbnu'l-Esîr, *Üstü'l-ğâbe,* 7: 26.

1.12.2. Rivayetleri

1. Ümeyme bint Rukayka der ki: Bir grup kadınla birlikte Resûlullah'a (s.a.v) biat ettik. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Elinizden geldiği ve gücünüz yettiği kadarıyla"* şartıyla biat etmemizi istedi. Diğerlerine: "Vallahi Allah ve Resûlü bize bizden daha merhametlidir" dedim ve diğer kadınlar adına: "Ey Allah'ın Resûlü! Biat ediyoruz" karşılığını verdim. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Ben kadınlarla tokalaşmıyorum, bir kadına olan sözüm yüz kadına söylenmiş gibidir"* buyurdu.[327]

Bu hadisi Ümeyme bint Rukayka'dan İbn Münkedir nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[328] Hadis siyerle ilgilidir.

1.12.3. Kaynaklara İntikali

Hadis İbn Mâce ve Tirmizi'de geçmektedir.[329] Ümeyme bint Rukayka'nin bir rivayti vardır ve bu hadis sahihtir. Hadis siyerle ilgilidir.

1.13. ÜMMÜ HARAM

1.13.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Harâm bint Milhân (Mâlik) b. Hâlid el-Ensâriyye el-Hazreciyye (ö. 28/648) dir.

Türkler arasında Hala Sultan diye bilinen sahâbî'dir.

Hep künyesiyle anıldığı için adı bilinmemekte, İbn Abdülber onun isminin doğru bir tesbitinin yapılamadığını zikretmektedir. Kız kardeşi Ümmü Süleym'e ait Rümeysâ ve Gumeysâ isimlerinin bazı kaynaklarda ona nisbet edildiği görülmektedir. Nesebi Hazrec kabilesinin kolu Neccâroğulları'na dayanır. Annesi de yine Benî Neccâr'dan Mâlik b. Adî'nin kızı Müleyke'dir. Enes b. Mâlik'in annesi Ümmü Süleym onun kız kardeşi, her ikisi de bi'rimaûne hadisesinde şehid düşen Harâm ve Süleym de erkek kardeşleridir. Resûl-i Ekrem'e (s.a.v) biat eden

---

[327] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 334; ayırıca bk. 14: 335, 336, 15: 260, 17: 452.
[328] *el-Müsned,* 44: 556.
[329] İbn Mâce, *Cihâd,* 43; Tirmizi, *Sir,* 37.

kadınlardan olan Ümmü Harâm, Ubâde b. Sâmit ile evlenmiş ve bu evlilikten Muhammed adında bir çocuğu doğmuştur.

Resûlullah'ın (s.a.v) dedesi Abdülmuttalib'in annesi Selmâ, Neccâroğulları'ndan olduğu için Ümmü Harâm ve Ümmü Süleym ile Resûl-i Ekrem (s.a.v) arasında süt veya soy bakımından teyze-yeğen ilişkisi vardı. Bazı âlimlere göre Ümmü Harâm, Hz. Peygamber'in (s.a.v) süt teyzelerinden biriydi, bazılarına göre ise aralarında babası veya dedesi yönünden süt teyzeliği bulunmaktaydı.[330]

1.13.2. Rivayetler

1. Ümmü Haram der ki: Bir gün Resûlullah (s.a.v) yanımda öğle uykusuna yatmişken gülerek uyandı. Ona: "Anam babam sana feda olsun! Neden gülüyorsun?" diye sorduğumda: *"Çünkü rüyamda, ümmetimden bazı insanların tahtlarına oturan krallar gibbi (Allah yolunda savaş için) gemilere bindiklerini gördüm"* buyurdu. Ona: "Allah'a dua et de beni de onlardan eylesin" dediğimde Hz. Peygamber (s.a.v): *"Allahım! Ümmü Harâm'ı da onlardan biri kıl"* diye dua etti ve başını koyup uyudu.

Sonra yine gülerek uyandı. Ona: "Anam babam sana feda olsun! Neden gülüyorsun?" diye sorduğumda yine: *"Çünkü rüyamda, ümmetimden bazı insanların tahtlarına oturan krallar gibi (Allah yolunda savaş için) gemilere bindiklerini gördüm"* buyurdu. Ona: "Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" dediğimde Resûlullah (s.a.v): *"Sen bir öncekilerden olacaksın!"* buyurdu.

Enes b. Mâlik der ki: "Daha sonra Ümmü Haram kocası Ubâde b. es-Sâmit ile birlikte deniz savaşına çıktı. Ancak karaya çıktıktan sonra üzerine bindiği boz katırdan düşüp öldü."[331]

Bu hadisi Ümmü Haram'dan Enes b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[332] Hadis siyerle ilgilidir.

---

[330] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 304; ayrıca bk. M. Yaşar Kandemir, "Ümmü Harâm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 321-322.

[331] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 19: 188; ayırıca bk. 9: 243, 244, 245.

[332] *el-Müsned,* 44: 581.

1.13.3. Kaynaklara İntikali.

Hadis Buhârî, Müslim, Ebu Dâvud, Tirmizî ve Nesâî'de geçmektedir.[333] Ümmü Haram'ın siyerle ilgili bir tane sahih rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

1.14. ÜMMÜ RÛMÂN

1.14.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Rûmân bint Âmir b. Uveymir b. Abdişems el-Kinâniyye (ö. 6/628 [?]) dir.

Adı Zeyneb olduğu da rivayet edilmiştir.

Hz. Ebû Bekir (r.a) ile evlenmeden önce Abdullah b. Hâris b. Sahbere el-Ezdî ile evliydi. İslamiyet'ten önce kocasıyla birlikte Yemen'deki Serat'tan Mekke'ye geldiler ve Hz. Ebû Bekir (r.a) ile sözleşme yaparak onun himayesinde Mekke'de yaşamaya başladılar. Bu evliliğinden daha sonraları İslamiyet'i kabul edecek olan Tufeyl adlı oğlu dünyaya geldi. Kocası vefat edince Hz. Ebû Bekir (r.a) ile evlendi ve ilk müslümanlar arasında yer aldı. Resûlullah'a (s.a.v) biat eden kadınlardan olan Ümmü Rûmân'ın Hz. Ebû Bekir (r.a) ile evliliğinden Abdurrahman ve Âişe adlı çocukları doğdu.

Hz. Ebû Bekir'in (r.a) hanımı ve Hz. Âişe'nin (r.a) annesidir.

Ümmü Rûmân'ın ne zaman vefat ettiği kesin olarak bilinmemektedir.[334]

1.14.2. Rivayetleri

1. Hz. Âişe'nin (r.a) annesi Ümmü Rüman anlatıyor: Ben ve Âişe (r.a) otururken Ensar'dan bir kadın girip oğlunu kastederek: "Allah falanı şöyle yapsın" dedi. Ben: "Neden böyle diyorsun?" diye sorunca: "bu olayı yayanlar arasında oğlum da var" cevabını verdi. Ben: "Hangı söz?" diye sorunca, kadın "Şöyle şöye" dedi. Âişe (r.a): "Ebû Bekir (r.a) bunu işitti mi?" diye sounca, kadın:

---

[333] Buhârî, *Cihâd,* 3; Müslim, *İmâret,* 1912; Ebu Dâvud, *Cihâd,* 9; Tirmizî, *Cihâd,* 15; Nesâî, *Cihâd,* 40.

[334] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 320; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 232; ayrıca bk. İshak Emin Aktepe "Ümmü Rûmân," *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 328.

"Evet" cevabını verdi. Âişe (r.a): "Resûlullah (s.a.v) bunu duyudu mı?" diye sorunca, kadın, yine: "Evet" cevabını verdi. Bunu üzerine Âişe (r.a) baygınlık geçirip kendine geldiğinde ateşi yükselmiş ve titriyordu. Üzerine giyisiler attım, bu sırada Hz. Peygamber (s.a.v) geldi ve: *"Buna böyle ne oluyor?"* diye sordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu titreten bir hummaya yakalandı (ateşi yükseldi)" cevabını verince: *"Bu konuda dilde dolaşan bir söz dolayısıyladır belki"* buyurdu. Ben: "Evet ey Allah'ın Resûlü!" cevabını verdim. Bu sırada Âişe (r.a) başını kaldırıp: "Eğer bir şeyler söyleyecek olursam, benim hiçbir kusurumun olmadığını kabul etmezsiniz. Yemin edecek olursam benim doğru söylediğime inanmazsınız. Benim misalim ile sizin misaliniz Yakub ile onun oğullarına benzer. Yakub: "Artık bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklarınıza ancak Allah'tan yârdim istenir"[335] demişti. Âişe'nin (r.a) masum olduğunu bildiren ayet nazil olunca Resûlullah (s.a.v) gelip bunu Âişe'ye (r.a) bildirdi. Âişe (r.a): "Allaha hamd ederim, sana-veya hiçkimseye-değil karşılığını verdi.[336]

Bu rivayeti Ümmü Ruman'dan Mesrûk[337] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[338] Hadis siyerle ilgilidir.

1.14.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Buhari'de geçmektedir.[339] Ümmü Rûmân'ın bir tane siyerle ilgili olan sahih bir rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

1.15. ÜMMÜ SELMA BİNT KAYS

1.15.1. Hayatı

Ümmü Selma bint Kays baba tarafından Rasulullah Efendimize (s.a.v) uzaktan akraba olan bir hanım sahâbidir. Selita b. Kays'in kızkardeşidir. İki kibleye kılanların arasındadır.

---

[335] Yusuf 12/18.
[336] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 105; ayırıca bk. 15: 106.
[337] Sikadır. Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 27: 451.
[338] *el-Müsned,* 44: 629.
[339] Buhari, *Enbiya,* 19; *Meğazi*, 35.

Ümmü Münzir künyesi ile şöhret bulan misafirperverliği ile taninan bahtiyar bir hanımdır. Nerede ve ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir.[340]

1.15.2. Rivayetleri

1. Resûlullah (s.a.v) teyzelerinden olan, O'nun arkasında iki kıbleye doğru namaz kılan ve Adiy b. en-Neccar oğullarının kadınlarından olan Selma bint Kays der ki: Ensar'dan bazı kadınlarla beraber Resûlullah'a (s.a.v) biat etmek için gelmiştim. Bize, şirk koşmayacağımız, hırsızlık yapmayacağımız, zina etmeyeceğimiz, çocuklarımızı öldürmeyeceğimiz, ellerimiz ve ayaklarımızarasında bir iftira uydurup getirmememiz, iyilikte ona karşı asi olmayacağımız şartlarını koşarak: *"Kocalarınızı da aldatmayacaksınız"* buyurdu. Hz. Peygamber'e (s.a.v) biat ettikten sonra gittik. Ben bir kadına: "Resûlullah'a (s.a.v) dön ve kocalarımızı aldatmak ne demektir? Diye sor" dedim. O da sorunca, Resûlullah (s.a.v): *"Onun (kendisinden habersiz) malını alıp başkasına vermektir"* karşılığını verdi.[341]

Bu hadisi Ümmü Selma bint Kays'den Suleyta b. Eyûb b. el-Hakem b. Suleym[342] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[343] Hadis siyerle ilgilidir.

1.15.3. Kaynaklara İntikali

Ümmü Selma bint Kays'in bir tane hadis rivayeti vardır. Hadis zayıftır, ayrıca hadis siyerle ilgilidir. Kaynaklara intikaline gelince Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

1.16. ÜMMÜ KÜLSÛM BİNT ALİ

1.16.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Külsûm bint Alî b. Ebî Tâlib el-Hâşimiyye (ö. 41/661 [?])dir.

---

[340] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 911.
[341] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 261; ayrıca bk. 17: 451.
[342] Sikadır. Ravî için bk. el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 11: 335.
[343] *el-Müsned,* 45: 104.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) torunu, Fâtıma (r.a) ile Ali'nin (r.a) kızıdır. 6 yılının (627) başlarında dünyaya geldi. Ailenin Ümmü Külsûm adındaki iki kızından büyük olanıdır. Kaynaklarda adının Resûl-i Ekrem (s.a.v) tarafından verildiği belirtilmektedir. Ümmü Külsûm, Muâviye'nin hilâfetinin ilk yıllarında Benî Adî'den kavga eden bazı kişileri ayırmak isterken aldığı darbe sonucu yaralanıp ölen oğlu Zeyd ile aynı gün vefat etti ve cenaze namazları birlikte kılındı. Ümmü Külsûm'ün o günlerde hasta olduğu da zikredilmiştir.[344]

1.16.2. Rivayetler

1. Atâ b. es-Sâib der ki: Ben, Hz. Ali'nin (r.a) kızı Ümmü Külsûm'e sadaka (zekât) olan bir şey götürünce onu geri çevirdi ve şöyle dedi: Resûlullah'ın (s.a.v)azatlısı Mihrân'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v): *"Biz Muhammed ailesine sadaka (zekât) helal değildir. Bir topluluğun azatlısı da onlardandır"* buyurdu. [345]

Bu hadisi Ümmü Külsûm bint Ali'den Ata b. es-Saib[346] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[347] Hadis ibadetle ilgilidir.

1.16.3. Kaynaklara İntikali

Bu hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Ümmü Külsûm bint Ali'nin bir tane hadis rivayeti vardır. Hadis sahihtir, ayrıca hadis ibadetle ilgilidir.

1.17. DEĞERLENDİRME

Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olan hanım sahâbilerin nakledilen hadislerini şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

Bu bölümde rivayette bulunan Rasulullah'ın (s.a.v) akrabası olan hanım sahâbilerin sayısı on altıdır. Onların rivayet etmiş olduğu hadislerin sayısı ise toplamda doksan yedidir. Hadislerden altmış sekizi sahih, sekizi hasen, yirmi de

---

[344] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 962; ayrıca bk. Hurye Martı "Ümmü Külsûm bint Ali", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 322-324.

[345] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 115; ayırıca bk. 7: 116.

[346] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 8: 457.

[347] *el-Müsned,* 24: 478.

zayıftır. Bunlardan bir hadis hakkında Şuayb el-Arnaûd sıhhat hükmünü açıklamamıştır. Buna göre hadisleri yaklaşık yüzde yetmişi makbul hadistir.

Konularına gelince yirmi dokuzu ibadet, onu akaid, otuz yedisi siyer, on dokuzu ahlak, ikisi de muamelatla ilgilidir. Konuların ağırlığını ibadet ve siyerin teşkil ettiği anlaşılmaktadır. İbadetle ilgili olan hadisler namaz, hac, zekât, oruç gibi çeşitli konular içermektedir, onların çoğu hacla ilgilidir. Siyerle ilgili olan hadisler savaş, biat, Rasulullah'ın (s.a.v) yemesi, içmesi ve benzeri konular kapsamaktadır. Onların çoğu Rasulullah'ın yemek yemesiyle alakalıdır. Doksan yedi hadisden kırk altısı Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olan hanım sahâbilerden en çok rivayet eden hanım sahâbi Esmâ bint Ebû Bekir otuz iki hadisi rivayet ederek ilk sırayı almaktadır. Rivayetlerin çoğu sahihtir, çoğu ibadetle ilgilidir ve çoğu Kütüb-i Sitte'de vardır. En az rivayet edenler ise Hamne bint Cahş, Umeyme bint Rukayka, Ümmü Haram, Ümmü Rûmân, Ümmü Selma bint Kays ve Ümmü Külsüm bint Ali birer tane hadis rivayet etmişlerdir. Hadilerin çoğu sahihtir ve çoğu siyerle ilgilidir. Ayırıca çoğu Kütüb-i Sitte'de vardır.

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN AKRABASI OLMAYAN HANIM SAHÂBİLERİN RİVAYETLERİ VE BU RİVAYETLERİN TAHLİLİ

İkinci bölümde Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olmayan hanım sahâbilerin kısa hayatlarına kısaca değinildikten sonra onların rivayetleri verilmiştir. Her rivayetin sonunda hadisin kısa bir değerlendirmesi yapılmıştır. Hanım sahâbilerden hadis aktaran Ravîler tespit edilmiştir. Ardından hadisin sıhhat hükmüne ve rivayetin hangi konuya alakalı olduğuna temas edilmiştir ve kaynaklara intikali ele alınmıştır. Ayrıca bölüm sonunda bir değerlendirme yapılmıştır.

2. 1. ESMÂ BİNT YEZÎD

2.1.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Seleme (Ümmü Âmir) Esmâ bint Yezîd b. Seken el-Ensâriyye (ö. 30/650 [?])dir. Evs kabilesinin Abdüleşheloğulları'na mensuptur. Adının Fükeyhe olduğu da söylenmekte ancak Fükeyhe bint Seken'in Benî Sevâd'a mensup bulunduğu anlaşılmaktadır. Babası Yezîd ve kız kardeşi Havva da sahâbîdir. Muâz b. Cebel'in halasının kızı olan Esmâ Hz. Peygamber'e (s.a.v) biat eden hanımlardandı. Bey'atürrıdvân'da bulunduğu ve Resûl-i Ekrem'e (s.a.v) burada biat ettiği de söylenmektedir. Esmâ daha sonra Dımaşk'a yerleşti ve orada

vefat etti. Ziriklî 30 (650) yılı civarında öldüğünü söylerse de diğer kaynaklarda vefat tarihi kaydedilmemektedir.[348]

2.1.2. Rivayetleri

1. Esmâ bint Yezid'in bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"Allah rızası için bir mesicd inşa eden kişiye Allah cennette daha geniş bir ev inşa eder"* buyurmuştur.[349]

Bu hadisi Esmâ bint Yezîd'den Mahmud b. Amri[350] aktarmıştır. Hadis el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[351] Hadisi akaidleilgilidir.

2. Esmâ bint Yezid der ki: Ben ve üzerinde altın bilezikler bulunan teyzem Resûlullah'ın (s.a.v) yanına girdiğimizde, Hz. Peygamber (s.a.v): "*Bunların zekâtını veriyor musunuz?"* buyurdu. Biz: "Hayır" cevabını verince, Resûlullah (s.a.v): *"Allah'ın size ateşten bilezikler takmasından korkmuyor musun? Bunların zekâtını verin"* buyurdu.[352]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr b. Havşeb[353] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[354] Hadisi İbadetle ilgilidir.

3. Esmâ bint Yezid der ki: Hz. Peygamber'e (s.a.v) bir kap içecek getirildi. Allah Resûlü (s.a.v) bu kabı alıp ikram etmek için orada oturanları dolaştı. Oruçlu bir adama ulaşıp: *"İç!"* buyurunca, oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu adam devamlı olarak oruç tutuyor" veya: "Yılın tümünü oruçlu geçiriyor" denildi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v): *"Bütün günlerini oruçla geçiren kişi, hiç oruç tutmamış gibidir"* buyurdu.[355]

Bu hadisi Esm bint Yezid'den Şehr nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayirihidir.[356] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[348] İbn Hacer, *el-İsabe,* 8: 12; Ayrıca bk. Ali Osman Ateş, "Esmâ bint Yezîd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11: 423.

[349] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 3: 335.

[350] İbn Hacer, *İsâbe,* 3: 19.

[351] *el-Müsned,* 45: 585.

[352] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 37.

[353] İbn Hacer, *Takrîb,* 210.

[354] *el-Müsned,* 45: 586.

[355] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 612.

[356] *el-Müsned,* 45:558.

4. Esmâ bint Yezid'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v): *"Akika olarak erkek çocuğu için birbirine denk iki, kız çocuğu için ise bir koyun kesilir"* buyurmuştur.[357]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Mucahid nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihi li gairihi dir.[358] Hadis ibadetle ilgilidir.

5. Esmâ bint Yezid bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Kıyamet gününe kadar hayır ebediyen atın perçemine bağlanmıştır. Kim Allah yolunda cihad niyetiyle ve sevabını ümid ederek at edinip ona harcama yaparsa; onun tokluğu ve açlığa, suya kanması ve susuzluğu, tersi ve sıdığı, Kıyamet günü onun mizanında (hesap tartısında) kurtuluş olarak bulunur. Kim de şöhret için, neşelenip keyiflenmek ve böbürlenmek için ona harcama yaparsa, onun tokluğu ve açlığı, suya kanması ve susuzluğu, tersi ve sıdığı kıyamet günü onun mizanında (hesap tartısında) hüsran olarak bulunur."* [359]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şerh b. Havşeb nakletmiştir. Hadis el-Arnavus'a göre sahih li-gayrihidir.[360] Hadisi akaidle ilgilidir.

6. Esmâ bint Yezid'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurduğunu işittim: *"Şu iki ayette İsm-i A'zam'ı vardır. Bu ayetler,* **"**Allah, kendisinden başka hiçbir ilah olmayandıri. Diridir, Kayyum'dur"[361] ve "Elif, lam, mim. Allah. Kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. Hay'dir, Kayyum'dur"[362] ayetleridir."[363]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den iki kanalla nakletmiştir. Biri metindeki Mahmûd b. Amri aktarmıştır. Diğeri de Şerh b. Havşeb aktarmıştır.[364] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[365] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[357] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 9: 101.
[358] *el-Müsned,* 45: 564.
[359] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 698.
[360] *el-Müsned,* 45: 556.
[361] Bakara 2/255.
[362] Âli İmrân 3/1-2.
[363] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 491.
[364] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 563.
[365] *el-Müsned,* 45: 584.

7. Esmâ der ki: "Resûlullah (s.a.v) vefat ettiği zaman zırhı (borca aldığı yiyecek karşılığında) rehin bırakılmıştı."[366]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şerh b. Havşeb nakletmiştir. Hadis el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[367] Hadisi muamelatla ilgilidir.

8. Esmâ bint Yezid der ki: Resûlullah'ın (s.a.v): *"(Emziren kadınlarınızla ilişkiye girerek) çocuklarınızı gizlice öldürmeyin! Zira emzikli kadınla cinsel ilişki (ğayl) öyle tesirlidir ki kişiyi (büyüdükten sonra bile) attan düşürür"* buyurduğunu işittim.[368]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den iki kanalla nakledilmiştir. Biri Metindeki Muhammed b. Muhacir'in babası. Diğeri de Esmâ bint Yezid'in azatlısı Muhacir nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[369] Hadis ibadetle ilgilidir.

9. Esmâ bint Yezid bildiriyor: Erkekler ve kadınlar birlikte Resûlullah'ın (s.a.v) yanında oturuyorduk. Bir ara Hz. Peygamber (s.a.v): *"Erkek eşiyle arasında geçenleri başkalarına anlatmıyor değil mi? Kadın da kocasıyla arasında geçenleri başkalarına anlatmıyor değil mi?"* diye sordu. Herkes susunca ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Evet, vallahi erkekler de, kadınlarda bunu yapıyorlar" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v): *"Bunu yapmayın! Zira bunu yapmak erkek bir şeytanla dişi bir şeytanın yolda karşılaşınca tüm insanların gözleri önünde ilişkiye girmesine benzer"* buyurdu.[370]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[371] Hadis ahlakla ilgilidir.

10. Abduleşhel oğullarından Esmâ bint Yezid anlatıyor: Bir grup kadınla birlikte durmuşken Resûlullah (s.a.v) yanımıza uğradı ve selam verdi. Selam verdikten sonra da: *"Nimete nankörlük etmekten sakının!"* buyurdu. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Nimete nankörlük de ne?" diye sorduğumuzda şöyle buyurdu: *"Olabilir ki bazılarınız babasının evinde yaşı geçene kadar kalır. Sonra Allah ona*

---

[366] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 11: 247.
[367] *el-Müsned,* 45: 546.
[368] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 518; ayrıca bk. 12: 519.
[369] *el-Müsned,* 45: 543.
[370] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 523.
[371] *el-Müsned,* 45: 565.

bir koca ihsan eder. O kocadan da kendisine mal mülk verir. Buna rağmen kadın kızdığı zaman: "Adamdan bir hayır görmedim!" demeye başlar."[372]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr[373] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[374] Hadis ahlakla ilgilidir.

11. Esmâ bint Yezid der ki: Hz. Peygamber'ın (s.a.v): *"Kişi içki içtiği zaman Allah kırk gün boyunca ondan razı olmaz. Bu süre içinde ölmesi halinde de kafır biri olarak ölür. Ancak tövbe ederse Allah tövbesini kabul eder. Bir daha içki içerse Allah kıyamet gününde ona Habal çamurundan içirir ki bunu da hak etmiş olur"* buyurduğunu işittim. "Ey Allah'ın Resûlü! Habal çamuru nedir?" diye sorduğumda: *"Cehennemde yananlardan akan irindir"* buyurdu.[375]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr b. Havşeb nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayirihidir.[376] Hadisi akaidle ilgilidir.

12. Esmâ bint Yezid der ki: Resûlullah (s.a.v): *"Altından hiçbir şey caiz değildir. Hatta bir parçacığıbile"* buyurdu.[377]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Mahmud b. Amriaktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[378] Hadisi İbadetle ilgilidir.

13. Esmâ bint Yezid bildiriyor: Allah Resûlü (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Hangi kadın altın gerdanlık takarsa, kıyamet gününde onun gibi ateşten bir gerdanlık boynuna takılır. Hangi kadın da kulağına altın küpe takarsa, kıyamet günü onun gibi ateşten küpe kulağına takılır."*[379]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Mahmud b. Amriaktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[380] Hadisi akaidle ilgilidir.

14. Esmâ bint Yezid'in bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"Ben kadınlarla tokalaşmiyorum"* buyurmuştur.[381]

---

[372] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 543; ayrıca bk. 12: 544.
[373] O İbn Havşebdir, *el-Müsned,* 45: 542.
[374] *el-Müsned,* 45: 542.
[375] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 341.
[376] *el-Müsned,* 45: 578.
[377] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 53.
[378] *el-Müsned,* 45: 546.
[379] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 54; ayrıca bk. 14: 55.
[380] *el-Müsned,* 45: 566.
[381] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 336.

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr b. Havşeb nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihi dir.[382] Hadis siyerle ilgilidir.

15. Esmâ bint Yezid der ki: Resûlullah (s.a.v), "Onun yaptığı, iyi olmayan bir iştir"[383] ayetini, (عمل غير صالح) "O iyi olmayan bir iş yapmıştır" şeklinde okuduğunu işttim. Yine, "Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü o, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"[384] ayetini (ولا يبالي), "ve aldırış etmez" ibaresini ilave ederek okuduğunu işittim.[385]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr b. Havşeb aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hadis garibdir.[386] Hadis ibadetle ilgilidir.

16. Esmâ bint Yezid der ki: Ben, Resûlullah'ın (s.a.v) devesi Adba'nın yularını tutmuşken Maide Suresi Resûlullah'a (s.a.v) nazil oldu. Vahyin ağırlığından dolayı neredeyse devenin ayakları kırılacaktı."[387]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şerh b. Havşeb nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasen li-gayrihi dir.[388] Hadis siyerle ilgilidir.

17. Esmâ bint Yezid'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v): "Kureyş kabilesinin yaz ve kış yolculuklarında uzlaşması ve anlaşması sağlanmıştır"[389] ayetlerini okuduktan sonra: *"Yazık size ey Kureyşliler! Açken sizleri doyuran, korku içindeyken sizlere güven veren bu Ev'in (Kâbe'nin) Rabbine kulluk edin!"* buyurdu.[390]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr b. Havşeb nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[391] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[382] *el-Müsned,* 45: 573.
[383] Hûd sur 11/46.
[384] Zümer 39/53.
[385] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 459; ayrıca bk. 14: 460, 461, 465, 466 tekrar edecektir.
[386] *el-Müsned,* 45: 549.
[387] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 624; ayrıca bk. 14: 625.
[388] *el-Müsned,* 45: 557.
[389] Kureyiş 106/1-2.
[390] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 310.
[391] *el-Müsned,* 45: 582.

18. Esmâ bint Yezid'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v): *Kişi, gıyabında müslüman kardeşinin gıybetine engel olduğu zaman Allah onu cehennemden azat eder"* buyurmuştur.[392]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid Şehr b. Havşeb aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[393] Hadis ahlakla ilgilidir.

19. Esmâ bint Yezid bildiriyor: Hz. Peygamber (s.a.v): *"En hayırlılarınızın kimler olduğunu söyleyeyim mi?"* buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki söyle" dediler. Resûlullah (s.a.v): *"Görüldükleri zaman Allah'ı hatırlatan kişilerdir"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"En kötülerinizin kimler olduğunu söyleyeyim mi? Bunlar da söz taşıyıp sevenlerin arasını açan, günahsızları günaha sürüklemeye çalışan kişilerdir."*[394]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şerh b. Havşeb nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[395] Hadis ahlakla ilgilidir.

20. Esmâ bint Yezid der ki: Âişe'yi (r.a) evlenirken hazırlayan ve Resûlullah'ın (s.a.v) yanına geçiren birkaç kadından biri de bendim. Hz. Peygamber (s.a.v) bize süt ikram edince: "Canımız çekmiyor" dedik. Allah Resûlü (s.a.v): *"Açlık ile yalanı bir araya getirmeyin"* buyurdu.[396]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr nakletmiştir. Hadisi Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[397] Hadis ahlakla ilgilidir.

21. Esmâ bint Yezid bildiriyor: Resûlullah'ın (s.a.v) hutbesinde şöyle buyurduğunu işittim: *"Ey iman edenler! Kelebeklerin kendini ateş atması gibi sizler de ne diye yalanın peşine düşüyorsunuz? Üç durum dışında kişinin söylediği her bir yalan aleyhinde yazılır. Bunlardan biri, erkeğin karısının gönlünü almak için söylediği yalandır. Diğeri, kişinin savaşta düşmanı kandırmak için söylediği*

---

[392] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 464. ayrıca bk. 16: 475.
[393] *el-Müsned,* 45: 583.
[394] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 476. ayrıca bk. 16: 482.
[395] *el-Müsned,* 45: 575.
[396] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 483. Ayrıca bk. 16: 484.
[397] *el-Müsned,* 45: 575.

yalandır. Bir diğeri de, kişinin, iki Müslümanın arasını bulmak için söylediği yalandır."[398]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şerh nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[399] Hadis ahlakla ilgilidir.

22. Esmâ bint Yezid b. Seken bildiriyor: Sa'd b. Muaz vefat ettiğinde annesi feryat etti. Resûlullah (s.a.v) ona: *"Yaşın akmasın ve üzüntün bitsin. Zira Allah'ın kendisine ilk güldüğü ve vefatına Arş'ın sarsıldığı kişi oğlun'dur"* buyurdu.[400]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den ensardan bir kadın[401] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[402] Hadis ahlakla ilgilidir.

23. Esmâ bint yezid der ki: Ebû Zer el- Ğifari, Hz. Peygamber'in (s.a.v) hizmetini görür, işi bittikten sonra Mescid'e giderdi. Zira orası evi gibiydi ve orada uyurdu. Bir gece Resûlullah (s.a.v) Mescid'e girince içerde Ebû Zer'in uyuduğunu gördü. Ayağıyla onu dürtünce Ebû Zer kalkıp oturdu. Resûlullah (s.a.v): *"Bakıyorum da uyuyorsun"* buyurunca, Ebû Zer: "Ey Allah'ın Resûlü! Nerede uyuyayım? Benim için buradan başka ev mi var" dedi.

Hz. Peygamber (s.a.v) yanında oturdu ve: *"Seni buradan çıkarmaları halinde ne yapacaksın?"* diye sordu. Ebû Zer: "O zaman hicret, mahşer ve peygamberler yurdu olan Şam'a gider, oranın ahalisinden biri olurum" dedi. Resûlullah (s.a.v): *"Şam'dan çıkarılman halinde ne yapacaksın?"* diye sorunca, Ebû Zer: "O zaman tekrar buraya dönerim. Bu Mescid de benim evim ve meskenim olur" dedi. Resûlullah (s.a.v): *"Bir daha seni buradan çıkarmaları halinde ne yaparsın?"* diye sorunca, Ebû Zer: "O zaman kılıcımı alır ve ölene kadar onlarla savaşırım" dedi. Resûlullah (s.a.v) bunu duyunca güldü ve eliyle onu tutarak: *"Sana bundan daha hayırlı olan bir şeyi söyleyeyim mi?"* diye sordu. Ebû Zer: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Tabi ki söyle"

---

[398] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 488. Ayrıca bk. 16: 489, 18: 693.
[399] *el-Müsned*, 45: 551.
[400] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 18: 694.
[401] Kim olduğunu belirlenmemiştir. *el-Müsned,* 45: 563.
[402] *el-Müsned,* 45: 563.

deyince, Resûlullah (s.a.v): *"Benimle buluşuncaya kadar seni götürdükleri ve seni gönderdikleri yere gidersin"* buyurdu.[403]

Bu hadisi Esmâ bint Yezid'den Şehr nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[404] Hadis siyerle ilgilidir.

24. Esmâ bint Yezid der ki: Resûlullah (s.a.v): *"Deccal dünyada kırk yıl kalacaktır. Bir yıl bir ay gibi, bir ay bir hafta gibi, bir hafta bir gün gibi, bir gün de kuru hurma yaprağının ateşte yanması kadar kısalacaktır"* buyurdu.[405]

Bu hadisi Esmâ'dan Şerh b. Havşeb nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[406] Hadisi akaidle ilgilidir.

25. Esmâ bint Yezid el-Ensari der ki: Resûlullah (s.a.v) evimde iken Deccal'i anıp şöyle buyurdu: *"Deccal çıkmadan önce üç yıl kıtlık içinde geçecektir. Birinci yıl sema yağmurunun, yeryüzü de bitkisinin üçtebirini tutacaktır. İkinci yıl yine sema yağmurunun, yeryüzü de bitkisinin üçteikisini tutacaktır. Üçüncü yıl da sema yağmurunun hepsini, yeryüzü de bitkisinin hepsini tutacaktır. Tırnaklı ve azı dişli hayvanların hepsi helak olup ölecektir.*

Onun en büyük fitnesi de şöyledir. O bir bedeviye gelip: "Eğer sana bir deveyi diriltirsem senin Rabbin olduğumu anlamaz mısın?" diyecektir. Bedevi: "Evet, anlarım" deyince, şeytanı memeleri eskisinden daha dolu ve hörgücü eskisinden daha büyük bir şekilde bedevinin devesi kılığına girecektir. Sonra kardeşi ve babası ölen başka bir kişiye gelip: "Eğer senin babanı ve kardeşini diriltirsem benim Rabbin olduğumu anlamaz mısın?" diyecek. Adam: "Evet anlarım" deyince, şeytan babası ve kardeşi kılığına girecektir."

Sonra Resûlullah (s.a.v) bir hacetinden dolayı dışarı çıkıp geri geldi. Oradakiler anlattığından dolayi bir üzüntü ve kader içinde idiler. Resûlullah (s.a.v) kapının iki tarafından tutarak: *"Ne oldu ey Esmâ?"* diye sordu. Bunun üzerine kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Deccal'i anlatarak yüreğimizi ağzımıza getirdin" dedim. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Eğer ben aranızda iken gelirse ben ona yeterim. Eğer benden sonra gelecek olursa Allah benim yerime her müminin*

---

[403] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 19: 295.
[404] *el-Müsned,* 45: 561.
[405] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 319; ayrıca bk. 20: 321.
[406] *el-Müsned,* 45: 552.

halifesidir" buyurdu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz hamurumuzu yoğuyoruz ve acıkıncaya kadar onu ekmek yapmıyoruz. O günkü müminlerin durumu ne olacaktır?" dediğimde: *"Sema ahalisi için yeterli olan tesbih ve takdis, müminler içinde yeterli olacaktır"* buyurdu.[407]

Bu hadisi Esmâ'dan Şerh nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[408] Hadisi akaidle ilgilidir.

26. Şehr der ki: Esmâ bint Yezid: "bir defa Resûlullah (s.a.v) bir mecliste oturdu ve kör Deccal'i anlatmaya başladı" dedi ve bir önceki hadisin aynısını aktardı. Ancak şu ziyade de bulundu: (Resûlullah (s.a.v) geri döndüğünde): *"Mehyem (Ne oldu ey Esmâ)?"* diye sordu. Resûlullah (s.a.v) bir şey soracağı zaman. *"Mehyem"* derdi. Yine rivayetinde şu ziyade de yer almıştır: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Meclisimde bulunan ve dediğimi işiten kimse bunu burada bulunmayanlara haber versin. Bilmiş olun ki Allah sağlıklıdır, kör değildir. Deccal ise gözü silinmiş kör birisidir. Onun gözleri arasında okumayı bilen ve bilmeyen her mümin kimsenin okuyabileceği: "ka-fir" yazısı yazılıdır."*[409]

Bu hadisi Esmâ'dan Şerh nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[410] Hadisi akaidle ilgilidir.

2.1.3. Kaynaklara İntikali

Birinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, dokuzuncu, on birinci, on ikinci, on dördüncü, on altıncı, on yedinci, on sekizinci, on dokuzuncu, yirminci, yirmi ikinci, yirmi üçüncü, yirmi dördüncü, yirmi beşinci ve yirmi altıncı numaralı hadisler Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

Onlardan ikinci hadis Tirmizi'de,[411] altıncı hadis Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce'de,[412] yedinci hadis İbn Mace'de,[413] sekizinci hadis Ebu Davud'da,[414]

---

[407] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 320. Ayrıca bk. 20: 318.
[408] *el-Müsned,* 45: 561.
[409] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 321.
[410] *el-Müsned,* 45: 562.
[411] Tirmizi, *Zekât,* 12.
[412] Ebû Dâvud, *Salât,* 23; Tirmizî, *Dua,* 64; İbn Mâce, *Dua,* 9.
[413] İbni Mace, *Rehûn,* 1.
[414] Ebu Davud, *Tıp,* 16.

onuncu hadis Ebu Davud, Tirmizi, İbn Mace'de,[415] on üçüncü hadis Ebu Davud'da,[416] on beşinci hadis Ebu Davud, Tirmizi'de[417] ve yirmi birinci Tirmizî'de bulunmaktadır.[418]

Esmâ bint Yezid'in toplam yirmi altı hadis vardır. Onlardan sekiz hadis sahih li-gayrihi, dördü hasen, biri hasen li-gayrihi, on ikisi zayıf, biri de hadis gariptir. Konularına gelince sekiz tane ibadet, yedisi ahlak, yedisi akaid, üçü siyer, biri de muamelatla ilgilidir. Rîvâyetlerden sadece sekizi Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.2. ÜMMÜ ATİYYE

2.2.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Atıyye Nüseybe bint el-Hâris el-Ensâriyye (ö. 70/689-90 [?]) dir.

Hadis râvîlerinden Dubâ bint Hâris'in kardeşidir. Adı Nesîbe şeklinde okunmaya elverişli olduğu için onun Ümmü Umâre Nesîbe bint Kâ'b ile karıştırıldığı görülmektedir. Medineli ilk müslümanlardan olup hicretten hemen sonra Hz. Peygamber'in (s.a.v) Medine'de kadınlardan bazı hususlarda söz aldığı, "kadınlar biatı" diye bilinen biata katıldı.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) sünnetine uyma konusundaki titizliğiyle dikkat çeken Ümmü Atıyye vefa, metanet, dirayet ve güzel ahlâk sahibi bir kadındı. Resûl-i Ekrem (s.a.v) ile birlikte yedi gazveye katılarak cephe gerisinde hastalara baktı, yaralıları tedavi etti, mücahidlere yemek hazırlayıp su dağıttı, binek ve eşyaların gözetimini üstlendi. 70 (689-690) yılına kadar yaşadığı zikredilen Ümmü Atıyye çok hadis rivayet eden kadın sahâbîlerdendir.[419]

---

[415] Ebu Davud, *Edeb,*137; Tirmizi, *İstizan,* 9; İbn Mace, *Edeb,* 14.

[416] Ebu Davud, *Hatem*, 8.

[417] Ebu Davud, *Huruf*; Tirmizi, *Kırât*, 2.

[418] Tirmizî, *Bırr,* 26.

[419] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 957; ayrıca bk. Zekeriya Güler "Ümmü Atiyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 314.

2.2.2 Rivayetleri

1. İsmail b. Abdirrahman b. Atiyye, ninesi Ümmü Atiyye'den bildiriyor: Resûlullah (s.a.v), Medine'ye geldiği zaman Ensar'ın kadınlarını bir evde topladı ve Ömer b. el-Hattab'ı (r.a) yanlarına gönderdi. Ömer (r.a) kapıda durup selam verdi. Kadınlar selamına karşılık verdiler. Ömer (r.a): "Ben, Resûlullah'ın (s.a.v) size göndermiş olduğu elçiyim" deyince, biz: "Allah Resûlü'ne (s.a.v) ve onun da elçisine merhaba!" diyerek karşıladık. Ömer (r.a): "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, elleriniz ve ayaklarınız arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte karşı gelmemek üzere biat eder misiniz?" diye sorunca: "Evet, ederiz" dedik. Bunun üzerine Ömer (r.a) evin dışından elini uzattı, biz de evin içinden elimizi uzatıp biat ettik. Biat sonrası Ömer (r.a): "Allahım! Şehit ol!" dedi. Yine bayram namazlarına henüz buluğa ermemiş genç kızlarımız ile hayızlı kızlarımızı götümemizi emretti. Cenazelerin peşinden çıkmamızı yasaklarken, cuma namazının üzerimize farz olmadığını söyledi. Ona sözkonusu iftirayı ve: "Hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek"[420] buyruğunu açıklamasını sorduğumda: "Ölü arkasından ağıt yakmaktır" dedi.[421]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den İsmail b. Abdirrahman b. Atiyye[422] bildirmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[423] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Hafsa bint Sîrîn der ki: Henüz buluğa ermemiş genç kızlarımızın bayram namazlarına çıkmasına izin vermezdik. Ancak bir kadın gelip Halef oğullarının evinde misafir oldu. Bu kadının anlattığına göre kızkardeşi ashâbdan, Resûlullah (s.a.v) ile on iki savaşa katılmış bir adamla evliydi. Kadın, kızkardeşinden naklen şöyle dedi: "Kocamla altı savaşa katıldım. Savaşa yaralıları tedavi ediyor ve hastaların bakımını yapıyorduk. Resûlullah'a (s.a.v): "Dış çarşafı olmayan kadının bayram namazlarına çıkmasında bir sakınca var mı?" diye

---

[420] Mumtehine 60/12.
[421] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 64; ayrıca bk. 17: 450, 6: 67.
[422] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 48.
[423] *el-Müsned,* 45: 289.

sorduğumda, Allah Resûlü (s.a.v): *"Başka bir kadından giyecek edinsinler, hayırda ve müminlerin dualarında onlar da hazır bulunsunlar"* karşılığını verdi."

Hafsa der ki: Ümmü Atiyye, Medine'ye geldiğinde ona: "Resûlullah'ın (s.a.v) şöyle şöyle buyurduğunu işittin mi?" diye sordum veya birileri sordu. Ümmü Atiyye: "Babam ona feda olsun! Evet, işittim" dedi. Ümmü Atiyye de ne zaman Resûlullah'ı (s.a.v) ansa hep "Babam ona feda olsun" derdi. Sonra şöyle devam etti: "Resûlullah (s.a.v): *"Henüz buluğa ermemiş genç kızlar ile eve kapanmış kadınla da bayram namazına çıksınlar, hayırda ve müminlerin dualarında onlar da hazır bulunsunlar. Namazgâhta da hayızlı olanlar diğerlerinden ayrılsınlar"* buyurdu. Ümmü Atiyye'ye: "Hayızlı kadınlar da mı?" diye sorduğumda: "Niye (olmasın) hayızlı kadınlar Arafat'ta, şurada, şurada bulunmuyorlar mı?" karşılığını verdi.[424]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Hafsa bint sirin'in[425] rivayetidir. Diğeri de Muhammed'in[426] rivayetidir.[427] Hadisi Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[428] Hadis ibadetle ilgilidir.

3. Atiyye der ki: "Allah'a hiçbir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, başkasının çocuğunu sahiplenerek kocasına isnadda bulunmamak ve uygun olanı işlemekte sana karşı gelmemek şartıyla sana biat etmek üzere geldikleri zaman"[429] ayeti indiği zaman şartlarda (ölü ardından) ağıt yakmama şartı da vardı. Bu sebeple: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan oğulları, Cahiliye döneminde ağıtlarıyla bana yardım etmişti. Benim de mutlaka onlara bu şekilde karşılık vermem gerekir" dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v): *"Sadece filan ailesine"* buyurdu.[430]

---

[424] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 65.
[425] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 10: 448.
[426] Sikadır. Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 9: 192.
[427] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 66.
[428] *el-Müsned,* 34: 385.
[429] Mumtehine 60/12.
[430] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 325; ayrıca bk. 15: 256, 6: 328.

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den Hafsa nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih dir.[431] Hadis siyerle ilgilidir.

4. Ümmü Atiyye der ki. "Resûlullah (s.a.v) biatımızı kabul ederken bizden ağıt yakmayacağımıza dair de söz aldı. Ancak aramızdan Ümmü Süleym, Muaz'ın eşi, Bint Ebi Sebre, Ümmü'l-Ala' ve bir başka kadın daha olmak üzere sözünde duranlar beş kişidir."[432]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den Hafsa nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[433] Hadis siyerle ilgilidir.

5. Ümmü Atiyye der ki: Allah Resûlü (s.a.v) biatımızı kabul ederken bizden ağıt yakmayacağımıza dair de söz aldı. Ensar'dan bir kadın: "Filan oğulları Cahiliye zamanında ağıt yakarak bana yardımcı olmuşlardı. Şimdi de onların bir cenazesi bulunmaktadır. Onların bana yardım ettiği gibi ben de onlara yardımda bulunduktan sonra sana biat edeceğim" dedi. Sanki Resûlullah (s.a.v) bu dediğini kabul etmişti. Kadın gidip söz konusu kişilere ağıt yakarak karşılık verdikten sonra Allah Resûlü'ne (s.a.v) biat etti. Ancak bu kadın ve Ümmü Süleym bint Milhan dışında bizden hiçbir kadın (bu konudaki) biatını tutmadı.[434]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Hafsa bint Sirin'in hadisidir. Diğeri de Muhammed b. Sirin'in hadisidir.[435] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[436] Hadis siyerle ilgilidir.

6. Ümmü Atiyye der ki: Ben de Allah Resûlü'ne (s.a.v) biat eden kadınlar arasında idim. Bizden ölü ardından ağıt yakmama ve mahrem olmayan erkekler ile konuşmama sözü de almıştı."[437]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den Hafsa nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[438] Hadis siyerle ilgilidir.

---

[431] *el-Müsned,* 34: 392.
[432] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 326.
[433] *el-Müsned,* 45: 286.
[434] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 326.
[435] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 327.
[436] *el-Müsned,* 45: 287.
[437] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 628.
[438] *el-Müsned,* 34: 395.

7. Ümmü Atiyye el-Ensariyye der ki: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Kadın kocası dışında hiçbir ölü için üç günden Fadla yas tutamaz. Kocası için ise dört ay on gün yas tutar. Bu süre zarfında boyalı giysiler giymez. Ancak (boyalı Yemen kumaşı olan) asb kumaşından giysiler giyebilir. Yine bu süre zarfında sürme çekinemez ve koku sürünemez. Adetten temizlendiği zaman sürebilir."* Yezid rivayetinde: *"Ancak adetten temizlenmeye yakın kust veya azfar buhurlarından biraz sürünebilir"* demiştir.[439]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den Hafsa nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[440] Hadis ibadetle ilgilidir.

8. Ümmü Atiyye der ki: Biz Resûlullah'ın (s.a.v) kızını yıkarken Allah Resûlü (s.a.v) yanımıza gelip: *"Onu üç veya beş defa yıkayın. Eğer gerek duyarsanız daha Fadla yıkayın. Onu su ve sidr ile yıkayın. Sonuncu yıkamanızda da onu kâfur veya kâfurdan bir miktar koyarak yıkayın. İşiniz bitince de bana haber verin"* buyurdu. Biz de işimiz bitirince kendisine haber verdik. Bunun üzerine bize kendi giydiği peştemalini verdi ve: *"Bunu ona sarın"* buyurdu.

Muhammed (b. Sirin) ekledi: Hafsa: "Onu tek sayıda üç veya beş defa yıkadılar" dedi. Ümmü Atiyye ise: "Biz onun saçlarını üç bukle yaptık" dedi.[441]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Muhammed'in rivayetidir. Diğeri de Hafsa'nin rivayetidir.[442] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[443] Hadis ibadetle ilgilidir.

9. Hafsa Ümmü Atiyye'den bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) kızının yıkanmasıyla ilgili olarak: *"(Yıkamaya) sağ uzuvlarından ve abdest uzuvlarından başlayın"* buyurdu.[444]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den Hafsa nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[445] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[439] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 373.
[440] *el-Müsned,* 34: 390.
[441] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 386; ayrıca bk. 6: 387.
[442] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 388.
[443] *el-Müsned,* 34: 386.
[444] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 388.
[445] *el-Müsned,* 45: 283.

10. Ümmü Atiyye der ki: "Biz (kadınlara) cenazeler arkasında gitmek yasaklandı, ama bu mesele üzerimize kesin bir şekilde haram kılınmamıştır."[446]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den Muhammed nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[447] Hadis ibadetle ilgilidir.

11. Ümmü Atiyye der ki: Resûlullah (s.a.v) ile beraber yedi gazvede bulundum. Onların eşyalarını koruyup yemeklerini yapıyor ve hastalara bakıp yaralılarını tedavi ediyordum."[448]

Bu hadisi Ümmü Atiyye'den Hafsa nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[449] Hadis siyerle ilgilidir.

2.2.3. Kaynaklara İntikali

İkinci hadis Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce'de,[450] üçüncü hadis Müslim'de,[451] dördüncü hadis Müslim'de,[452] yedinci hadis Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, İbn Mâce'de,[453] sekizinci hadis Buhârî, Müslim, Tirmizî, İbn Mâce'de,[454] onuncu hadis Ebû Dâvud, İbn Mâce'de[455] ve on birinci hadis ise İbn Mâce'de bulunmaktadır.[456]

Ümmü Atiyye'nin on bir hadis rivayeti vardır. Hadislerin hepsi sahihtir. Konularına göre ise hadislerden altısı ibadetle, beşi de siyerle ilgilidir. Hadislerden dördü Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2.3. ÜMMÜ MÜBEŞŞİR

---

[446] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 506.

[447] *el-Müsned,* 45: 284.

[448] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 384.

[449] *el-Müsned,* 34: 388.

[450] Buhârî, *Hayd*, 23; Müslim, *Îğdeyn*, 606; Ebû Dâvud, *Salât*, 241; Tirmizî, *Salât*, 36; İbn Mâce, *Salât*, 165.

[451] Müslim, *Cenaiz*, 937.

[452] Müslim, *Cenaiz*, 936.

[453] Buhârî, *Hayd,* 12; Müslim, *Cenaiz,* 938; Ebû Dâvud, *Talâk,* 46; Tirmizî, *Talâk,* 18; İbn Mâce, *Talâk,*35.

[454] Buhârî, *Cenâiz,* 8; Müslim, *Cenâiz,* 939; Tirmizî, *Cenâiz,*15; İbn Mâce, *Cenâiz,*8.

[455] Ebû Dâvud, *cenâiz,* 40; İbn Mâce, *cenâiz,* 50.

[456] İbn Mâce, *cihâd,* 37.

2.3.1. Hayatı

Ümmü Mübeşşir el-Ensariyye Zeyd bin Harise'nin hanımıydı. Müslüman olup Resûlullah'a (s.a.v) beyat etmiştir. Peygamber (s.a.v) onu ziyaret ederdi.[457]

2.3.2. Rivayetleri

1. Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik der ki: Ümmü Mübeşşir, hasta olan Ka'b b. Mâlik'e, Mübeşşir'i kastederek: "Oğluma selam söyle" dedi. Ka'b: "Allah seni bağışlasın ey Ümmü Mübeşşir! Resûlullah'ın (s.a.v): *"Müslüman kişinin ruhu, Allah onu kıyamet gününde cesedine döndürene kadar cennet ağaçlarına konan (ve onlardan yiyen) bir kuştur"* Buyurduğunu işitmedin mi?" karşılığını verince: "Doğru söyledin, Allah'tan bağışlama diliyorum" dedi.[458]

Bu hadisi Ümmü Mübeşşir'den Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik[459] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[460] Hadis akaidle ilgilidir.

2. Ümmü Mübeşşir der ki: Ben, Neccâr oğullarının, içinde cahiliye döneminden mezarlıkları olan bir bahçesinde iken Resûlullah (s.a.v) yanıma geldi. Onların azab çektiğini işitti ve: *"Kabır azabından Allah'a sığının" "Kabır azabından Allah'a sığının"* diyerek geri çıktı. Bunun üzerine kendisine: "Ey Allahın Resûlü! Onlar kabirlerinde azab çeker mi?" dediğimde: *"Evet öyle bir azab ki onları (n çığlık seslerini) yer havanları işitir"* buyurdu. [461]

Bu hadisi Ümmü Mübeşşir'den Cabir aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'agöre sahihtir.[462] Hadis akaidle ilgilidir.

3. Ümmü Mübeşşir'in bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"Kim bir ağaç diker veya ekin ekerse ve bundan bir insan veya hayvan ya da kuş yerse, bu onun için sadaka olur"* buyurdu."[463]

---

[457] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 963; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 381; el-Mizzi, *Tezhibu'l-Kemal,* 35: 385; ayrıca bk. Kennas, Hanım Sahabeler, 475.

[458] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 302-303.

[459] Sikadır. İbn Hacer, *Takrîb,* 290.

[460] *el-Müsned,* 25: 55.

[461] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 618.

[462] *el-Müsned,* 44: 592.

[463] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 303; ayrıca bk. 7: 304.

Bu hadisi Ümmü Mübeşşir'den Cabir b. Abdullah[464] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[465] Hadis ahlakla ilgilidir.

4. Abdurrahman b. Abdillah b. Ka'b b. Mâlik, annesinden bildiriyor: Ümmü Mübeşşir, Resûlullah'ın (s.a.v) ölümüne sebep olan hastalığında yanına girip: "Annem babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü! Hastalığın konusunda şüphen nedir? Ben seninle birlikte Heyber'de oğlumun da yediği yemekten başka bir şeyden şüphelenmiyorum" dedi. Oğlu Allah Resûlü'nden (s.a.v) önce vefat etmişti. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Ben de kendim için bundan başka bir şeyden şüphelenmiyorum. Bu benim artık damarımın kesilme zamandır"* buyurdu.[466]

Bu hadisi Ümmü Mübeşşir'den Abdurrahman b.Abdillah b. Ka'b b. Mâlik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[467] Hadis siyerle ilgilidir.

5. Zeyd b. Hârise'nin hanımı Ümmü Mübeşşir der ki: Resûlullah (s.a.v) Hafsa'nın evindeyken: *"Bedir ve Hubeybiye'ye katılan hiç kimse cehenneme giremeyecektir"* buyurdu. Hafsa: "Allah: "İçinizdenoraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur" buyurmuyor mu?" deyince, Resûlullah (s.a.v): "Sonra çekinenleri kurtarırız" *ayetine ne dersin!"* buyurdu.[468]

Bu hadisi Ümmü Mübeşşir'den Cabir aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[469] Hadis siyerle ilgilidir.

6. Ümmü Mübeşşir der ki: Resûlullah (s.a.v) Hafsanın evindeyken: *"İnşallah, ağacın altında biat edenlerden hiç kimse cehenneme girmeyecek"* buyurdu. Hafsa: "Bilakis, ey Allahin Resûlü!" deyince, Resûlullah (s.a.v) onu azarladı. Hafsa: "Allah: "İçinizden, oraya uğramayacak hiçbir kimse yoktur" buyurmuyor mu?" deyince, Hz. Peygamber (s.a.v): "Sonra çekinenleri kurtarırız, zâlimleriyse dizüstü çökmüş bir halde bırakırız orada"*buyuruyor"* dedi.[470]

---

[464] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 75.
[465] *el-Müsned,* 44: 591.
[466] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 347-348; ayrıca bk. 18: 129.
[467] *el-Müsned,* 39: 357.
[468] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 68-69.
[469] *el-Müsned,* 44: 590.
[470] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 69.

Bu hadisi Ümmü Mübeşşir'den Cabir aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[471] Hadisi akaidle ilgilidir.

7. Ümmü Mübeşşir der ki: Hatib'in bir kölesi Resûlullah'a (s.a.v) geldi ve: "Vallahi Hatib cennete giremeyecek!" dedi. Resûlullah (s.a.v): *"Yanılıyorsun! Zira o, Bedir savaşı ile Hudeybiye'de bulundu"* karşılığını verdi.[472]

Bu hadisi Ümmü Mübeşşir'den Cabir aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[473] Hadis siyerle ilgilidir.

2.3.3. Kaynaklara İntikali

İkinci, üçüncü, altıncı ve yedinci numaralı olan hadisler Kütüb-i Sitte'de geçmemktedir.

Onlardan birinci Hadis Nesâî, İbn Mâce'de,[474] dördüncü hadis Ebû Dâvud'da[475] ve beşinci hadis Müslim'de geçmektedir.[476]

Ümmü Mübeşşir'in yedi sahih rivayeti vardır. Hadislerden üçü akaidle, üçü siyerle, biri de ahlakla ilgilidir. Hadislerden üçü Kütüb-i Sitte'de bulunmaktadır.

2. 4. HAVLE BİNT HAKÎM

2.4.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Şerîk Havle bint Hakîm b. Ümeyye es-Sülemiyyedir.

Mekke'de doğdu. Adının Huveyle olduğu da kaydedilmektedir. İslamiyet'i ilk kabul edenlerden biri olan Havle, Hz. Peygamber'in (s.a.v) sevdiği

---

[471] *el-Müsned,* 45: 354.
[472] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 649.
[473] *el-Müsned,* 44: 593.
[474] Nesâî, *Cenâiz,*116; İbn Mâce, *Zühd*, 32.
[475] Ebû Dâvud, *Deyât,* 6.
[476] Müslim, *Fedail,* 2496.

sahâbîlerden Osman b. Maz'ûn ile evlendi. Daha sonra Medine'ye hicret etti. Havle'nin ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir.[477]

2.4.2. Rivayetleri

1. Saîd b. el-Müseyyeb bildiriyor: Havle bint Hakîm, Allah Resûlü'ne (s.a.v), erkeğin gördüğünü kadının rüyasında görme durumunu sorduğunda, Resûlullah (s.a.v): "*erkeğin suyu inmedikçe gusül gerekmediği gibi kadının de suyu inmedikçe gusül gerekmez" buyurdu.*[478]

Bu hadisi Havle bint Hakîm'den Saîd b. el-Müseyyeb[479] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[480] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Havle'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Kim bir yerde konaklar da: "Yarattıklarının şerrinden Allah'ın eksiksiz ve tam olan kelimelerine sığınırım" diye dua ederse, o konakladığı yerden ayrılıncaya kadar hiçbir şeyin ona bir zararı dokunmaz."*[481]

Bu hadisi Havle bint Hakîm'den Saîd nakletmiştir. Hadisi Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih dir.[482] Hadis ibadetle ilgilidir.

3. Urve anlatıyor: Osmân b. Maz'ûn'un hanımı (sanırım adı) Havle bint Hakîm, Âişe'nin (r.a) yanına girdi. Âişe (r.a) onu kötü gördüğünü farkedince: "Neyin var?" diye sordu. Kadın: "Kocam gecelerini ibadetle, gündüzlerini oruçla geçiriyor" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v), Âişe'nin (r.a) yanına girince kadının durumunu anlattı. Resûlullah (s.a.v), Osmân'la karşılaşınca ona: "*Ey Osmân! Ruhbanlık bize emredilmiş değildir! (Bu konuda) ben senin için örnek değil miyim? Vallahi içinizde Allah'tan en çok korkanınız ve onun buyuruklarına en çok riayet edeniniz benim"* buyurdu.[483]

---

[477] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 893; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 93; ayrıca bk. Selman Başaran, "Havle bint Hakîm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 16: 538.

[478] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 391. ayrıca bk. 2: 392.

[479] Murseldir. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 181.

[480] *el-Müsned,* 45: 291.

[481] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 5: 318. ayrıca bk. 5: 319, 320.

[482] *el-Müsned,* 45: 87.

[483] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 558.

Bu hadisi Havle bint Hâkim'den Urve nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[484] Hadis siyerle ilgilidir.

4. Ömer b. Abdilaziz der ki: Salih bir kadın olan Havle bint Hâkim'in bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v) kızının çocuklarından birini kucağına almış bir şekilde dışarı çıkıp: *"Vallahi sizler insanı ürkek ve cimri yaparsınız. Yine de Allah'ın ihsan ettiği bir çiçeksiniz! Müslümanların da Allah'ın emriyle yaptıkları son savaş Vec'de olmuştur"* demeye başladı.

Süfyân başka bir defasında rivayet ederken: *"Siz kişiyi cimri yaparsınız! Siz kişiyi ürkek yaparsınız"* lafzını kullanmıştır.[485]

Bu hadisi Havle bint Hâkim'den Amr b. Abdilaziz[486] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[487] Hadis siyerle ilgilidir.

5. Ebû Seleme ve Yahya (b. Abdirrahman b. Hâtib) şöyle dediler: Hz. Hatice (r.a) vefat ettiği zaman Osman b. Maz'ûn'un hanımı Havle bint Hakîm : "Ey Allah'ın Resûlü! Evlenmeyecek misin?" dedi. Resûlullah (s.a.v): "*Kiminle"* diye sorunca, Havle "ister bakire biriyle, ister dul biriyle" dedi. Resûlullah (s.a.v): *"bakire olan kimdir?"* diye sorunca, Havle: "İnsanlar içinde en çok sevdiğin kişinin kızı Âişe bint Ebû Bekir'dir (r.a) dedi. Resûlullah (s.a.v): "*Dul olan kimdir?"* deynce de, Havle: "Sevde bint Zem'a, o sana iman etti ve senin dediği şeylere tâbi oldu" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v): "*Git Âişe'yi bana iste"* diye buyurdu.

Havle, Ebû Bekir'in (r.a) evine gidip: " Ey Ümmü Rûmân! Allah'ın size gönderdiği bu hayır ve bereket nedir? " dedi. Ümmü Rûmân: "Ne demek istiyorsun?" diye sorunca, Havle. "Resûlullah (s.a.v) beni, Âişe'yi (r.a) kendisine istemem için yolladı" dedi. Ümmü Rûmân: "Ebû Bekir'in (r.a) gelmesini bekle" dedi. Ebû Bekir (r.a) gelince, Havle: "Ey Ebû Bekir! Allah'ın size gönderdiği bu hayır ve bereket nedir?" dedi. Ebû Bekir: "Neymiş o?" diye sorunca, Havle: "Resûlullah (s.a.v), beni, Âişe'yi (r.a) kendisine istemem için yolladı" dedi. Ebû Bekir: "Bu onon için caiz midir? Çünkü Âişe (r.a) onon kardeşinin kızıdır" diye

---

[484] *el-Müsned,* 45: 71.
[485] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 453.
[486] Meçhuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 353.
[487] *el-Müsned,* 45: 293.

karşılık verince, Havle, Resûlullah'ın (s.a.v) yanına dönüp Ebû Bekir'in (r.a) söylediğini kendisine bildirdi.

Allah Resûlü (s.a.v): "*Geri dön ve kendisine: Sen benim İslam'da kardeşimsin. Ben de senin kardeşinim. Onun için kızın benimle evlenebilir de"* buyurdu. Havle dönüp bunu Ebû Bekire (r.a) söyleyince, Ebû Bekir (r.a): "Bekle" dedi ve dişariya çıktı. Ümmü Rûmân: "Mut'ın b. Adiy, Âişe'yi (r.a) oğluna istemişti. Vallahi İbn Adiy, Ebû Bekir'e (r.a) ne söz verdiyse yerine getirdi" dedi. Ebû Bekir, Mut'ın b. Adiy'in yanına girdi. İbn Adiy'ın yanına Âişe'yi (r.a) kendisine istediğini oğlunun annesi de vardı. Kadın: "Ey Ebû Kuhâfe! Oğlumuzu senin kızınla evlendirirsek onu da kendi dininize sokarsın" dedi. Ebû Bekir (r.a), Mut'im b. Adiy'ye: "Sen de mi öyle diyorsun?" diye sordu. Mut'im b. Adiy: "O benim de katıldığım sözü söylüyor" deyince, Ebû Bekir (r.a) oradan ayrıldı. Artık içinde söz vermiş olmak gibi vicdani bir şey kalmamıştı.

Ebû Bekir (r.a), Havle'ye dönüp: " Resûlullah (s.a.v) söyle dönürlüğe gelebilir" dedi. Allah Resûlü (s.a.v) geldiği zaman Ebû Bekir (r.a) kızını onunla nikahladi. Âişe (r.a) o zaman altı yaşında idi. Havle sonra, Sevde bint Zem'a'nın yanına girdi ve: "Allah'ın size gönderediği bu hayır ve bereket nedir?" dedi. Sevde: "Neymiş o?" deynce: "Resûlullah (s.a.v), benim, seni kendisine kendisine istemem için yolladı" dedi. Sevde: "Ben buna çok sevinirim. Babamın yanına gir ve kendisine bunu anlat" dedi. Babası gayet yaşlı biri olup o yıl hacca gidememişti. Havle ona cahiliye âdeti üzere selam verdi. Sevde'nin babası: "Sen kimsin?" diye sorunca, Havle: "Hakîm kızı Havle'yim" karşılığı verdi. "Ne istiyorsun?" diye sorunca da, Havle: "Muhammed b. Abdillah, beni, Sevde'yi kendisine istemem için yolladı" dedi. Sevde'nin babasi: " çok uyugun bir eş, tam denği, ama (kızını kastederek) arkadaşın ne düşünüyor?" karşılığını verdi. Havle: "O bunu istiyor" dedi. Babası: " Bana Sevde'yi çağır" dedi. Sevde gelince babası: "Ey kızım! Bu, Muhammed b. Abdillah b. Abdilmuttalib'in, seninle evlenmek istediği söylüyor. O çok uyugun bir eştir. Seni onunla evlendirmemi ister misin?" dedi. Bunun üzerine Sevde: "Evet" karşılığını verdi. Sevde'nin babası Havle'ye: "Onu bana çağır" dedi. Resûlullah (s.a.v) geldi ve Sevde'nin babası Sevde'yi onunla nikâhladı.

Sevde'nin henüz Müslüman olmayan kardeşi Abd b. Zem'a hacdan gelip başına toprak saçmaya başladı. Abd b. Zem'a, Müslüman olduktan sonra: "Ben, Resûlullah (s.a.v), Sevde'yi aldı diye başına toprak saçtığım gün gerçekten çok akılsızmışım" dedi. Âişe der ki: Medine'ye geldiğimizde Sunh'te Hâris b. el-Hazrec oğulları kabilesinde ikamet ettik. Resûlullah (s.a.v) evimize geldiğinde Ensar'dan bir takım kadınlar ve erkekler toplandılar. Ben iki dal arasındaki salıncakta salınırken annem beni oradan indirip eve getirdi. O zaman saçlarım kulaklarıma kadar idi. Annem saçlarımı düzeltti ve biraz su ile yüzümü sildi. Beni kapının yanına kadar götürdü. Ben nefes nefes saidim. Heyecanım yatışıncaya kadar beni orada bekletti. Sonra içeriye geçirdi. Resûlullah (s.a.v) bizim evdeki sedirin üzerinde oturuyordu. Beni onun kucağına oturtturtu ve: " Bunlar senin aile halkındır. Allah onlardan senin için bereket halketsin, onlar için de sende bereket ihsan etsin" diye dua etti.

Kadın ve erkekler kalkıp evden çıktılar. Resûlullah (s.a.v) evimizde benimle gerdeğe girdi. Benim düğünümde ne bir deve, ne de bir koyun kesilmedi. Sa'd b. Ubâde, Resûlullah'a (s.a.v), hanımlarının yanındayken gönderdiği büyük bir kapla bize düğün yemeği gönderdi. Ben o vakit dokuz yaşındaydım.[488]

Bu hadisi Havle bint Hâkim'den Yahya[489] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[490] Hadisi Muamelatla ilgilidir.

6. Havle bint Hakîm der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin Havz'ın mı var?" diye sorduğumda: *"Var ve suyundan içmek için gelenler içinde en çok senin kabilenden olanları seviyorum"* buyurdu.[491]

Bu hadisi Havle bint Hakîm'den Muhammed b. Yahya b. Hibban[492] nakletmiştir. Hadisin hükmü Şuayb el-Arnaûd açıklamamıştır. Hadis akaidle ilgilidir.

---

[488] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 17: 327.
[489] Sikadır. İbn Sa'd, *Tabakât,* 7: 247.
[490] *el-Müsned,* 42: 504.
[491] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 528.
[492] Sıkkadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 446; İbn Sa'd, *Tabakât,* 7: 418.

2.4.3. Kaynaklara İntikali

İkinci hadis Tirmizî'de,[493] üçüncü hadis Ebu Davud'da,[494] dördüncü hadis Tirmizî'de[495] ve beşinci hadis Ebu Dâvud'da bulunmaktadır.[496]

Onlardan birinci ve altıncı numaralı olan hadisler Kütüb-i Sitte'de yoktur.

Havle bint Hakîm'in altı rivayeti vardır. Hadislerden ikisi sahih, ikisi hasen, biri de zayıftır. Hadislerden birinin sıhhat hükmünü Şuayb el-Arnaûd açıklamamıştır. Konularına göre ise ikisi ibadetle, ikisi siyerle, biri muamelatla, biri de akaidle ilgilidir. Hadislerden ikisi Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2. 5. SAFİYYE BİNT EBÛ UBEYD

2.5.1. Hayatı

Safiyye bint Ebû Ubeyd es-Sakafiyyedir. Abdullah b. Ömer'in (r.a) hanımıdır. Hz. Ömer (r.a) Hilafeti sırasında evlenmiştir. Rasulullah'ı (s.a.v) görüp görmediği hakkında ihtilaflar vardır. İbn Mande onun Rasulullah'a (s.a.v) yetiştiğini söyler.[497]

2.5.2. Rivayetleri

1. Safiyye bint Ebi Ubeyd, Hafsa'dan veya işe'den veya ikisinden birden bildiriyor: Resûlullah (s.a.v): *"Allah'a ve ahiret gününe veya Allah'a ve Resûlü'ne iman eden bir kadının, kocası dışında bir ölü için üç günden Fadla yas tutması caiz değildir"* buyurdu.[498]

Bu hadisi Safiyye bint Ebû Ubeyd'den Nâfi bildirmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[499] Hadis ahlakla ilgilidir.

2. Salim der ki: "Abdullah b. Ömer önceleri ihrama girecek kadının giymesi için mestleri keserdi. Ancak Safiyye bint Ebu Ubeyd, Abdullah'a

---

[493] Tirmizî, *Da'avât*, 40.
[494] Ebu Davud, *Salât,*28.
[495] Tirmizî, *Bırr,* 11.
[496] Ebû Dâvud, *Edeb,* 55.
[497] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 265; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 131.
[498] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 5: 404. Ayrıca bk. 6: 376.
[499] *el-Müsned,* 44: 51.

Âişe'den (r.a) naklen Resûlullah'ın (s.a.v) kadınlar için mest giymeye ruhsat verdiğini bildirince böyle yapmayı bıraktı."[500]

Bu hadisi Safiyye bint Ebû Ubeyd'den Sâlim[501] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[502] Hadis ibadetle ilgilidir.

3. Safiyye bint Ebi Ubeyd der ki: İbn Ömer bir çocuğun *kaza*' türü traş edilmiş olduğunu gördü ve ona: "Resûlullah (s.a.v), çocukların başının bir bölümünü traş edip bir bölümünü bırakmasını yasakladığını bilmiyor mudun?" dedi.[503]

Bu hadisi Safiyye bint Ebû Ubeyd'den Abdullah b. Nâfi'nin babası[504] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[505] Hadis ahlakla ilgilidir.

2.5.3 Kaynaklara İntikali

Safiyye bint Ebû Ubeyd'in üç hadis rivayeti vardır. Hadislerden iki sahih, biri hasendir. Konularına göre ise iki ahlak, biri ibadetle ilgilidir. Hadisler Kütüb-i Sitte'de yoktur.

2.6. FÂTIMA BİNT KAYS

2.6.1. Hayatı

Tam adı Fâtıma bint Kays b. Hâlid el-Kureşiyye (ö. 54/674 [?])dir.

Boşanması fıkhî hükümlere konu olan kadın sahâbî dir.

Babası Kays Fihroğulları'ndan, annesi Ümeyye bint Rebîa ise Kinâneoğulları'ndandır. Fâtıma Medine'ye hicret eden ilk kadın sahâbîler arasında yer aldı. Hz. Ömer'in (r.a) öldürülmesi sırasında şûra meclisi kendi

[500] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 318. Ayrıca bk. 8: 328.
[501] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 166.
[502] *el-Müsned,* 8: 449.
[503] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 248.
[504] Sikadir. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 490.
[505] *el-Müsned,* 10: 95.

evinde toplanan ve daha sonra Medine'den ayrıldığı kaydedilen Fâtıma, Muâviye'nin Kûfe valisi olan kardeşi Dahhâk b. Kays'ın (674-678) yanına gitmiş ve bir süre sonra orada vefat etmiştir.[506]

2.6.2. Rivayetleri

1. Fatıma bint Kays bildiriyor: "Kocam beni üç talakla boşadığı zaman Hz. Peygamber (s.a.v) bana mesken ve nafaka hakkı tanımadı." Süddi der ki: "Bunu İbrahim ile Şa'bi'ye zikrettiğimde şu karşılığı verdiler: "Hz. Ömer (r.a) bu konuda: "Fatıma'ya inanmayız, zira böylesi bir kadının mesken ve nafaka hakkı vardır" dedi."[507]

Bu hadisi Fatıma bint Kays'den beş kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki el-Behy[508] nakletmişdir. Diğerler ise Ebu Bekr b. Ebu Cehm,[509] Âmir,[510] Ebû Seleme b. Abdurrahman,[511] Kabisa b. Zueyb,[512] Ubeydullah b. Abdillah,[513] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[514] Hadisi muamelatla ilgilidir.

2. Fatıma bint Kays bildiriyor: Allah Resûlü (s.a.v), Medine'yi anıp: *"O, Taybe'dir"* buyurdu.[515]

Bu hadisi Fatıma bint Kays'den Şa'bînakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[516] Hadis siyerle ilgilidir.

3. Fatıma bint Kays bildiriyor: Bir gün Resûlullah (s.a.v) hızlıca gelip minbere çıktı. Namaz için ezan okundu. İnsanlar toplanınca Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Sizi ne teşvik edici, ne de korkutucu bir şeyden*

---

[506] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 929; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 224; Ayrıca bk. Selman Başaran, "Fâtıma bint Kays", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12: 227.

[507] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 713; ayrıca bk. 20: 333.

[508] Sikadır. Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 8: 416.

[509] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 331, 710, 714. Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 550.

[510] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 332, 711, 720, 724, 726, 712, 722, 723, 724, 20: 326. Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 230.

[511] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 712, 713, 715, 716, 717, 725; Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 568.

[512] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 721; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 389.

[513] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 719.

[514] *el-Müsned,* 45: 311.

[515] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 60.

[516] *el-Müsned,* 45: 308.

dolayı çağırmadım. Ancak Temim ed-Dari'nin bana haber verdiğine göre Filistin'den bir grup deniz yolculuğuna çıktılar. Rüzgâr onları denizdeki adalardan birine attı. Adaya çıktıklarında, her tarafı saçlı bir yaratıkla karşılaştılar. Saçının çok olmasından dolayı bu kimsenin erkek mi, kadın mı olduğu bilinmemekteydi. Ona: "Sen kimsin?" sorduklarında, o: "Ben Cessase'yim" dedi. Ona: "Bize haber ver" dediklerinde: "Ben ne size haber verecek, ne de sizden haber alacak kimse değilim. Ama şu manastırdaki fakir kimse size haber verip sizden soracaktır" dedi.

Manastıra girdiklerinde demirle bağlanmış kör bir adam gördüler. O: "Siz kimsiniz?" deyince:" Biz Araplarız" dediler. "Aranızdan peygamber çıktı mı?" diye sorunca: "Evet" dediler. "Araplar ona uydu mu?" diye sorunca: "Evet" dediler. O: "Öyle yapmaları kendileri için daha hayırlıdır" dedi. Sonra: "Persler ne yaptı? Peygamber onlara üstün geldi mi?" diye sorunca: "Henüz böyle bir şey olmadı" dediler. O da: "Bir gün gelecek ve onlara karşı galip gelecektir" dedi. Sonra: "Zugar pınarı ne durumdadır?" deyince: "Dolu dolu akmaktadır" dediler. O: "beysan hurmalığı ne durumdadır? Meyve verdi mi?" diye sorunca: "İlk meyvelerini verdi" dediler. Bunun üzerine yerinden öyle bir sıçradı ki (demir) bağından kurtulacağını sandık. Ona: "sen kimsin?" dediğimizde: "Ben Deccal'ım. Mekke ve Taybe dışında yeryüzünün her tarafına varacağım" karşılığını verdi." Sonra Resûlullah (s.a.v): *"Müjdelenin ey Müslümanlar! O (Deccal) taybe'ye giremeyecektir"* buyurdu.[517]

Bu hadisi Fatıma bint Kays'den Şa'bî nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[518] Hadis akaidle ilgilidir.

2.6.3. Kaynaklara İntikali

İkinci ve üçüncü numaralı olan hadisler Kütüb-i Sitte'de yoktur. Birinci hadis ise Müslim'de geçmektedir.

---

[517] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 329. ayrıca bk. 20: 326, 330, 333, 335.
[518] *el-Müsned,* 45: 62.

Fatıma bint Kays'in üç hadis rivayeti vardır. Üçü de sahihtir. Biri muamelat, biri siyer, biri de akaidle ilgilidir. Üç hadisden ikisi Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2. 7. ÜMMÜ HAKÎM

2.7.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Hakîm bintz-Zübeyr b. Abdulmuttalib b. Haşimdir. Kızkardeşi Duba'a bint'z-Zübeyrdir.[519]

2.7.2. Rivayetleri

1. Abdullah b. el-Haris b. Nevfel, Ümmü Hakîm bint'z-Zübeyr'den bildiriyor: "Resûlullah (s.a.v), Duba'a bint'z-Zübeyr'in yanına girdi ve orada kürek kemiği etinden dişleriyle koparark yedi. Sonra bundan dolayı abdest tazelemeden namaz kıldı.[520]

Bu hadisi Ümmü Hakîm'den Abdullah b. el-Haris b. Nevfel[521] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[522] Hadis siyerle ilgilidir.

2. Ümmü Hakîm, azatlısı Ümmü İshak'tan bildiriyor: Resûlullah'ın (s.a.v) yanındaydım. Bir ara bir kâse tirit getirilince yemeye başladık. Zul-Yedeyn de Resûlullah'ın (s.a.v) yanındaydı. Allah Resûlü (s.a.v) etli bir kemik parçasını bana uzatıp: "*Ey Ümmü İshak! Bundan da ye!"* buyurdu. O esnada oruçlu olduğum aklıma gelince ellerim dona kaldı, ne geri ne de ileri uzatabiliyordum. Hz. Peygamber (s.a.v): *"*Neyin *var?"* diye sorunca: "Oruçlu olduğumu hatırladım" dedim. Zul-Yedeyn bana: "Doyduktan sonra mı hatırladın!" diye çıkışınca, Hz. Peygamber (s.a.v): *"Orucuna devam et. Zira bu yediğin, Allah'ın sana gönderdiği bir rızıktı"* buyurdu.[523]

---

[519] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 949; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 309; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 225; el Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 35: 347.

[520] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 364.

[521] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 242.

[522] *el-Müsned,* 45: 41.

[523] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 489.

Bu hadisi Ümmü Hakîm'den Bişaru b. Abdulmelik nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[524] Hadis ibadetle ilgilidir.

3. Yahya b. Ebi Süfyan el-Ahnesi, annesi Ümmü Hakîm bint Ümeyye b. el-Ahnes'ten bildiriyor: "Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımı Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"Umre veya hac için Mescid-i Aksa'dan ihrama giren kişinin geçmiş günahları bağışlanır"* buyurmuştur."

Yahya der ki: "Annem Ümmü Hakîm Bu hadisii duyunca Beytu'l-Makdis'e gitti ve umre için oradan ihrama girdi."[525]

Bu hadisi Ümmü Hakîm'den Yahya b. Ebi Süfyan el-Ahnesi[526] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[527] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.7.3. Kaynaklara İntikali

Ümmü Hakîm'in biri hasen ikisi zayıf üç tane rivayeti vardır. Hadislerden ikisi ibadet biri de siyerle ilgilidir. Hadisler Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2.8. ÜMMÜ KAYS

2.8.1. Hayatı

Tam adı İsmi Ümmü Kays b. Mihsan b. Hursan el-Esediyyedir. Babası Ebû Mihsan bin Hursan dir. Ümmü Kays, Ukkaşe bin Mihsan'ın dakardeşidir. Nesebi Ümmü Kays bint Mihsan bin Hursan bin Kays bin Murre bin Bukeyr bin Ganm bin Dudan bin Esed bin Huzeymetu'l- Esedî'dir. Resûlullah (s.a.v)'in "Allah ona uzun ömürler versin" diye dua buyurduğu hanımefendidir. Künyesi Ümmü Kaysdır.[528]

---

[524] *el-Müsned,* 44: 626.
[525] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 179.
[526] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 521.
[527] *el-Müsned,* 44: 181.
[528] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 960; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 368; Kennas, Hanım Sahabeler, 456.

2.8.2. Rivayetleri

1. Ümmü Kays bint Mihsan der ki: Resûlullah'a (s.a.v) adet kanı bulaşan giysinin durumunu sorduğumda: *" Onu bir çubukla kazıdıktan sonra su ve sidr (sabun) ile yıka"* cevabını verdi.[529]

Bu hadisi Ümmü Kays'den Adi b. Dinar[530] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[531] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Ümmü Kays bint Mihsan der ki: Henüz yemek yemeyen bir oğlumla Resûlullah'ın (s.a.v) yanına girdim ve çocuk Hz. Peygamber'in (s.a.v) üzerine idrarını yaptı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v) su isteyip bu suyu idrarın üzerine serpti.[532]

Bu hadisi Ümmü Kays'den Ubeydullah[533] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[534] Hadis siyerle ilgilidir.

3. Ukkaşe b. Mihsan'ın kızkardeşi Ümmü Kays bint Mihsan anlatıyor: Henüz yemek yemeyen bir oğlumla Resûlullah'ın (s.a.v) yanına girdim ve çocuk O'nun (s.a.v) üzerine idrarını yaptı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) su isteyip bu suyu idrarın üzerine serpti. Bir defasında da bademciklerini parmağımla patlattığım bir oğlumla Resûlullah'ın (s.a.v) yanına girdiğimde şöyle buyurdu: *"Niçin çocuklarınızın ağzına parmak sokarak bademciklerini çekip alıyorsunuz? Çocuklarınızın bu hastalığını tedavi etmek için şu Kust'u* –Süfyan bir defasında "ud-i hindi (denilen bitki)" demişti- *kullanmaya bakınız. Onda yedi çeşit şifa vardır. Bu şifalardan biri de zatülcenb hastalığının şifasıdır. Bu bitki, uzre (boğaz hastalığını tedavi) için buruna çekilir, zâtulcenb hastalığı için ise içilir."* [535]

Bu hadisi Ümmü Kays'den Ubeydullah nakletmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[536] Hadis siyerle ilgilidir.

---

[529] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 606; ayrıca bk. 1: 607.
[530] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, İbn Hacer, *Takrîb,* 328.
[531] *el-Müsned,* 44: 549.
[532] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 649.
[533] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 313.
[534] *el-Müsned,* 44: 547.
[535] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 649; ayrıca bk. 13: 447, 448, 1: 650, 651.
[536] *el-Müsned,* 44: 548.

2.8.3. Kaynaklara İntikali

Hadislerden birinci hadis Ebû Dâvud' da,[537] ikinci hadis Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî ve İbn Mâce'de,[538] üçüncü hadis ise Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvud'da geçmektedir.[539]

Ümmü Kays'in üç sahih rivayeti vardır. Hadislerden biri ibadetle ikisi ise siyerle ilgilidir. Hadislerin tümü Kütüb-i Sitte'de bulunmaktadır.

2.9. ÂİŞE BİNT KUDÂME

2.9.1. Hayatı

Âişe bint Kudame'nın Babası meşhur sahabelerden olan Kudame bin Mezündür. Annesi Resûlullah'a (s.a.v) beyat eden Huza kabilesinden Raita bint Süfyandır.[540]

2.9.2. Rivayetleri

1. Âişe bint Kudame der ki: Hz. Peygamber (s.a.v) kadınlardan biat alırken ben, annem Raita bint Süfyan el-Huzaiyye ile beraberdim. Rasulullah (s.a.v) onlardan biat alırken şöyle diyordu: "*Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriniz ve ayaklarınız arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek konusunda sizden biat alıyorum."* Kadınlar başlarını önlerine eğip susunca Rasulullah (s.a.v): *"Gücünüz yettiğince evet deyin"* buyurdu. Onlar: "Gücümüz yettiğince evet" demeye başladılar. Ben de annemin: "Ey kızım sen de: "Gücümüz yettiğince evet" de" diye telkin etmesiyle onlar gibi diyordum**.**[541]

---

[537] Ebû Dâvud, *Sala,* 2.

[538] Buhârî, *Vudû,* 59; Müslim, *Tahâret,* 278; Ebû Dâvud, *Tahâret,* 135; Tirmizî, *Tahâret,* 54; İbn Mâce, *tahâret,* 77.

[539] Buhârî, *Tıb,*10; Ebû Dâvud, *Tıb,* 13; Müslim, *Selâm,* 287.

[540] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 191; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 142; Muhammed Raci Hasen Kennas, *Hanım Sahabeler*, çev. Uğur Pekcan (Konya: Serhat Kitabevi, 2015), 47.

[541] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 260-261.

Bu hadisi Âişe bint Kudâme'den İbn Osman b. İbrahim b. Muhammed b. Hatab'ın babası[542] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir[543] Hadis siyerle ilgilidir.

2. Âişe bint Kudame'nin bildirdiğine göre Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "*Allah, bir Müslümanın gözlerini aldıktan sonra onu cehenneme sokmayacak kadar alicenaptır."* [544]

Bu hadisi Âişe bint Kudame'den Abdurrahman'ın babası[545] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayirihidir.[546] Hadisi akaidle ilgilidir.

2.9.3.Kaynaklara İntikali

Âişe bint Kudame'nin iki rivayet bulunmaktadır. İkisi de sahih li-gayrihidir. Konularına göre ise biri siyer, diğeri de akaidle ilgilidir. İkisi de Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2. 10. CUDÂME BİNT VEHB EL-ESEDİYYE

2.10.1. Hayatı

Cudame bint Vehb el-Esediyye beni huzame kolundandır. Mekke'de Müslüman olup Resûlullah'a (s.a.v) biat etmiştir. Sonrada Medine'ye hicret etti. Kocası beni Amr b. Af'dan Enes b. Katâde dir.[547]

2.10.2. Rivayetleri

1. (İlk Muhacirlerden biri oln) Cudame bint Vehb el-Esediyye der ki: Resulûllah'a (s.a.v) azil konusu sorulunca: "*Diri diri gömmenin gizli yapılan şeklidir"* buyurduğunu işittim.[548]

---

[542] Sadük, ihtilat etmiştir. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrib,* 32.
[543] *el-Müsned,* 44: 618.
[544] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 49.
[545] Osmandır, *el-Müsned,* 44: 619.
[546] *el-Müsned,* 44: 619.
[547] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 49; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 37.
[548] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 505.

Bu hadisi Cudame bint el-Esediye'den Âişe (r.a) aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[549] Hadisi İbadetle ilgilidir.

2. Cudame bint Vehb'in bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): "Emziren kadınla ilişkiye girmeyi (ğayl) yasaklamayı düşündüm, ancak İranlıların ve Rumların bunu yapmalarına rağmen çocuklarına bir zararının omadığı aklıma geldi (ben de bundan vazgeçtim)" buyurmuştur.[550]

Bu hadisi Cudame bintel-Esediye'den Âişe (r.a) aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[551] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.10.3. Kaynaklara İntikali

Birinci rivayet Müslim ve İbn Mâce'de,[552] ikinci rivayet ise Müslim ve Ebû Dâvud'da geçmektedir.[553]

Cudame bint el-Esediye'nin iki hadis rivayeti vardır. İkisi de sahih, ikisi de ibadetle ilgilidir. İkisi de Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.11. MEYMÛNE BİNT SA'D

2.11.1. Hayatı

Resûlullah'in (s.a.v) azâdlı hizmetkâridir. Babasının adı kayıtlarda yalnızca Sa'd diye geçer. Meymûne bint Sa'd Resûlullah'a (s.a.v) hizmet etme bahtiyarlığına erişmiştir.[554]

2.11.2. Rivayetleri

1. Hz. Peygamber'in (s.a.v) azatlısı Meymune der ki: Hz. Peygamber'e (s.a.v) oruçlu kişinin eşini öpmesi sorulunca: *"Orucu bozulmuştur"* buyurdu.[555]

---

[549] *el-Müsned,* 44: 586.
[550] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 506. Ayrıca bk. 12: 519.
[551] *el-Müsned,* 44: 584.
[552] Müslim, *Nikâh,*1442. İbn Mâce, *Nikâh,* 61.
[553] Müslim, 1442. Ebû Dâvud, *Tıb,* 16.
[554] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 265; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 186; Kennas, *Hanım Sahabeler*, 293.
[555] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 465.

Bu hadisi Meymûne bint Sa'd'dan Ebû Yezid ed-Daniyye[556] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[557] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Allah Resûlü'nün (s.a.v) azatlısı Meymune bint Sa'd der ki: Resûlullah'a (s.a.v) zina çocuğu (nun azat edilmesi) sorulunca: *"Bunda bir hayır yoktur. Benim için kendileriyle Allah yolunda cihad ettiğim iki ayakkabı, zina çocuğunu azat etmemden daha sevimlidir"* buyurdu.[558]

Bu hadisi Meymûne bint Sa'd'dan Ebû Yezid ed-Daniyye aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[559] Hadis ahlakla ilgilidir.

2.11.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis İbn Mâce'de,[560] ikinci hadis de İbn Mâce'de geçmektedir.[561]

Meymûne bint Sa'd'in iki zayıf olan hadis rivayeti vardır. Hadislerden biri ibadetle, biri de ahlakla ilgilidir. İkisi de Kütüb-i Sitte'de vardır.

2. 12. ŞİFÂ BİNT ABDULLAH

2.12.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Süleymân eş-Şifâ' (Leylâ) bint Abdullâh b. Abdişems el-Adeviyye el-Kureşiyye (ö. 20/641 civarı) dir.

Mekke'de doğdu. Kureyş'in Adîoğulları kolundan olup Hz. Ömer'le (r.a) akrabalığı vardır. Asıl ismi Leylâ iken hastaları tedavi konusundaki bilgisi ve bu alanda yaptığı hizmetler sebebiyle Şifâ diye tanındı. Câhiliye devrinde de iyilikseverliği ve güzel ahlâkıyla bilinen Şifâ, İslam'ın ilk yıllarında müslüman oldu. İlk iman edenlerle birlikte müşriklerin eziyetlerine katlandı.

Akıllı, bilgili, görgü sahibi ve becerikli bir hanım olan Şifâ, Hz. Ömer'in (r.a) hilâfeti döneminde Medine'de vefat etti.[562]

---

[556] Meçhuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 603.

[557] *el-Müsned,* 45: 597.

[558] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 139; ayrıca bk. 10: 32.

[559] *el-Müsned,* 45: 596.

[560] İbn Mâce, *Sıyam,* 19.

[561] İbn Mâce, *Ğetik*, 9.

[562] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 915; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 162; ayrıca bk. Aynur Uraler "Şifa bint Abdullah", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39: 138-139.

2.12.2. Rivayetleri

1. Muhacirlerden biri olan Şifa bint Abdillah der ki: Resûlullah'a (s.a.v) en üstün amellerin hangileri olduğu sorulunca: *"Allaha iman, Allah yolunda cihad ve gereği gibi yerine getirilmiş bir haçtır"* buyurdu.[563]

Bu hadisi Şifa bint Abdillah'dan Ebû Husmete[564] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[565] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Şifa bint Abdillah der ki: Hafsa'nın yanında bulunduğum sırada Hz. Peygamber (s.a.v) içeriye girdi ve bana: *"Hafsa'ya yazı yazmayı öğrettiğin gibi çıbanlara karşı yaptığın efsunu da öğretsene"* buyurdu.[566]

Bu hadisi Şifa bint Abdillah'dan Ebû Bekir b. Abdurrahman b. Süleyman b. Ebû Husmete[567] nakletmiştir. Hadisin hükmü el-Arnaûd açıklamamıştır. Hadis ahlakla ilgilidir.

2.12.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. İkinci hadis ise Ebû Dâvud'da geçmektedir.[568]

Şifa bint Abdillah iki hadis rivayt etmiştir. Hadisin biri sahih li-gayrihidir. Birinin de sıhhat hükmü el-Arnaûd açıklamamıştır. Konularına göre ise biri ibadetle biri de ahlakla ilgilidir. Hadislerden biri Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2.13. ÜMMÜ KÜLSÜM BİNT UKBE

2.13.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Külsûm bint Ukbe b. Ebî Muayt el-Ümeviyye (ö. 32/652'den sonra) dir.

Annesi ilk müslümanlardan Ervâ bint Küreyz'dir. Ervâ, Hz. Osman'ın (r.a). da annesi olduğu için Ümmü Külsûm onunla anne bir kardeştir. Babası

---

[563] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 172.
[564] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakâ,* 4: 283.
[565] *el-Müsned,* 45: 45.
[566] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 465.
[567] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 7: 220.
[568] Ebû Dâvud, *Tıb,* 18.

Mekkeli müşriklerin liderlerinden, müslümanlara yaptığı eziyetlerle tanınan Ukbe b. Ebû Muayt'tır. Ümmü Külsûm, Mekke'de hicretten önce Resûl-i Ekrem'e (s.a.v) biat ettikten sonra ailesinin muhalefetine rağmen 7 yılında (628) Mekkeliler'le yapılan Hudeybiye Antlaşması'nın ardından bir gece Medine'ye doğru yaya olarak yola çıktı. Bu cesareti sebebiyle ailesi yanında bulunmadan hicret eden tek Kureyşli kadın ve Resûlullah'tan (s.a.v) sonra ilk hicret eden hanım diye tanındı. Ümmü Külsûm'ün ölüm tarihi bilinmemekte, ancak Hz. Ali'nin (r.a) halifeliği döneminde (656-661) öldüğü kaydedilmektedir.[569]

2.13.2. Rivayetler

1. Humeyd b. Abdirrahman'ın, annesinden bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"İhlâs Sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir"* buyurmuştur.[570]

Bu hadisi Ümmü Gülsüm bint Ukbe'den Humeyd b. Abdirrahman nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[571] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Ümmü Gülsüm bint Ukbe bildiriyor: Resûlullah'ın (s.a.v): *" İnsanların arasını bulmak için abartılı ancak hayırlı sözler söyleyen kişi, yalancı değildir"* buyurduğunu işittim. İnsanların söylediği yalanlar içinde üç tanesi dışında hiçbirine ruhsat verdiğini de işitmiş değilim. Bunlardan biri savaş alanında söyleyen yalandır. Diğeri, insanların arasını bulmak için söylenen yalandır. Bir diğeri de, erkeğin karısını, kadının da kocasını razı etmek için söylediği yalandır."

Ravî der ki: "Ümmü Gülsüm bint Ukbe, Resûlullah'a (s.a.v) biat eden Muhacirlerden biriydi."[572]

Bu hadisi Ümmü Gülsüm bint Ukbe'den Humeyd b. Abdirrahman b. Auf[573] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[574] Hadis ahlakla ilgilidir.

---

[569] İbn Abdülber, *İstî'âb*, 961; ayrıca bk. Huriye Martı "Ümmü Külsüm bint Ükbe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 325

[570] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 325.

[571] *el-Müsned,* 45: 242.

[572] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 485; ayrıca bk. 16: 486, 487, 488.

[573] Sikadır. İbn Hacer, *Takrîb,* 121.

[574] *el-Müsned,* 45: 242.

2.13.3. Kaynaklara İntikali

Ümmü Gülsüm bint Ukbe'nin iki sahih rivayti vardır. Konularına gelince biri ibadet, diğeri de ahlakla ilgilidir. Hadisler Kütüb'i Sitte'de yoktur.

2. 14. ÜMMÜ HALİD

2.14.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Hâlid Eme bint Hâlid b. Saîd el-Kureşiyye el-Ümeviyyedir.

Adı Eme olmakla birlikte oğlu Hâlid doğduktan sonra künyesiyle tanındı. Babası Hâlid b. Saîd ilk müslümanlardan ve Resûl-i Ekrem'in (s.a.v) kâtiplerindendi. Annesi de ilk müslümanlardan Ümeyme (Ümeyne, Hümeyne) bint Hâlid (Halef) el-Huzâiyye'dir. Hâlid ile Ümeyme müşriklerin baskısı yüzünden Habeşistan'a hicret etmek zorunda kaldı.

Ümmü Hâlid'in hayatındaki en önemli olaylardan biri Resûlullah'ın (s.a.v) ona bir elbise hediye etmesidir.[575]

2.14.2. Rivayetleri

1. Musa b. Ukbe'nin bildirdiğine göre Ümmü Halid bint Halid, Resûlullah'ın (s.a.v) kabir azabından istiaze ettiğini (Allah'a sığındığını) işitmiştir.[576]

Bu hadisi Ümmü Hâlid'den Musa b. Ukbe[577] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[578] Hadis akaidle ilgilidir.

2. Halid b. Said b. el-As'ın kızı Ümmü Halid bildiriyor: Resûlullah'a (s.a.v) giysiler getirilmişti ve bunların içinde desenli küçük bir giysi de vardı. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Sizce bu giysiyi en çok kim hak ediyor?"* diye sorunca oradakiler sustu. Sonra: *"Bana Ümmü Halid'i çağırın"* buyurdu. Ümmü Halid

---

[575] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 950; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 313; ayrıca bk. Aynur Uraler "Ümmü Hâlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 320.

[576] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 619.

[577] Sikadır. Ravî içinbk. İbn Hacer, *Takrîb,* 484.

[578] *el-Müsned,* 44: 610.

gelince giysiyi ona giydirdi ve iki defa: *"Bunu (inşallah) eskitir ve yenisini alırsın"* diye dua etti. Sonra giysinin üzerindeki kırmızı veya sarı bir desene bakıp: *"Ey Ümmü Halid! Pek sena oldu"* demeye başladı. *Sena* ise Habeş dilinde "Güzel" anlamına gelir.[579]

Bu hadisi Ümmü Hâlid'den İshak b. Said'in babası nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[580] Hadis siyerle ilgilidir.

2.14.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis Buhârî'de,[581] ikinci hadis ise Buhârî ve Ebû Dâvud'da geçmektedir.[582]

Ümmü Halid'in iki sahih rivayeti vardır. Konularına gelince biri akaid, diğeri ise siyerle ilgilidir. İkisi de Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.15. ÜMMÜ VARAKA

2.15.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Varaka bint Abdillâh b. el-Hâris el-Ensâriyye (ö. 23/644'ten önce) dir.

Medineli Hazrec kabilesinden Neccâroğulları'na bağlı Benî Mâlik kolundandır. Hz. Peygamber'in (s.a.v) Medine'ye hicretinden sonra İslam'a girdi ve ensardan bir grup hanımla birlikte Resûlullah'ın (s.a.v) yanına giderek Allah'a ortak koşmamak, haktan ayrılmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek ve çocukları öldürmemek üzere ona biat etti. Hz. Ömer'in (r.a) hilâfeti döneminde (634-644) Medine'de köleleri tarafından şehid edildiği bilinmektedir.[583]

---

[579] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 19: 190.

[580] *el-Müsned,* 44: 611.

[581] Buhârî, *Cenaiz,* 87.

[582] Buhârî, *Cihâd,* 188; Ebû Dâvud, *Libâs,* 2.

[583] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 968; ayrıca bk. Ahmet Tahir Dayhan "Ümmü Varaka", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 332-333; İbn Hacer el-Askalânî, *el-Metâlib ul-Âliye fî Mesânîd is-Semâniye*, çev. Hüseyin Kaya (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2010), 4: 83; Salih Suruç, *Kaynatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı* (İstanbul: Nesil Yayınları, 2010), 28.

2.15.2. Rivayetleri

1. Velıd, ninesinden bildiriyor: "Ümmü Varaka bint Abdillah b. el-Haris el-Ensari Kur'ân'ı bilen birisiydi. Hz. Peygamber (s.a.v) mahallesinde kadınlara namaz kıldırması için onu görevlendirmişti. Ümmü Varaka'nın iki müezzini vardı ve mahallesine namazı kendisi kıldırırdı.[584]

Bu hadisi Ümmü Varaka'dan Velid[585] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[586] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Abdurrahman b. Hallad ninesinden bildiriyor: Allah Resûlü (s.a.v) her Cuma günü Varaka bint Abdillah b. el-Haris'i ziyaret ederdi. Bir gün (Bedir günü) kendisi: "Ey Allah'ın Resûlü! Seninle çıkmama izin verir misin? Hastalarınıza bakar ve yaralılarınızı tedavi ederim. Belki Allah, bana şehitliği nasib eder" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v): *"sen evinde kal, Allah san şehitliği nasib edecektir*" buyurdu. (Daha sonraları) o, bir cariyesini ve bir kölesini müdebber olarak azad etmişti. Kölelikleri uzun sürünce onu bir kadife parçasıyla boğarak öldürüp kaçtılar. Ömer'e (r.a) gidip: "Ümmü varaka'yı müdebber kölesi ve cariyesi öldürüp kaçtı" denilince, Ömer (r.a) halka hitaben kalkıp şöyle dedi: "Resûlullah (s.a.v) Ümmü Varaka'yı ziyaret edeceği zaman:*"Haydi şehideyi ziyared edelim"* buyururdu. Ümmü Varaka'nın fılan cariyesi ve fılan kölesi onu öldürmüş ve kaçmış bulunmaktadır. Hiç kimse onları barındırmasın. Onları bulan kimse getirip teslim etsin." Bunun üzerine onları bulduklarında getirip teslim ettiler ve asıldılar. Onlar (Medine'de) asılan ilk iki kişiydi.[587]

Bu hadisi Ümmü Varaka'dan Abdurrahman b. Hallad[588] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[589] Hadis siyerle ilgilidir.

---

[584] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 5: 528.
[585] Sadûk, ihtilat etmiştir. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 512.
[586] *el-Müsned,* 45: 255.
[587] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 32; ayrıca bk. 19: 194.
[588] Meçhuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 281.
[589] *el-Müsned,* 45: 253.

2.15.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. İkinci hadis ise Ebû Dâvud'da bulunmaktadır.[590]

Ümmü Varaka'nın biri siyerle biri ibadetle ilgili olan iki zayıf rivayeti vardır. Hadislerden biri Kütüb-i Sitte'de yoktur.

2.16. ÜMMÜ SÜLEYMÂN

2.16.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Süleyman b. Amr b. el-Ahvasdir. Oğlu Suleyman ondan rivayette bulunmuştur.[591]

2.16.2. Rivayetleri

1. Süleyman b. Ebi Süleyman, annesi Ümmü Süleyman'dan bildiriyor: Hz. Peygamber'in (s.a.v) hanımı Âişe'nin (r.a) yanına girdim ve kurban etlerini sordum. Âişe (r.a) şöyle dedi: "Önceleri Resûlullah (s.a.v) bu etlerin üç günden Fadla elde tutulmasını yasaklamıştı, ancak daha sonra buna izin verdi. Ali b. Ebi Talib (r.a) bir yolculuktan dönünce eşi Fatıma (r.a) ona yemek olarak kurban eti getirdi. Ali (r.a): "Resûlullah (s.a.v) bunu yasaklamamış mıydı?" deyince, Fatıma (r.a): "Daha sonra izin verdi" karşılığını verdi. Ali (r.a), Resûlullah'ın (s.a.v) yanına girip bunu sorunca da: *"Zilhicce ayından diğer Zilhicce ayına kadar (istediğiniz kadar) yiyebilirsiniz" buyurdu.*[592]

Bu hadisi Ümmü Süleyman'dan Süleyman b. Ebu Süleyman[593] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[594] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[590] Ebû Dâvud, *Salâ,* 61.
[591] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 334;
[592] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 954; İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 89.
[593] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 477.
[594] *el-Müsned,* 44: 12.

2. Ümmü Cundub el- Ezdiyye bildiriyor: Hz. Peygamber'in (s.a.v) Müzdelife'den ayrılırken: *"Ey insanlar! Sakin ve ağırbaşlı olun! Şeytan taşlamada da çakıl taşları gibi küçük taşlar kullanın"* buyurduğunu işittim.[595]

Bu hadisi Ümmü Cundub'den iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Abdullah b. Şeddad[596] nakletmiştir. Diğeri ise Abdullah b. Haris'in azatlısı İbn Yezid nakletmiştir.[597] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[598] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.16.3. Kaynaklara İntikali

Bu hadisler Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Ümmü Süleymân'in iki rivayet bulunmaktadır. İkisinden biri hasen diğeri de sahihtir. Hadislerden ikisi ibadetle ilgilidir.

2.17. ÜMMÜ ŞERİK

2.17.1. Hayatı

Tam adı Guzeyye bint Câbir b. Hakîm el-Âmiriyye ed-Devsiyyedir.

Adının Gaziyye veya Guzeyle olduğu da rivayet edilmiştir. Sahâbeye dair eserlerde Ümmü Şerîk künyesi ve Âmiriyye, Devsiyye, Ensâriyye gibi nisbelerle altı kişi zikredilmektedir. İbn Hâcer el-Askalânî onları bir şahıs kabul etmenin düşünülebileceğini, bu hanımın Kureyş'in Benî Âmir koluna mensubiyeti dolayısıyla Kureşiyye ve Âmiriyye nisbelerini aldığını, Devs kabilesinden biriyle evlendiği için Devsiyye, Ezdiyye (Gıfâriyye) nisbesiyle anıldığını, daha sonra da ensardan biriyle evlendiği, evlenmese bile Medine'ye yerleştiği için Ensâriyye ve Hazreciyye nisbesiyle zikredilmiş olabileceğini söylemektedir.[599]

---

[595] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 582.

[596] Sıkadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 249.

[597] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 586.

[598] *el-Müsned,* 38: 261.

[599] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 955*;* İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 340; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 248; ayrıca bk. Kemal Sandıkçı "Ümmü Şerik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 331-332.

2.17.2. Rivayetleri

1. İbnu'l-Müseyyeb'in Ümmü Şerik'ten bildirdiğine göre, Ümmü Şerik Resûlullah'a (s.a.v) alaca kelerleri öldürmeyi sorunca, alaca kelerlerin öldürülmesini emretti. İbn Bekr ile Ravh der ki: "Ümmü Şerik, Beni Amir b. Lüey kadınlarından biridir."[600]

Bu hadisi Ümmü Şerik'ten İbnu'l-Müseyyeb aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[601] Hadis ahlakla ilgilidir.

2. Urve'nin bildirdiğine göre Ümmü Şerîk, kemdi nefsini Allah Resûlü'ne (s.a.v) hibe edenlerden idi.[602]

Bu hadisi Ümmü Şerik'ten Urve aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[603] Hadis siyerle ilglidir.

2.17.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis, Müslim, Nesâî ve İbn Mâce'de bulunmaktadır.[604] İkinci hadis Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

Ümmü Şerik'in iki sahih hadis rivayeti vardır. Konularına göre baktığımızda biri ahlakla diğeri de siyerle ilgilidir. Hadislerden biri Kütüb-i Sitte'de yoktur.

2.18. ÜMMÜ ZER

2.18.1. Hayatı

Ebû Zer el-Ğıfârî'nin hanımıdır. Nesebi hakkında bir bilgi yoktur. Yalnızca Yemen kabilelerinden ve bir rivayete göre Mekke'nin bir köyündendir.

---

[600] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 11: 686.
[601] *el-Müsned,* 45: 359.
[602] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 323; ayrıca bk. 18: 479, 19: 190.
[603] *el-Müsned,* 45: 594.
[604] Müslim, *Selam,* 2237; Nesâî, *Hac,*114; İbn Mâce, *Sayd,* 12.

Künyesi Ümmü Zer idi. Asıl adı Âtike'dir. Fakat Ümmü Zer diye meşhur olmuştur.[605]

2.18.2. Rivayetleri

1. Ümmü Zer der ki: Âişe'nin (r.a) kuşluk namazı kıldığını ve: "Benim gördüğüm, kuşluk namazı olarak Resûlullah'ın (s.a.v) sadece dört rekât kıldığıdır" dediğini işittim.[606]

Bu hadisi Ümmü Zer'den Âişebint Se'd[607] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[608] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. İbrahım b. el-Eşter, babasından bildiriyor: Ebû Zer'ın, Rebeze'de ölüm anı yaklaşınca, karısı ağlamaya başladı. Ebû Zer: "Neden ağlıyorsun?" diye sorunca, karısı: "Ağlıyorum çünkü ne ölümünü engelleyebiliyorum, ne de sana kefen olabilecek bir giyisim bulunuyor" karşılığını verdi. Ebû Zer de dedi ki: "Ağlama! Bir gün bir grupla Resûlullah'la (s.a.v) birlikteyken: "*İçinizdenbirisi çölde vefat edecek ve cenazesinde bir birkaç mümin hazır bulunacaktır"* buyurduğunu işittim. Orada bulunanların her biride bir topluluğun veya kalabalığın bulunduğu bir mekânda öldü ve içlerinde benden başka da kimse kalmadı. Ben de şu an çöldeyim ve öleceğim. Sen yolu gözle, benim dediğim gibi olduğunu göreceksin. Zira Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi." Karısı ona: "Peki nasıl olacak, zira hac zamanı da geçdi" deynce, Ebû Zer: "Sen yolu gözle!" karşılığını verdi.

Kadın yolu gözlerken uzaktan develeri üzerinde bir kafilenin gelmekte olduğunu görüldü. Uzaktan kuş gibi görüniyorlardı. Kafile gelip kadının yanında durdu ve: "Neyin var!" diye sordular. Kadın: "Bir müslümani kefenleyip sevabini alır mısınız?" dedi. Kafile: "Kim o?" diye sorunca, kadın: "Ebû Zer" dedi. Bunun üzerine kafile, anamız babamız ona feda olsun diyerek kamçılarını bineklerin boyunlarına astılar ve aceleye Ebû Zer'ın yanına geldiler. Ebû Zer onları görünce

---

[605] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 7: 317; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 230; ayrıca bk. Kennas, *Hanım Sahabeler*, 506.

[606] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 5: 265.

[607] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 10: 433.

[608] *el-Müsned,* 41: 265.

şöyle dedi: "Size mücdeler olsun! Hz. Peygamber'ın (s.a.v) bahsettiği kişiler sizlersiniz! Mücdeler olsun! Resûlullah'ın (s.a.v): "*Herhangi iki Müslümanın iki veya üç çocuğu ölür de karşılığını Allah'tan bekleyerek sabrederse hiçbir zaman cehennem ateşini görmezler"* buyurduğunu işittim. Şu an ise işte gördüğünüz gibiyim. Eğer bana kefen olacak büyüklükte bir giyişim olsaydı, ondan başkasıyla kefenlenmezdim. Allah aşkına, içinizden yönetici veya ya da postacı (elçi) olan kişi beni kefenlemesin." bilirkişi

Ancak Ensar'dan olan bir genç harıç orada olanların hepsi bu sıfatlardan birini taşıyordu. Genç: "Aradığın kişi benim. Heybemde annemin bana eğirip diktiği iki giyisim ile üzerimdeki elbiseler var" deynce, Ebû Zer: "Aradığım kişi sensin! Beni sen kefenle!" karşılığını verdi.[609]

Bu hadisi Ümmü Zer'den İbrahim b. el-Eşter'in babası aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[610] Hadis siyerle ilgilidir.

2.18.3. Kaynaklara İntikali

Ümmü Zer'in biri hasen biri zayıf iki hadis rivayeti vardır. Hadislerden biri ibadetle diğeri de siyerle ilgilidir. İkisi de Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

2.19. ÜMMÜ EBU EYYÜB EL-ENSARİYYE

2.19.1. Hayatı

Rasulullah (s.a.v) Efendimizi evinde 6 ay misafir etmiştir. Babası Kays bin Amr bin İmriu'l-Kays. Ensâr'dan Hazrec kabilesine mensuptur. Künyesi Ümmü Eyyub idi. Gerçek adı bilinmemektedir. Ümmü Eyyub, Kendisi gibi Ensâr'dan olan Ebû Eyyub el-Ensâri künyeli Hâlid bin Zeyd'in hanımıdır.[611]

---

[609] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 19: 143; ayırıca bk. 16: 70, 19: 145.

[610] *el-Müsned,* 35: 373.

[611] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 945; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 291; ayrıca bk. Kennas, *Hanım Sahabeler*, 436.

2.19.2. Rivayetleri

1. Ubeydullah b. Ebu Yezid, babasından bildiriyor: Resûlullah'ı (s.a.v) evlerinde ağırlayan Ümmü Eyyub'un yanında misafir olduğumda bana şunu anlattı: "Bir defasında içinde (soğan, sarımsak, pırasa denilen) şu sebzelerin bulunduğu bir yemek yapıp Resûlullah'a (s.a.v) ikram ettik. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v) ondan yemeyi istemedi ve ashabına: *"(Bu konularda) sizler gibi değilim. Zira yanıma gelen meleği kokusuyla rahatsız etmek istemem"* buyurdu."[612]

Bu hadisi Ümmü Eyyub'dan Ubeydullah b. Ebu Yezid'in babası[613] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[614] Hadis siyerle ilgilidir.

2. Ümmü Eyyub'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v): *"Kur'ân, yedi harf üzere nazil olmuştur. Bunlardan herhangi biriyle okuman yeterlidir"* buyurdu.[615]

Bu hadisi Ümmü Eyyub'dan Ubeydullah'in babası aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[616] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.19.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis İbn Mâce ve Tirmizi'de bulunmaktadır.[617] İkinci hadis ise Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

Ümmü Ebu Eyyüb el-Ensariyye'nin iki rivayet bulunmaktadır. Rivayetlerden biri hasen diğeri de sahih li-gayrihidir. Konularına baktığımızda biri ibadetle diğeri de siyerle ilgilidir. Hadislerden biri Kütüb-i Sitte'de yoktur.

---

[612] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 62.
[613] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 603.
[614] *el-Müsned,* 45: 430.
[615] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 458.
[616] *el-Müsned,* 45: 431.
[617] İbn Mâce, *Et'ame,* 59; Tirmizi, *Et'ame*, 14.

2.20. ÜMMÜ HİŞAM BİNT HARİSE

2.20.1. Hayatı

Kendisine Ümmü Hamiş de denilir. Ümmü Hişam Ensardandır. Künyesi Ümmü Hişâm bint Hârise b. Nûman el-Hazrecî el-Ensâriye en-Neccârî'dir. Birinci biatta kadınlarla beraber o da Resûlullah'a (s.a.v) biat etti.[618]

2.20.2. Rivayetleri

1. Ümmü Hişam bint Harise der ki: "Hz. Peygamber (s.a.v) ile aynı tandırı iki veya bir küsur yıl beraber kullandık. Resûlullah (s.a.v) her Cuma minber üzerinde hutbede Kaf Suresi'ni okuduğu için bu sureyi bizzat onun ağzından ezberledim"[619]

Bu hadisi Ümmü Hişam'dan iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Yahya b. Abdullah b. Abdurrahman b. Se'd b. Zurara'nın[620] nakletmiş olduğu hadistir. Diğeri de Abdullah b. Muhammed b. Mani'nin[621] hadisidir.[622] Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[623] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Ümmü Hişam bint Harise b. en-Nu'man der ki: "Kaf Suresi'ni Resûlullah'ın (s.a.v) arkasında namaz kılarken öğrendim. Allah Resûlü (s.a.v) sabah namazında bu sureyi okurdu."[624]

Bu hadisi Ümmü Hişam'dan Urve aktarmişitir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[625] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[618] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 967; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 392; ayrıca bk. Kennas*, Hanım Sahabeler*, 439.

[619] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 42; ayrıca bk. 6: 41.

[620] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 523.

[621] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, Takrîb, 264.

[622] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 42.

[623] *el-Müsned,* 45: 448.

[624] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 42; ayrıca bk. 4: 154.

[625] *el-Müsned,* 45: 601.

2.20.3. Kaynaklara İntikali

Hadisler Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Ümmü Hişam bint Harise'in biri sahih biri zayıf iki hadisi bulunmaktadır. Hadislerin ikisi de ibadetle ilgilidir.

2.21. ÜMMÜ MÂLİK

2.21.1. Hayatı

Adı Ümmü Mâlik el-Behziyyedir. Tavus ondan rivayet etmiştir.[626]

2.21.2. Rivayetleri

1. Cabir bildiriyor: Ümmü Mâlik el-Behziyye'nin bir yağ tulumu vardı ve bu yağdan Resûlullah'a (s.a.v) hediye ederdi. Bir seferinde oğulları ondan katık istemişlerdi ve yanında bir şey yoktu. Hz. Peygamber'e (s.a.v) yağ hediye ettiği tulumuna yönelip baktığında içinde yağ olduğunu gördü. Çocuklarına katık olarak o yağdan verdi ve bunu hiç yağ kalmayıp tulumu sıkıncaya kadar yaptı. Sonra Resûlullah'a (s.a.v) gitti, Hz. Peygamber (s.a.v) ona: *"Tulumu sıktın mı?"* diye sorunca: "Evet" cevabını verdi. Resûlullah (s.a.v): *"Eğer öyle bıraksaydın (sıkmasaydın) her zaman onda yağ bulurdun"* buyurdu.[627]

Bu hadisi Ümmü Mâlik'den Cabir[628] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[629] Hadis siyerle ilgilidir.

2. Ümmü Mâlik el-Behziyye der ki: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *"Fitne zamanında insanların en hayırlısı, malında insanlardan uzağa çekilip üzerindeki hakkı (yapması gereken ibadetleri) ödemeye çalışan; Allah yolunda atının gemini tutup düşmanın peşinden giden, onlara korku salan ve onlardan korkan kişidir."* [630]

---

[626] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 965; İbn'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 380; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 278.
[627] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 346.
[628] Ravî için Bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 75.
[629] *el-Müsned,* 23: 30.
[630] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 183.

Bu hadisi Ümmü Mâlik'den Tâvûs[631] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihi ligayiridir.[632] Hadis ahlakla ilgilidir.

2.21.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis Müslim'de,[633] ikinci hadis Tirmizî'de bulunmaktadır.[634]

Ümmü Mâlik'in iki sahih li-gayrihi hadis rivayeti vardır. Hadislerden biri ibadetle, diğeri de siyerle ilgilidir. İkisi de Kütüb-i Sitte'de geçmektedir.

2.22. ÜMMÜ KÜRZ

2.22.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Kürz el-Has'amiyye el-Ka'biyye el-Mekiyyedir.[635]

2.22.2. Rivayetleri

1. Ümmü Kürz el-Ka'biyye el-Has'amiyye bildiriyor: Hz. Peygamber (s.a.v) akîka konusunda: *"Erkek çocuğu için iki, kız çocuğu için ise bir koyun kesilir"* buyurdu.[636]

Bu hadisi Ümmü Kürz'den üç kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Ata'nın rivayetidir. Diğerler ise Habibe bint Meysera'nın[637] ve Siba' b. Sabit'in[638] rivayetleridir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[639] Hadis ibadetle ilgilidir.

2. Ümmü Kürz el-Ka'biyye'nin bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): *"Artık nübüvvet kesilmiş geriye mübeşşirat (salih rüyalar) kalmıştır"* buyurdu.[640]

---

[631] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 223.
[632] *el-Müsned,* 45: 342.
[633] Müslim, *Fiten,* 6009.
[634] Tirmizî, *Fiten,* 115.
[635] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 963; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 271; el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 35: 380.
[636] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 98.
[637] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 98, 100. Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 663.
[638] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 99, 100; 13: 533.
[639] *el-Müsned,* 45: 369.
[640] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 581.

Bu hadisi Ümmü Kürz'den Sibâ' b. Sabit[641] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[642] Hadis siyerle ilgilidir.

2.22.3. Kaynaklara İntikali

Birinci hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. İkinci hadis ise İbn Mace'de geçmektedir.[643]

Ümmü Kürz'in iki sahih li-gayrihi hadis vardır. Hadislerden biri ibadetle diğeri de siyerle ilgilidir. Hadislerden biri Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2.23. BUSRA BİNT SAFVÂN

2.23.1. Hayatı

Tam adı Busra bint Safvân b. Nevfel b. Esed b. Abdulazze b. Kusayye b. Kelab el-Kureşye el-Esediyedir. Annesi Saleme bint Umeye b. Haris b. Evkas el-Selemiyedir. Kardeşi Ukbe b. Ebû Muayttir, Mervan b. Hikme'nin teyzesidir ve Abdulmlik b. Merva'nın ninesidir. Çocuklar Âişe ve Muaviyedir.[644]

2.23.2. Rivayetleri

1. Abdullah b. Ebi Bekr b. Hazm der ki: Urve b. ez-Zübeyr'in babama şöyle anlattığını işittim: Mervan benimle erkeklik organına dokunmayı müzakere etti. Ona: "Öyle bir durumda abdest almaya gerek yoktur" dediğimde: "Busra bint Safvân bu konuda abdest alınması gerektiğini söylemektedir" karşılığını verdi. Bunun üzerine ona bu durumu sormak için bir elçi gönderdi. Elçi sorup geri geldiğinde şöyle dedi: Busra bint safvan: "Resûlullah (s.a.v)*"Erkeklik organına dokunan kimse abdest alsın"* buyurdu" demektedir.[645]

---

[641] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 168.
[642] *el-Müsned,* 45: 116.
[643] İbni Mace, *Rüyâ,*1.
[644] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 38; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 30; el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 35: 137.
[645] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 307. Ayrıca bk. 2: 308.

Bu hadisi Busra bint Safvân'dan Mervan aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[646] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.23.3.Kaynaklara İntikali

Busra bint Safvân'ın bir hadis rivayet bulunmaktadır. Hadis sahihtir ve ibadetle ilgilidir. Hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2.24. DUBÂ'A BİNTİ'Z-ZÜBEYR

2.24.1. Hayatı

Tam adı Dubâ'a binti'z-Zübeyr b. Abdulmuttalib b. Haşim el-Kureyşiyye el Haşimiyyedir. Hz. Peygamber'in (s.a.v) amcansının kızıdır. Mikdad b. Amrın Hanımıdır. Abdullah ve Kerime adında iki çocuğu vardır. Abdullah adındaki oğlu cemel günü Hz. Ayşe'nin (r.a) yanında öldürülmüştür.[647]

2.24.2. Rivayetleri

1. Dubâ'a binti'z-Zübeyr b. Abdulmutalib der ki: Resûlullah (s.a.v) bana şöyle buyurdu: *"İhrama girerken: "(Allahım) Hac (haccı eda etmekten) engelleyeceğin yer ihramdan çıkacağım yer olsun" de. Şayet hastalıktan veya başka bir şeyden dolayı haccı tamamlayamazsan Rabbin katında bu şartın geçerli olmuş ve ihramdan çıkmış olursun."*[648]

Bu hadis Dubâ'a binti'z-Zübeyr'den beş kanalla nakledilmiştir. Birincisi metindeki İkrime'nin[649] rivayetidir. Diğerler ise İbn Abbas'ın,[650] Esmâ bint Ebû

---

[646] *el-Müsned,* 45: 265.

[647] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 918; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 176.

[648] İbn Hanbel, *Müsned,* 8: 210.

[649] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 336; ayrıca bk. Suruç, *Kaynatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*, 65.

[650] İbn Hanbel, *Müsned,* 8: 206, 207, 209, 910; Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 251.

Bekir'in,[651] Ümmü Seleme'nin,[652] Hz. Âişe'nin (r.a)[653] rivayet ettikleri hadisleridir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[654] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.24.3. Kaynaklara İntikali

Dubâ'a bnti'z-Zübeyr'in ibadetle ilgili olan bir tane sahih rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

2.25. FATIMA BİNT EBÛ HUBEYŞ

2.25.1. Hayatı

Tam adı Fatıma bint Ebû Hubeyş b. el-Mutalib b. Esed b. Abdul-Azze el-Küraşiyye el- Esediyye dir. İbrahim b. İshak'ın dediğine göre Fatıma bint Ebû Hubeyş Abdulla b. Cahş ila evlendi. Muhammed b. Abdullah b. Cahş adında bir çocuk vardır.[655]

2.25.2. Rivayetleri

1. Hz. Âişe (r.a) der ki: Fâtıma bint Ebû Hubeyş, Allah Resûlü'ne (s.a.v) gelip: "ben özür kanı (istihâze) görüyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v): *"Hayızlı olduğun günlerde namazı bırak. (Hayız günleri bittikten) sonra guslet ve özür kanı hasır üzerine damlasa bile hen namaz için abdest al"* buyurdu.[656]

Bu hadisi Fatıma bint Ebû Hubeyş'den üç kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Âişe'den (r.a) nakledilmiştir. Diğerler Urve b. ez-Zübeyr'in,[657]

---

[651] İbn Hanbel, *Müsned,* 8: 209; Ravî için bk. İbn Abdülber, el-*İstî'âb,* 871; İbn Hacer, *el-İsâbe.*

[652] İbn Hanbel, *Müsned,* 8: 208; Ravî için bk. İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 952; ayrıca bk. Hamidullah, *İslam Peygamberi*, 564.

[653] İbn Hanbel, *Müsned,* 8: 207, 208; Ravî için bk. İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 139; ayrıca bk. Hamidullah, *İslam Peygamberi,* 562.

[654] *el-Müsned,* 45: 348.

[655] İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 161; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 214; el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 35: 254.

[656] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 517; ayırıca bk: 2: 285, 286, 287, 518.

[657] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 519

Abdullah b. Ebû Mulayke'nin,[658] Ümmü Seleme'nin[659] nakledilmiş rivayetleridir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[660] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.25.3. Kaynaklara İntikali

Bu hadisi Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud ve Tirmizî'de geçmektedir.[661] Fatıma bint Ebû Hubeyş'in biri sahih olan rivayeti vardır. Hadis ibadetle ilgilidir ve Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.26. FUREY'A BİNT MÂLİK

2.26.1. Hayatı

Tam adı Furey'a bint Mâlik b. Sinandır. Sa'd el-Hudri'nin Kardeşidir. Ayni zamana Farie olarakda bilinmektedir. Ridvan beyatına Şahid olmuştur. Annesi habibe bint Abdullah b. Ubeyy b. Selüldür.[662]

2.26.2. Rivayetleri

1. Furey'a bint Mâlik anlatıyor: Kocam kâfir Acemlerden olan ve kaçan kölelerini aramak üzere çıktığı bir sırada Kaddûm dağı yakınlarında onları gördü. Ancak köleler onu öldürdü. Kocamın ölüm haberi bana ulaştığında ailemin evlerinden uzak bir evde bulunuyordum. Hz. Peygamber'in (s.a.v) yanına girdim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Akrabalarımın ve kardeşlerimin evinden uzak bir mal, ne bir miras, ne de oturacak bir ev kaldı. İzin verirsen (iddetimi geçirmek üzere) ailemin ve kardeşlerimin evlerine gitmek istiyorum. Onlarda kalmam benim için daha iyi ve kendii toparlamamda daha Fadla yardımcı olur" diyerek durumumu anlattım. Resûlullah (s.a.v): *"Gidebilirsin"* buyurdu. Ancak henüz Mesci'de veya oradaki odalardan birinin önünde iken beni geri çağırdı ve: *"İddetin bitene kadar kocanın ölüm haberinin sana geldiği evde otur"* buyurdu. Bunun üzerine o evde

---

[658] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 520; Ravî için bk. İbn Hacer, *İsâbe,* 4: 199.
[659] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 521, 522.
[660] *el-Müsned,* 40: 173.
[661] Buhârî, *Vudû*, 63; Müslim, *Hayd,* 333; Ebû Dâvud, *Tahâret,* 107; Tirmizî, *Tahâret,* 93.
[662] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 229; İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 931.

dört ay on gün iddet bekledim. Daha sonraları (hilafeti zamanında) Hz. Osmân (r.a) haber gönderip bu konuyu bana sorunca olanları anlattım. O da buna göre hüküm vermeye başladı.[663]

Bu hadis Furey'a bint Mâlik'den Zeyneb bint Ka'b[664] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[665] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.26.3. Kaynaklara İntikali

Bu hadis İbn Mâce'de bulunmaktadır.[666] Furey'a bint Mâlik'in ibadetle ilgili olan hasen bir tane rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.27. HABİBE BİNT EBÛ TECRÂT

2.27.1. Hayatı

Habibe bint Ebû Tecrât eş-Şeybiyye el-Abderiyyedir. Abduddar aylesindendir. Mekkelidir. Hubeybe de denilmektedir.[667]

2.27.2. Rivayetleri

1. Habîbebint Ebû Tecrat der ki: Kureyşli bir grup kadınla birlikte Ebû Hüseyn'in evine girdik. O sırada Hz. Peygamber (s.a.v) Safa ile Merve arasında sa'y yapıyordu. Sa'yı hızlı yapmasından dolayı izarı ayaklarına dolanıyor, bir yandan da ashabına: *"Sa'y yapın! Allah sa'y yapmanızı emretti"* buyuruyordu.[668]

Bu hadisi Habîbe bint Ebu Tecrat'dan Safiye bint Şeybe[669] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[670] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[663] İbn Hanbel, *Müsned,* 12: 708; ayrıca bk. 12: 709.
[664] İbn Sa'd, *Tabakât,* 10: 444.
[665] *el-Müsned,* 45: 29.
[666] İbn Mâce, *Talak,* 8.
[667] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 885; İbnu'l-Esîr, *Üsdül-ğabe,* 7: 61.
[668] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 492.
[669] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 10: 435.
[670] *el-Müsned,* 45: 363.

2.27.3.Kaynaklara İntikali

Habîbe bint Ebû Tecrat'in bir tane hasen hadis rivayeti vardır. Hadis ibadetle ilgilidir ve Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2.28. HANSÂ BİNT HİZÂME

2.28.1. Hayatı

Hansâ bint Hizâme Halid el-Ensariyyedir. Beni Amr b. Avftandır. Babası onu dul halinde iken onun istemeden evlendirdi. Sonra Resulûllah (s.a.v) gelip nikahini fesh etti ve Ebû Lubabe b. Munzir'le evlendi.[671]

2.28.2. Rivayetleri

1. Yezid b. Cariye'nin iki oğlu Abdurrahman ve Mucemmi', Hansa bint Hizame'den bildiriyor: "Kendisi istemediği halde babası onu zorla evlendirmişti. Kendisi dul biri idi. Ancak Allah Resûlü (s.a.v) bu nikahi geçersiz kıldı.[672]

Bu hadisi Hansâ bint Hizâme'den Mucemmi İbn Yezid b. Cariye[673] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[674] Hadisi Muamelatla ilgilidir.

2.28.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Buhârî, Ebû Dâvud ve İbn Mâce'de geçmektedir.[675]

Hansâ bint Hizâme'in bir tane sahih rivayeti vardır. Hadis muamelatla ilgilidir ve Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.29. KUTEYLE BİNT SAYFÎ EL-CÜHENİYYE

---

[671] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 896; İbnu'l-Esîr, *Üsdül-ğabe,* 7: 89.

[672] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 351.

[673] Ravî için bk. Mehmed Efendioğlu, "Mucemmi' b. Câriye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 31: 447.

[674] *el-Müsned,* 44: 370.

[675] Buhârî, *Nikâh*, 43; Ebû Dâvud, *Nikâh,* 25; İbn Mâce, *Nikâh,* 12.

2.29.1. Hayatı

Kuteyle bint Safiyye el-Cuheniyyedir. İlk muhacir kadınlardandır, ama ensardan olduğunu söyleyenlerde vardır.[676]

2.29.2. Rivayetleri

1. Kuteyle bint Sayfi el-Cüheniyye anlatıyor: Resûlullah'a (s.a.v) Yahudi alımlerden biri gelerek: "Ey Muhammed! Allah'a ortak koşmasaydınız, siz ne güzel topluluk olurdunuz" deyince, Resûlullah (s.a.v): "*Sübhanallah! O da ne demek?"* karşılığını verdi. Alım: "Yemin edeceğiniz zaman "Kâbe'ye yemin olsun ki" diyorsunuz" deyince, Resûlullah (s.a.v) bir müddet durdu, sonra (sahabeye): *"Dediğini duydunuz. Yemin edecek olan kişi, Kâbe'nin Rabbi adına yemin etsin"* buyurdu. Alım: "Ey Muhammed! Allah'a ortak koşmasanız, ne güzel bir topluluk olurdunuz" deyince, Resûlullah (s.a.v): *"Subhanallah! O da ne demek?"* karşılığını verdi. Alım: "Eğer Allah isterse ve sen istersen" diyorsunuz" deyince, Resûlullah (s.a.v) yine bir müddet durdu, sonra (sahabeye): *"Dediğini duydunuz. "Eğer Allah isterse" diyen, "Sonra sen istersen" diyerek iki cümleyi birbirinden ayırsın"* buyurdu.[677]

Bu hadisi Kuteyle bint Sayfî el-cüheniyye'den Abdullah b. Busr[678] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[679] Hadis ahlakla ilgilidir.

2.29.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Kuteyle bint Sayfî el-cüheniyye'nin bir sahih hadis rivayeti vardır. Hadis ahlakla ilgilidir.

2.30. HAVLE BİNT SA'LEBE

2.30.1. Hayatı

Tam adı Havle bint Sa'lebe b. Esrem el-Ensâriyyedir.

---

[676] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 233; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 169.
[677] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 123.
[678] Meçhuldur. İbn Hacer, *Takrîb,* 310.
[679] *el-Müsned,* 45: 43.

Adını Huveyle, babasının ve bazı kaynaklara göre dedesinin adını Mâlik olarak kaydedenler, kendisinin Havle bint Hakîm olduğunu söyleyenler de vardır. Hazrec kabilesine mensup olan Havle Medine'de müslüman oldu, hicretten sonra da Resûl-i Ekrem'e (s.a.v) biat etti.[680]

2.30.2. Rivayetleri

1. Havale bint Sa'lebe anlatıyor: Mücadele Suresi'nin ilk ayetleri benimle Evs b. es-Samit'in hakkında nazil oldu. Onunla evliydim ve yaşlanmış, kötü huyulu olmuştu. Bir defasında yanıma girdiğinde ona basit bir karşılık verince çok öfkelendi ve: "Sen bana annemin sırtı gibisin" dedi. Sonra çıkıp kabilesinin meclisinde bir süre oturup tekrar yanıma girdi ve benimle ilişkiye girmek istedi. Ona: "Havle'nin canı elinde olana yemin olsun ki bana o sözü söyledikten sonra Allah ve Resûlü (s.a.v) bu konuda hüküm vermeden bana dokunamazsın!" dedim. Üzerime atlamak istedi, ancak yaşlı biri olduğu için onu engelledim. Komşumun yanına gittim ve ondan giysi aldım. Onları giyip Resûlullah'a (s.a.v) geldim. Önünde oturup kocamdan ve kötü huyundan çektiklerimden yana şikayet'de bulunmaya başladım.

Ben anlatırken Resûlullah (s.a.v) de bana: *"Ey Havlecik! Kocan yaşlı biri, ondan yana Allah'tan kork!"* diyordu. Vallahi ordan ayrılmadan benim hakkımda Kur'ân ayetleri nazil oldu. Vahiy nazil olurken her zaman olduğu gibi Resûlullah'ı (s.a.v) bir sıkıntı bastı. Kendine geldiğinde: *"Ey Havlecik! Allah senin ve kocan hakkında ayet indirdi"* buyurdu ve: "Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şıkayette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir; esasen Allah konuşmanızı işitir. Doğrusu Allah işitendir, görendir. İçinizde karılarını "zıhar" yapanlar bilsinler ki, karıları anneleri değildir; anneleri ancak, onları doğuranlardır. Doğrusu söyledikleri kötü ve asılsız bir sözdür. Allah şüphesiz affedendir, bağışlayandır. Karılarını zıhar yoluyla boşamak isteyip, sonra sözlerinden dönenlerin, ailesiyle temas etmeden bir köle azad etmeleri gerekir. Siz bu hususta böylece öğüt verilmektedir. Allah, işlediklerinizden haberdardır. Azad edecek köle bulamayanın, ailesiyle temastan önce iki ay birbiri peşinden oruç

[680] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 893; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 92; ayrıca bk. M. Yaşar Kandemir, "Havle bint Sa'lebe", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 16: 539.

tutması gerekir. Buna gücü yetmeyen, altmış düşkünü doyurur. Bu kolaylık, Allah'a ve Peygamberine inanmış olmanızdan ötürüdür; bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır; inkâr edenler için can yakıcı azap vardır" [681] ayetlerini okudu.

Sonra: *"Ona bir köle azat etmesini söyle"* buyurdu: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi köle azat edecek imkani yok" dediğimde, Resûlullah (s.a.v): *"O zaman iki ay ard arda oruç tutsun"* buyurdu. Ben. "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi oruç tutamayacak kadar yaşlı biridir" dediğimde, Resûlullah (s.a.v): *O zaman altmış kişiye bir vesak hurma yedirsin"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi bunu da verecek imkani yok" dediğimde, Resûlullah (s.a.v): *"O zaman ona bir zembil hurma vererek yardımda bulunuruz"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Ben de ona bir zembil hurma verip yardımda bulunacağım" dediğimde, Resûlullah (s.a.v): *"Doğrusunu ve en güzelini yapmış olursun. Git ve bunu onun adına sadaka olarak dağıt. Amcan oğluna (kocana) da iyi davran"* buyurdu. Buyurduğu gibi de yaptım.[682]

Bu hadisi Havle bint Sa'lebe'den Yusuf b. Abdullah b. Selâm[683] nakletmiştir. Hadis el- Arnaûd'a göre zayıftır.[684] Hadismuamelatla ilgilidir.

2.30.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ebu Dâvud'da geçmektedir.[685] Havle bint Sa'lebe'nin bir zayıf hadis rivayeti vardır. Hadis muamelatla ilgilidir ve Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.31. LEYLA BİNT KÂNİF

2.31.1. Hayatı

Kuteyle bint Safiyye el-Cuheniyyedir. Bir savata Resulullh (s.a.v) ona bir zırh hediye etmiştir. Resûlullah'ın (s.a.v) kızı Ümmü Gülsüm'ün cenazesi yıkayanlar arasında Leyla bint Kanif de bulunmuştur.[686]

---

[681] Mücâdele 58/1-4.
[682] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 641-642; ayrıca bk. 15: 247.
[683] Sikadır. Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 6: 565.
[684] *el-Müsned,* 45: 302.
[685] Ebu Dâvud, *Talak,* 17.

2.31.2. Rivayetleri

1. Leyla bint Kanif es-Sakafi der ki: Resullullah'ın (s.a.v) kızı Ümmü Gülsüm vefat ettiği zaman onu yıkayanlar arasında ben de vardım. Resûlullah'ın (s.a.v) bize (kefen olarak) verdiği ilk şey peştamal, sonra gömlek, sonra başörtüsü, sonra çarşaf idi. Sonra Ümmü Gülsüm başka bir giysinin daha içine sarıldı. Resûlullah (s.a.v) kapının yanında oturmuş kefenleri bize parça parça vermekteydi.[687]

Bu hadisi Leyla bint Kânif'den Davud[688] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[689] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.31.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ebû Dâvud'da geçmektedir.[690] Leyla bint Kânif'in bir tane hasen rivayeti vardır. Hadis ibadetle ilgilidir ve Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.32. MERYEM BİNT İYÂS

2.32.1. Hayatı

Tam adı Meryem bint İyâs b. el-Bekirdir. Büyük sahabelerden olan Muhammed Rü'ye'nin kardeşidir. Kendisinin sahabe olup olmadığını ihtilaflidir: Sahabe olduğunu söyleyenlerde vardır.[691]

2.32.2. Rivayetleri

Meryem bint İyâs b. el-Bukeyr, Hz. Peygamber'in (s.a.v) eşlerinden birinden bildiriyor: Hz. Peygamber (s.a.v) yanıma girip: *"Yanında göz otu var mı?"* diye sorunca: "Evet, var" dedim. Bunun üzerine otu alıp ayağında iki

---

[686] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 252; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 182.
[687] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 407.
[688] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 139.
[689] *el-Müsned,* 45: 106.
[690] Ebû Dâvud, *Cenaiz*, 31.
[691] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 939; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 255.

parmak arasında çıkan sivilcenin üzerine koydu ve: *"Büyüğünü yok eden, küçüğünü de büyüten Allahım! Onu benden yok et"* dedi. Sonrasından sivilce patlayıp yok oldu.[692]

Bu hadis Meryem bint İyas'dan Amr b. Yahya b. Umara b. Ebû Hasan[693] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[694] Hadis siyerle ilgilidir.

2.32.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Nesâî'de bulunmaktadır. Meryem bint İyâsın Siyerle ilgili olan bir tane sahih rivayet vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.33. SELÂME BİNT MA'KİL

2.33.1. Hayatı

Selâme bint Mâ'kil el-Huzeniyye'dir. Kendisi Hakkında Ebû Ömer el-Ensâriyye olduğunu söyleyenler de vardır. Amcası onu cahiliyyede Habbab b. el-Ensariyyeye satmış ve ondan Abdurrahman adında bir oğlu oldu. Sonra kocası vefat etti ve Rasulullah (s.a.v) onu azad etti.[695]

2.33.2. Rivayetleri

1. Selâme bint Ma'kil anlatıyor: Hubab b. Amr'ın cariyesiydim ve ondan bir çocuğum vardı. (Vefatından sonra) Hanımı bana: "Şimdi, onun borcuna karşılık satılacaksın" deyince, Resûlullah'a (s.a.v) gidip durumu anlattım. Hz. Peygamber (s.a.v): *"Hubab b. Amr'ın terekesinin sahibi kimdir?"* diye sorunca, ordakiler: "kardeşi Ebû'l-Yusr Ka'b b. Amr'dır" cevabını verdiler. Resûlullah (s.a.v) onu çağırıp: *"Onu satmayın, azad edin. Yanıma (ganimet olarak) köle getirildiğini duyduğunuz zaman ise gelin, bunun yerine size bir köle vereyim"* buyurdu. Onlar da böyle yaptılar. Resûlullah'ın (s.a.v) vefatından sonra Müslümanlar ihtilafa düşüp, kimi: "Ümmü veled köledir. Eğer böyle olmasaydı,

---

[692] İbn Hanbel, *el-müsned,* 13: 451.
[693] Sikadır. Ravî içi bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 365.
[694] *el-Müsned,* 38: 218.
[695] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 146; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 109.

Resûlullah (s.a.v) onlara (azad edilenin yerine) bir köle vermezdi" derken, kimi de: "Ümmü veled hürdür. Çünkü onu Resûlullah (s.a.v) azad etmiştir" dedi. Bu konudaki ihtilaf benim azad edilmem sebebiyle olmuştur.[696]

Bu hadisi Selâme bint Ma'kil'den Hattâb b. Sâlih[697] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[698] Hadis Muamelatla ilgilidir.

2.33.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ebû Dâvud'da geçmektedir.[699] Selâme bint Ma'kil'in bir zayıf hadis rivayeti vardır. Hadis muamelatla ilgilidir. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.34. SAMMÂ BİNT BUSR

2.34.1. Hayatı

Semâ bint busr el-Maziniyyedir. Mazin ve mansur ailesindendir. Abdullah b. Busr'un Kardeşidir.[700]

2.34.2. Rivayetleri

1. Abdullah b. Busr'un, kızkardeşinden (Samma bint Busr'den) naklen bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: *"Size farz kılınan bir oruç olmadıktan sonra Cumartesi günü oruç tutmayın. Kişi böylesi bir günde asma kabuğu veya ağaç kabuğundan başka bir şey bulamasa dahi bunu çiğnesin, ama günü oruçlu geçirmesin."*[701]

Bu hadisi Samma bint Busr'den Abdullah b. Busr[702] nakletmiştir. Hadisin sıhhat hükmünü Şuayb el-Arnaûd vermemiştir. Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[696] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 96.
[697] Makbuldur. İbn Hacer, *Takrîb,* 134.
[698] *el-Müsned,* 44: 576.
[699] Ebû Dâvud, *Itk,* 8.
[700] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 918; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 173.
[701] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 605; ayırıca bk. 7: 606.
[702] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 240.

2.34.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ebû Dâvud, Tirmizi ve İbn Mâce'de bulunmaktadır.[703]

Sammâ bint Busr'in bir hadisi vardır. Hadisin hükmünü Şuayb el-Arnaûd vermemiştir. Hadis ibadetle ilgilidir ve Kütüb-i Sitte'de vardır.

2. 35. SELMÂ BİNT HAMZA

2.35.1. Hayatı

Tam adı Selmâ bint Hamza b. Abdulmuttalibdir.[704]

2.35.2. Rivayetleri

1. Katede, Selma bint Hamza'dan bildiriyor: Selma'nın azatlı kölesi vefat edip geriye bir kız bırakınca, Resûlullah (s.a.v) kıza mirasın yarısını, Selma'nın oğlu Ya'la'ya da diğer yarısını miras olarak verdi.[705]

Bu hadisi Selma bint Hamza'dan Katade aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[706] Hadisi muamelatla ilgilidir.

2.35.3. Kaynaklara İntikali

Hadis İbn Mâce'de bulunmaktadır.[707] Selmâ bint Hamza'nin bir zayıf hadisi vardır. Hadis muamelatla ilgilidir ve Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.36. SEHLE BİNT SÜHEYL

2.36.1. Hayatı

Tam adı Sehle bint Süheyl b. Amr el-Kureşiyye el-Âmiriyye dir.

İlk müslüman olan kadın sahâbîlerden. Babası Hudeybiye antlaşması'nda Mekkeliler'in temsilcisiydi. Annesi Fâtıma bint Abdüluzzâ b. Ebû Kays'tır.

---

[703] Ebû Dâvud, *Savm*, 15; Tirmizi, *Savm,* 43; İbn Mâce, *Savm*, 38.
[704] İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 148; İbn Hacer, *el-İsâbe,* 8: 110.
[705] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 11: 529.
[706] *el-Müsned,* 45: 257.
[707] İbn Mâce, *Ferâid,* 7.

Sehle, kırk dördüncü müslüman olduğu söylenen kocası Ebû Huzeyfe ile birlikte Habeşistan'a hicret etti ve daha sonra Hz. Osman'a (r.a) başkaldıranlar'dan biri olan oğlu Muhammed'i orada dünyaya getirdi. Sehle kocası Yemâme'de şehid olunca (12/633) Şemmâh b. Saîd es-Sülemî, ardından Abdullah b. Esved el-Kureşî, daha sonra da Abdurrahman b. Avf ile evlendi. Şemmâh'tan Bükeyr veya Amr, Abdullah b. Esved'den Süleyt, Abdurrahman b. Avf'tan Sâlim adlı oğullarını dünyaya getirdi. [708]

2.36.2. Rivayetleri

1. Kasım b. Muhammed, Ebû Huzeyfe'nin eşi Sehle'den bildiriyor: Kendisi Allah Resûlü'ne (s.a.v): "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Salim sakalı çıkmış olduğu halde yanıma girmektedir" dediğinde, Resûlullah (s.a.v): *"Onu emzir"* buyurdu. Bunun üzerine Sehle: "Sakallı birini nasıl emzireyim ki?" dedi. Ancak Sehle onu emzirdi. Sonra Salim, Sehle'nin yanına (rahat bir şekilde) girmeye başladı.[709]

Bu hadisi Sehle bint Süheyl'den Kasim b. Muhammed[710] nakletmişti. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[711] Hadis ahlakla ilgilidir.

2.36.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Sehle bint Süheyl'in bir sahih hadis rivayeti vardır. Hadis ahlakla ilgilidir.

2.37. ÜMMÜ KÜLSÜM BİNT EBÛ SELEME

2.37.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Külsüm bint Ebû Seleme b. Abdul-Esed el-Mahzumiyedir. Annesi Ümmü Selemedir.[712]

---

[708] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 911; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 154; ayrıca bk. Yusuf Ziya Keskin "Sehle bint Süheyl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36: 323.

[709] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 431.

[710] Ravî için bk. İbn Sa'd, *Tabakât,* 7: 186.

[711] *el-Müsned,* 44: 555.

2.37.2. Rivayetleri

1. Ümmü Gülsûm bint Ebî Seleme der ki: Resûlullah (s.a.v) Ümmü Seleme ile evlenince: *"Necâşî'ye bir kaftan ve birkaç okka misk hediye ettim. Gördüğüm kadarıyla Necâşî vefat etti ve gönderdiğim hediye de bana geri dönecek. Eğer bu hediye geri dönerse senindir"* buyurdu. Durum Resûlullah'ın (s.a.v) buyurduğu gibi oldu ve hediyeler geri döndü. Hz. Peygaber (s.a.v) hanımlarından her birine bir okka misk verdi. Miskin kalanını ve kaftanı da Ümmü Seleme'ye verdi.[713]

Bu hadis Ümmü Külsûm bint Ebû Seleme'den Müslim nakletmiştir. Hadis el-Arnaûda göre zayıftır.[714] Hadis siyerle ilgilidir.

2.37.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Ümmü Külsüm'ün bir tane siyerle ilgili olan zayıf bir rivayeti vardır.

2. 38. ÜMMÜ UMÂRE

2.38.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Umâre Nesîbe bint Kâ'b b. Amr el-Mâziniyye el-Hazreciyye (ö. 13/634 [?])dir.

Savaşlarda gösterdiği cesaretle tanınan kadın sahâbîdir.

Hazrec kabilesinin Benî Neccâr koluna mensuptur. Annesi Rebâb bint Abdullah'tır. Medineli ilk müslümanlar arasında yer alır. Ümmü Umâre'nin Hz. Ömer'in (r.a) hilâfetinin ilk yıllarında öldüğü belirtilmiştir.[715]

---

[712] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 961; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğabe,* 7: 375.

[713] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 11: 436.

[714] *el-Müsned,* 45: 247.

[715] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 958; İbnu'l Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 360; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 261; ayrıca bk. Halit Özkan "Ümmü Umâre", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 332.

2.38.2. Rivayetleri

1. Ümmü Umara'nın bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v) onun evine gelince, kavminden bazıları da orada toplandılar. Ümmü Umara onlara hurma ikram edince oradakiler yediler, ama bir kişi geri çekildi. Resûlullah (s.a.v): *"Bunun neyi var?"* diye sorunca, adam: "Ben oruçluyum" karşılığını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): *"Oruçlunun yanında yemek yediği zaman onlar yemeği bırakıncaya kadar veya doyuncaya kadar melekler oruçlu için dua ve istiğfar ederler"* buyurdu.[716]

Bu hadisi Ümmü Umara'dan Leylanın azatlısı Habib b. Zeyd[717] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[718] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.38.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Tirmizî ve İbn Mâce'da bulunmaktadır.[719] Ümmü Umâre'nin ibadetle ilgili olan zayıf rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.39. ÜMMÜ SELMÂ

2.39.1. Hayatı

Ümmü Râfi' Selmâ Hz. Peygamber'in (s.a.v) hizmetçisidir.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) âzatlı kölesi Ebû Râfi'in hanımı olup adı ve künyesi dışında nesebine dair bilgi yoktur. Selmâ'nın önceleri Safiyye bint Abdülmuttalib'in hizmetçisi iken daha sonra Hz. Muhammed'in (s.a.v) hizmetine geçtiği veya Hz. Peygamber'e (s.a.v) annesinden miras kaldığı zikredilmektedir. Ümmü Râfi', hem Resûl-i Ekrem'e (s.a.v) ve ailesine hizmet etmesi hem de ebelik ve hemşirelik yapmasıyla meşhurdur. Hz. Peygamber'in (s.a.v) bütün çocuklarının ebesi ve sütannesi olmuştur. Hz. Fâtıma'nın (r.a) çocuklarının ebesi

---

[716] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 343; ayrıca bk. 7: 344.
[717] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Tabakât,* 91.
[718] *el-Müsned,* 44: 615.
[719] Tirmizî, *Savm,* 67; İbn Mâce, *Savm,* 46.

de odur. Ümmü Râfi'in ölüm tarihi bilinmemekle beraber Resûlullah'ın (s.a.v) vefatından sonra bir müddet yaşadığı anlaşılmaktadır.[720]

2.39.2. Rivayetleri

1. Ümmü Selma anlatıyor Hz. Fatıma'nın (r.a) vefatına sebep olan hastalığı sırasında bakımmını ben yapıyordum. Bir gün hastalığı boyunca hiç olmadığı kadar iyiydi. Hz. Ali (r.a) de bir ihtiyacı için dışarıya çıkmıştı. Bana: "Anneciğim! Yıkanmak için su hazırla" deyince su hazırladım. Daha önce hiç görmediğim kadar güzel bir şekilde yıkandıktan sonra bana: "Anneciğim! Bana yeni giysilerimi ver" dedi. Giysilerini verdiğimde onları giydi ve: "Anneciğim! Yatağımı odanın ortasına ser" dedi. Yatağını odanın ortasına serdiğimde yatağa uzandı. Kıbleye gelecek şekilde dönüp elini yanağının altına koydu. Sonra bana: "Anneciğim! Şimdi canım alınacak! Henüz yeni temizlendim, bundan dolayı kimse üzerimi açmasın" dedi ve orada ruhunu teslim etti. Ali (r.a) gelince de vefat haberini verdim. [721]

Bu hadisi Ümmü Selma'dan Ubeydullah b. Ali b. Ebû Râfi'nin babası aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[722] Hadisi siyerle ilgilidir.

2.39.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Ümmü Selma'nın bir tane siyerle ilgili olan zayıf bir rivayti vardır.

2.40. ÜMMÜ MA'KİL

2.40.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Ma'ki el-Ensariyye el-Esediyyedir. Ebû Ma'kil'in eşidir.[723]

---

[720] İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 230; İbn'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 332; ayrıca bk. Mehmet Eren "Ümmü Râfi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42: 327.

[721] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 18: 428.

[722] *el-Müsned,* 45: 588.

[723] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 965; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 283.

2.40.2. Rivayetleri

1. Ebû Bekir b. Abdirrahman b. el-Haris b. Hişam der ki: Mervan'ın Ümmü Ma'kil'e gönderdiği elçinin anlattığına göre Ümmü Ma'kil şöyle demiştir: Ebû Ma'kil, Resûlullah'la (s.a.v) beraber haccetmişti. Döndüğünde ona: "Benim de üzerime haccın farz olduğunu öğrendim. Sende ise genç bir deve var. Onu bana ver de hacca gideyim" dediğimde, Ebû Ma'kil: "Bu genç deveyi Allah yolunda vakfettiğimi biliyorsun" karşılığını verdi. Ona: "O zaman benim için sakladığın hurmaları ver" dediğimde: "Bu hurmalar ailenin yiyeceği" karşılığını verdi. Bunun üzerine: "Bu konuyu Hz. Peygamberle (s.a.v) konuşup durumu anlatacağım" dedim

Birlikte Resûlullah'a (s.a.v) doğru yürümeye başladık. Yanına vardığımızda: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim hac borcum var, Ebû Ma'kil'in de bir tane genç devesi bulunuyor" dedim. Ebû Ma'kil: "Doğu söylüyor, ama onu Allah'ın yoluna vakfettim" karşılığını verince, Allah Resûlü (s.a.v): *"Haccetmesi için deveyi ona ver, zira bu da Allah'ın yolunda olan bir şeydir"* buyurdu. Ebû Ma'kil genç deveyi bana verince: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben yaşlandım ve rahatsızım. Acaba borcum olan haccın yerini tutacak başka bir amel var mı?" diye sordum. Resûlullah (s.a.v): *"Ramazan'da yapılan umre, yapacağın haccın yerini tutar"* buyurdu.[724]

Bu hadisi Ümmü Ma'kil'den dört kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Ebû Bekir b. Abdirrahman b. el-Haris b. Hişam'in[725] hadisidir. Diğerler de Ma'kil b. Ebu Ma'kil'in,[726] Ebu Seleme b. Abdurrahman'in[727] ve Beni Esed b. Hazime'den olan bir kadin'in[728] naklettiği hadislerdir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[729] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[724] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 106; ayrıca bk. 8: 108, 109.
[725] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 550.
[726] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 107, 108, 109. 110. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 472.
[727] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 107, 109. Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 568.
[728] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 108.
[729] *el-Müsned,* 45: 72.

2.40.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ebû Dâvud'da bulunmaktadır.[730] Ümmü Ma'kil'in biri ibadetle ilgili olan zayıf rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

2. 41. ÜMMÜ MÜSLİM

2.41.1. Hayatı

Ümmü Müslim el-Eşcaiyyedir. Onun ehli Kafe tarafından Sevri'nin rivayet ettiği bir ahdisi vardır. Bu hadisi İbn Münde iki tarıkla zikretmiştir. Biri Sevri tarıkıyla diğeride Sûd tarıkıyla zikretmiştir.[731]

2.41.2. Rivayetleri

1. Ümmü Müslim el-Eşca'î bildiriyor: Ben çadır içinde iken Allah Resûlü (s.a.v) yanıma geldi ve: *"Eğer içinde ölmüş bir hayvan olmasa ne güzel şeydir bu"* dedi. Bunun üzerine ben ona (elimle) aramaya başladım.[732]

Bu hadisi Ümmü Müslim'den Falan kişi nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[733] Hadis siyerle ilgilidir.

2.41.3. Kaynaklara İntikali

Bu hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Ümmü Müslim'in siyerle ilgili olan bir zayıf hadisi vardır.

2.42. ÜMMÜ OSMAN BİNT SÜFYAN

2.42.1. Hayatı

Ümmü Osman bint Sufyan beni Şeybe el-Kabir'in annesidir. Hz. Peygamber'e (s.a.v) biat edenlerdendir. Oğlu ondan rivayet aktarmıştır.[734]

---

[730] Ebû Dâvud, *Menâsik*, 79.
[731] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 966; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 384; İb Hacer, *İsâbe,* 8: 280.
[732] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 630.
[733] *el-Müsned,* 45: 457.

2.42.2. Rivayetleri

1. Hz. Peygamber'e (s.a.v) biat edenlerden biri olan Ümmü Osman bint Süfyan (Ümmü Beni Şeybe el-Ekâbir) bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) Şeybe'yi (Kâbe'nin kapısını açmak için) çağırdı. Şeybe gelip kapıyı açtı. Resûlullah (s.a.v) içeriye girince Şeybe geri döndü, işlerini bitirip geri geldiğinde Allah Resûlü (s.a.v) onu yanına çağırdı ve: *"İçeride bir boyunuz gördüm. Onu oradan kaldır"* buyurdu.

Başka bir kanalla gelen rivayette Ümmü Osman'ın bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v) orada Şeybe'ye ayrıca: *"Kâbe'de nâmaz kılanların dikkatını dağıtacak başka bir şeyi bulunmaması lazımdır"* buyurmuştur.[735]

Bu hadisi Ümmü Osman'dan Mensûr b. Abdurrahman[736] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[737] Hadis siyerle ilgilidir.

2.42.3. Kaynaklara İntikali

Bu hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir. Ümmü Osman bint Süfyan'ın siyerle ilgili olan bir sahih rivayeti vardır.

2.43. ÜMMÜ SUBAYYE

2.43.1. Hayatı

Ümmü Subayye el-Cuheniyye'nin ismi ihtilaflidir. Bir rivayete göre ismi Havle bint Kaysdır. Ayırıca Harice b. Haris b. Rafi b. Mekis'in ninesidir ve Hamza'nın Eşidir. Medine ehli ondan hadis rivayet etmiştir.[738]

---

[734] Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 371; İbn Hacer, *İsabe,* 258.
[735] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 3: 398.
[736] Sadûk, ihtilat etmiştir. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 479.
[737] *el-Müsned,* 27: 195.
[738] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 955; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 342.

2.43.2. Rivayetleri

1. Ümmü Subayye el-Cuheniyye der ki: "Resûlullah (s.a.v) ile birlikte aynı kaptan sırayla avuçlayarak abdest almıştık."[739]

Bu hadisi Ümmü Subayye'den Salim b. Serc[740] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[741] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.43.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ebû Dâvud ve İbn Mâce'de bulunmaktadır.[742] Ümmü Subayye'nin ibadetle ilgili olan bir sahih rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.44. ÜMMÜ TÂRIK

2.44.1. Hayatı

Ümmü Târik Sa'd b. Ubade el-Ensari'nin azatlısıdır.[743]

2.44.2. Rivayetleri

1. Sa'd'ın azatlısı Ümmü Târık anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.v), Sa'd'ın yanına geldi ve (selam vererek) girmek için izin istedi. Ancak Sa'd cevap vermedi. Resûlullah (s.a.v) bir daha girmek için izin isteyince Sa'd yine cevap vermedi. Hz. Peygamber (s.a.v) üçüncü defa girmek için izin istedi. Sa'd yine cevap vermeyince Resûlullah (s.a.v) çekip gitti. Bunun üzerine Sa'd beni peşinden gönderdi ve: "Seni bu şekilde bekletmemiz sadece bize daha Fadla selam vermen içindi" dememi istedi. Hz. Peygamber (s.a.v), Sa'd'ın yanında içerdeyken kapıdan bir ses işittim, ancak kimse görünmüyordu. Resûlullah (s.a.v): *"Sen kimsin?"* diye sorunca, sesin sahibi: "Ümmü Mildem'im" karşılığını verdi. Resûlullah (s.a.v):

---

[739] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 570.
[740] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 166.
[741] *el-Müsned,* 44: 624.
[742] Ebû Dâvud, *Taharet*, 39; İbn Mâce, *Taharet*, 34,
[743] İbn Abdülber, *el-İsî'âb,* 956; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 344; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 252.

"Ne hoş gelmiş, ne de safa vermişsin! Kuba ahalisine gider misin?" buyurunca, sesin sahibi: "Evet, giderim" dedi ve Kuba ahalisine gitti.[744]

Bu hadisi Ümmü Târık'den Cafer b. Abdurrahman el-Ensari nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[745] Hadis siyerle ilgilidir.

2.44.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Farklı lafızlarla Ebû Dâvud'da geçmektedir.[746] Ümmü Târık'in siyerle ilgili olan bir zayıf hadis vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardir.

2.45. ÜMMÜ'T-TUFEYL

2.45.1. Hayatı

Ümmü Tufeyl Ebû b. Ka'bin eşidir.[747]

2.45.2. Rivayetleri

1. Ubey b. Ka'b'ın hanımı Ümmü't-Tufeyl bildiriyor: (Kocasının vefatından sonra doğum yapan kadının iddeti ve evlenme durumu konusunda) Ömer b. el-Hattab (r.a) ile Ubey b. Ka'b'ın tartıştıklarına şahit oldum. Bunun üzerine: "Ömer b. el-Hattab (r.a) bu konuyu Subey'a el-Eslemiyye'ye neden sormuyor? Zira kendisi hamileyken kocası ölmüş, kocasının ölümünden birkaç gün sonra da doğum yapmıştı. Resûlullah da (s.a.v) onu evlendirmişti" dedim.[748]

2.45.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ümmü't-Tufeyl'den iki kanalla nakledilmiştir. Biri metindeki Busra b. Said[749] nakletmiştir. Diğeri ise Ubey b. Ka'b[750] nakletmiştir.[751] Hadis

---

[744] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 407.
[745] *el-Müsned,* 45: 95.
[746] Ebû Dâvud, *Edeb,* 128.
[747] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 956; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 344; İbn Hacer, *İsâbe,* 8: 252.
[748] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 701.
[749] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 61.
[750] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 36.
[751] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 12: 701.

Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[752] Hadisi muamelatla ilgilidir. Hadis Kütüb-i site'de geçmemektedir.

2.46. ÜMMÜ ÂMİR

2.46.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Âmir bint Yezid b.s-Seken el-Ensariye el-Eşheliyyedir. Akabe biyatında bulunanlardandır.[753]

2.46.2. Rivayetleri

1. Abdurrahman b. Abdirrahman el-Eşheli bildiriyor: Resûlullah'a (s.a.v) biat etmiş kadınlardan olan Ümmü Âmir bint Yezîd, filan oğullarının mescidinde Allah Resûlü'ne (s.a.v) kemik eti götürdü. Resûlullah (s.a.v) onu yedikten sonra abdest tazelemeden kalkıp namaz kıldı.[754]

Bu hadisi Ümmü Âmir'den Abdurrahman b. Abdirrahman el-Eşheli[755] nakletmişitir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[756] Hadis siyerle ilgilidir.

2.46.3. Kaynaklara İntikali

Ümmü Âmir'in siyerle ilgili olan bir tane zayıf hadis rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de geçmemektedir.

2.47. ÜMMÜ BUCEYD

2.47.1. Hayatı

Resûlullah Efendimiz'e (s.a.v) beyat eden kadınlardan (Ummu Buceyd) Künyesi Havva el-Ensariyye'dir. Beraberinde ki bir grup kadınla Hârise oğullarından gelip Resûlullah (s.a.v) Efendimize beyat etmiştir.[757]

---

[752] *el-Müsned,* 45: 76.

[753] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 957; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 347.

[754] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 363-364.

[755] Ravî için bk. İbn Hacer, *el-İsâbe,* 5: 154.

[756] *el-Müsned,* 45:51.

[757] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 946; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 293; ayrıca bk. Kennas, *Hanım Sahabeler*, 433.

2.47.2. Rivayteleri

1. İbn Buceyd'in, ninesinden bildirdiğine göre Resûlullah (s.a.v): "Yanmış bir koyun parçası verecek olsanız dahi sizden bir şey isteyeni boş çevirmeyin" buyurdu.[758]

Bu hadisi Ümmü Buceyd'den İbn Buceyd[759] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[760] Hadis ahlakla ilgilidir.

2.47.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Ebû Dâvud, Tirmizi ve Nesai'de geçmektedir.[761] Ümmü Buceyd'in ahlakla ilgili olan bir tane hasen hadis rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de geçmektedir.

2.48. ÜMMÜ CEMÎL

2.48.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Cemil bint'l-Mücellil İbn Abiddir. Bazılara göre ise Abid değil Ubeydedir deniliyor. Eşi Hatib İbn Haristir, Oğlu ise Muhammed İbn Hatib'dir. Ümmü Cemil eşi ile habeşistana hicret etti ve eşi orada vefat etti. Eşi vefat ettikten sonra Zeyd İbn Sabit'le evlendi. Ondanda çocuk oldu. Daha sonrada Medine'ye hicret etti.[762]

2.48.2. Rivayetleri

1. Muhammed b. Hatib bildiriyor: Annem Ümmü Cemil bint'l-Mücellil bana şunu anlattı: Habeşistan'dan seninle birlikte yola çıktım. Medine'ye bir veya iki günlük mesafedeyken sana yemek pişirmeye koyuldum. Ancak odun bitince ben toplamak için gittim. Sen de tencereyi üzerine devirince kolun yandı. Seni Hz. Peygamber'e (s.a.v) getirdim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Bu oğlum Muhammed b. Hatib'tir" dedim. Resûlullah (s.a.v) ağzına doğru

---

[758] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 183; ayırıca bk. 7: 184, 185, 19: 187.
[759] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 278.
[760] *el-Müsned,* 27: 208.
[761] Ebû Dâvud, *Zekât,* 33; Tirmizi, *zekât*, 29; Nesai, *Zekât*, 71.
[762] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 946; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 298; el-Mizzi, *Tehzibu'l-Kemal,* 35: 335.

okuyup üfledi ve başını okşadı. Senin için dualar ediyor ve koluna doğru üflüyordu. Duasında: *"İnsanların Rabbi! Sıkıntıyı gider ve şifa ver. Şifa veren sensin! Gerçek şifa senin vereceğin ve hastalığı söküp atan bir şifadır"* diyordu. Onun yanından kalktığımda senin kolun da iyileşmişti.[763]

Bu hadisi Ümmü Cemil'den Muhammed b. Hatib[764] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre merfu sahihtir.[765] Hadis siyerle ilgilidir.

2.48.3. Kaynaklara İntikali

Ümmü Cemîl'in siyerle ilgili olan merfu sahih hadis rivayeti vardır. Hadis Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

2.49. ÜMMÜ FERVE

2.49.1. Hayatı

Tam adı Ümmü Ferve bint Ebû Kuhafe et-Teymiyedir.

Hz. Ebû Bekir'in (r.a) Kardeşi dir. Annesi Hind Bint nukayd b. Buceyr b. Abd b. Kusaydır. Kardeşi Ebû Bekir (r.a) onu Aşas b. Kays el-Kindiyle evlendirmiştir. Ondan Muhammed ve İshak adında iki oğlu, Kurbe ve Lubabe adında da iki kız oldu. Resulûllah'a (s.a.v) biat edenlerdendir.[766]

2.49.2. Rivayetleri

1. Ümmü Ferve der ki: Resûlullah'a (s.a.v): "Hangi ameller en üstün olan amellerdir?" diye sorulunca: *"İlk vaktinde kılınan namazdır"* buyurdu.[767]

Bu hadisi Ümmü Ferve'den dört kanalla nakledilmiştir. Biri metindekihadis Kasim b. Annam'in[768] hadisidir. Diğerler de Cedettihi

---

[763] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 474; ayrıca bk. 13: 473, 475, 476.
[764] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 408.
[765] *el-Müsned,* 24: 191.
[766] İbn Abdülber, *el-İstî'âb,* 959; İbnu'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe,* 7: 366.
[767] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 642; ayırıca bk, 19: 190.
[768] el-Mizzi, *Tehzibu-l-Kemal,* 35: 98.

Dünya'nin,[769] Ehl-i Beyti'nin[770] ve Kâbus b. Ebu Muharik'in[771] hadisleridir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[772] Hadis ibadetle ilgilidir.

2.49.3. Kaynaklara İntikali

Hadis Buhârî, Ebû Dâvud, Tirmizi ve Nesaî'de bulunmaktadır.[773] Ümmü Ferve'nin ibadetle ilgili olan, sahih li-gayrihi olan bir tane rivayeti bulunmaktadır. Hadis Kütüb-i Sitte'de vardır.

2.50. DEĞERLENDİRME

Bu bölümde nakledilen hadisleri şu şekilde değerkendirmek mümkündür:

İkinci bölümde Rasûlullah'ın (s.a.v) akrabası olmayan kırk dokuz hanım sahâbi bulunmaktadır. Hanım sahâbilerin rivayet etmiş olduğu hadis sayısı yüz on yedidir. Hadislerden kırk sekizi sahih, on sekizi sahih li-gayrihi, on beşi hasen, biri hasen li-gayrihi, otuz biri zayıf, biri de gariptir. Bunlardan üç hadisin sıhhat hükmünü Şuayb el-Arnaûd açıklamamıştır. Hadislerin yaklaşık yüzde yetmiş beşi makbuldur. Bu da sıhhat açısından yüksek bir rakamdır.

Konularına göre baktığımızda, kırk altı hadis ibadet, otuz ikisi siyer, on altısı ahlak, sekizi muamelat, on beşi de akaidle ilgilidir. Birinci bölümde görüldüğü gibi burada da ibadet ve siyer konuları ağırlıktadır. İbadetle ilgili olan hadisler burada da hac, zekât, oruç, namaz, ayet ve benzeri konular içerir, onların çoğu ayetlerle ilgilidir. Yüz on yedi hadisten elli sekiz hadis Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır.

Hz. Peygamber'in (s.a.v) akrabası olmayan hanım sahâbilerden en çok hadis rivayetde bulunan hanım sahâbi Esmâ bint Yeziddir. Esma bint Yezid yirmi altı hadisi rivayet ederek ilk sıra almıştır. Hadisler arasında sahih de var zayıf da genel olarak makbul saylabilir. Hadislerin çoğu ibadetle ilgilidir ve hadislerin

---

[769] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 642.
[770] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 643.
[771] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 19: 191. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 385.
[772] *el-Müsned,* 45: 103.
[773] Buhârî, *Sala*, 5; Ebû Dâvud, *Sala*, 9; Tirmizi, *Sala*, 13; Nesaî, *Sala*, 51.

çoğu Kütüb-i Sitte'de yoktur. En az rivayette bulunan hanım sahâbiler ise Busra bint Safvan, Dubâ'a bint'z-Zübeyr, Fatıma bint Ebû Hubeyş, Furey'a bint Mâlik, Habibe bint Ebû Tecrât, Hansâ bint Hizâme, Kuteyle bint Sayfî el-Cüheniyye, Havle bint Sa'lebe, Leyla bint Kânif, Meryem bint İyâs, Selâme bint Ma'kil, Sammâ bint Busr, Selmâ bint Hamza, Sehle bint Süheyl, Ümmü Külsüm bint Ebû Seleme, Ümmü Umâre, Ümmü Selmâ, Ümmü Ma'kil, Ümmü Müslim, Ümmü Osman bint Süfyan, Ümmü Subayye, Ümmü Târık, Ümmü'T-Tufeyl, Ümmü Âmir, Ümmü Buceyd, Ümmü Cemil ve Ümmü Ferve birer tane hadis rivayet etmişlerdir. Onların rivayetlerinin çoğu ibadetle ilgilidir ve zayıftır. Hadislerin çoğu Kütüb-i Sitte'de vardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MÜPHEM HANIM SAHÂBİLERİN RİVAYETLERİ

Bu bölümde müphem kadın Ravîlerin rivayetleri verilmiştir. Ardında hadisin hangi konu ile alakalı olduğu ve hadis hükmü hususlarına temas edilmiştir, sonra da kaynaklara intikali ele alınmıştır. Bölümün sonunda kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

3.1. RİVAYETLERİ

1. İbn Damra b. Sâid, ninesi kanalıyla kendilerinden olan bir kadından bildiriyor: Bu kadin, Allah Resûlü (s.a.v) ile birlikte iki kıbleye müteveccihen namaz kılan bir kadındı. Rasulullah (s.a.v) yanına girdi ve: "*Kına yakın, sizden biriniz eli erkek eli gibi oluncaya kadar kına yakınmayı bırakıyor"* buyurdu. Bunun üzerine kadın vefat edene kadar kına yakınmayı bırakmadı. Seksen yaşında iken de kına yakınıyordu.[774]

Bu hadisi müphem olan bir kadından İbn Damara b. Sâıd[775] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[776] Hadis siyerle ilgilidir.

2. Abdullah b. el-Kasım der ki: Allah Resûlü'nün (s.a.v) komşusu olan bir kadının bana anlattığına göre o, tan ağardığı zaman Resûlullah'ın (s.a.v): " *Allahım! Kabir azabından ve kabir fitnesinden (imtihanından) Sana sığınırım"* diye dua ederken işitirmiş. Ebû İsa der ki: "Abdullah'a: Kişi ikisini birleştirerek (kabir azabından ve fitnesinden Sana sığınırım) şeklinde dua etse dediğimde. "Rasulullah (s.a.v) öyle demedi" karşılığını verdi.[777]

---

[774] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 14: 181-182.
[775] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 222.
[776] *el-Müsned,* 45: 456.
[777] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 6: 620; ayrıca bk. 10: 401.

Bu hadisi müphem olan bir kadından Abdullah b. el-Kasım[778] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[779] Hadis ibadetle ilgilidir.

3. Biat etmiş olan kadınlardan biri der ki: Rasulullah (s.a.v) ashabı ile birlikte Selime oğullarının yanında bize geldi. Rasulullah'a (s.a.v) yemek getirdik ve Allah Rasulü (s.a.v) ashabı ile birlikte yedi. Sonra abdest suyu getirdik ve abdest aldı. Sonra da ashabına dönüp: *"Sizlere hatalara kefaret olacak şeyleri haber vereyim mi?"* diye sordu. Ashab: "Evet" deyince: *"Zorluklara rağmen en güzel bir şekilde abdest almak, Mescid'e gelirken çok adım atmak ve bir namazdan sonra diğer namaz vaktini beklemektir"* buyurdu.[780]

Bu hadisi müphem olan bir kadından Amr b. Abdullah b. Ka'b[781] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[782] Hadis ibadetle ilgilidir.

4. Harice'nin azatlısı Ubeyd b. Huneyn bildiriyor: Rasulullah'a (s.a.v) Cumartesi orucunu soran kadının bana anlattığına göre Allah Rasulü'ne (s.a.v) Cumartesi gününde oruç tutmayı sormuş, ancak: *"Sadece cumartesi gününde tuttuğun orucun sana ne sevabı, ne de günahı olur"* cevabını almıştır.[783]

Bu hadisi müphem olan bir kadından Harice'nin azatlısı Ubeyd b. Huneyn[784] nakletmişitir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[785] Hadis ibadetle ilgilidir.

5. Ata b. Yesâr, bir kadından bildiriyor: Rasulullah (s.a.v) uyurken gülerek uyandı. Ona: "Ey Allah'ın rasulü! Bana mı gülüyorsun?" diye sorduğumda: *"Hayır! Ama rüyamda, ümmetimden bazı insanların tahtalarına oturan krallar gibi gemilere binip savaşa çıktıklarını gördüm"* buyurdu. Sonra bir daha başını koyup uyudu. Bir süre sonra yine gülerek uyandı. Yine: "Ey Alllah'ın Resûlü! Bana mı gülüyorsun?" diye sorduğumda: *"Hayır! Ama rüyamda ümmetimden*

---

[778] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 260.
[779] *el-Müsned,* 37: 16.
[780] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 2: 632.
[781] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 361.
[782] *el-Müsned,* 37: 14.
[783] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 7: 607.
[784] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 317.
[785] *el-Müsned,* 44: 635.

bazi insanların tahtalarına oturan krallar gibi gemilere binip savaşa çıktıklarını, ama az bir ganimetle ve bağışlanmış bir şekilde döndüklerini gördüm" buyurdu. Ona: "Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" dediğmde, Allah Resûlü (s.a.v) bunun için dua etti.

Ata b. Yesar der ki: "Daha sonraları Münzir b. ez-Züber'le Bizans topraklarına çıktığımız savaşa bu kadını da gördüm. Bizans topraklarında da öldü."[786]

Bu hadisi müphem olan bir kadından[787] Ata b. Yesar[788] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[789] Hadis siyerle ilgilidir.

6. Haşrec b. Ziyad el-Eşca'i, babaannesinden bildiriyor: Resûlullah (s.a.v) ile beraber Hayber savaşına gittim. Ben altı kadının altıncısıydım. Hz. Peygamber (s.a.v) orduda kadın olduğu haberini alınca bize haber gönderdi ve: *"Neden ve kimin emri ile çıktınız?"* diye sordu. Biz de: "(Ey Allah'ın Resûlü!) Biz (atılan) okları (toplayıp askerlere) vermek ve çorba içirmek için çıktık. Ayrıca yanımızda yaralıları tedavi etmek için gerekli olan şeyler de bulunmaktadır. Biz ip eğirir ve bununla Allah yolunda size yardım ederiz" dedik. Ancak Resûlullah (s.a.v): *"Öyleyse kalkın (ve bizimle) gidin"* buyurdu. Allah, Resûlullah'a (s.a.v) Hayber'i fethetmeyi nasip ettiği zaman, ganimetten bizlere erkeklerin hissesi gibi hisse verdi.

Haşrec der ki: "Ey nineciğim! Pay olarak size ne verdi?" diye sorduğumda, ninem: "Hurma verdi" dedi.[790]

Bu hadisi müphem olan kadından Haşrec b. Ziyad el-Eşca'i[791] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[792] Hadis siyerle ilgilidir.

7. Umeyye bint Ebi's-Salt bildiriyor: Gifâr oğullarından bir kadın ravî: "Umeyye, bana kadının adını söylemişti" dedi anlatıyor: Gifâr oğullardan kadınlarla birlikte Allah Resûlü'ne (s.a.v) gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz de

---

[786] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 245.
[787] Müphem olan kadın Ümmü Haramdir. *el-Müsned,* 45: 445.
[788] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 332.
[789] *el-Müsned,* 45: 445.
[790] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 385; ayrıca bk. 9: 386.
[791] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 109.
[792] *el-Müsned,* 45: 42.

seninle bu savaşa çıkmak için geldik" (Resûlullah (s.a.v) Hayber savaşına çıkacaktı) "Yaralıları tedavi eder ve gücümüzün yettiğince müslümanlar yardımcı oluruz" dedik. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): "*Allah'ın bereketi üzerinize olsun"* buyurdu. Böylece biz Allah Resûlü (s.a.v) ile birlikte çıktık. Ben daha gencecik (küçük) bir kızdım. Resûlullah (s.a.v) beni bineğinin terkisine bindirdi. Vallahı, sabahleyin konaklayıp deveyi çöktürerek indiğinde ve ben de terkinden indiğimde terkiye benden kan bulaşmış olduğunu gördüm. Bu benim ilk hayız kanım idi. Bunun üzerine deveye doğru çekildim ve utandım. Resûlullah (s.a.v) benim bu halimi farkedip, kanı" görünce: "*Neyin var? Sanırım hayız oldun"* buyurdu. Ben "Evet" dedim. Resûlullah (s.a.v) *"öyleyse önce kendini temizle. Sonra bir su kabı al ve içerisine tuz kat. Sonra terkiye değen kanı yıka, sonra da bineğine dön"* buyurdu. Resûlullah (s.a.v), Hayber'i fethettiği zaman ganimetten bize de bir pay verdi. Boyunumda görmüş olduğunuz bu gerdanlığı da Resûlullah (s.a.v) ganimetten alarak bana verdi ve kendi elleriyle boyunuma taktı. Vallahi bu gerdanlık boyunumdan asla çıkmayacaktır. "Ölünceye kadar da gerdanlık boyunumda kaldı. Gerdanlığın kendisiyle defnedilmesini vasiyet etmişti. Her hayızdan temizleneceği zaman da suya tuz katardı. Vefat edeceği zaman da suyuna tuz katılmasını vasiyet etmişti.[793]

Bu hadisi müphem olan bir kadından Umeyye bint Ebi's-Salt[794] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[795] Hadis siyerle ilgilidir.

8. Abdullah b. el-Kasım der ki: Allah Resûlü'nün (s.a.v) komşusu olan bir kadının bana anlattığına göre o, tan ağardığı zaman Resûlullah'ın (s.a.v): *"Allahım! Kabir azabından ve kabir fitnesinden Sana sığınırım"* diye dua ederken işitirdi. Ebû İsa der ki: "Abdullah'a: Kişi ikisini birleştirerek (kabir azabından ve fitnesinden Sana sığınırım) şeklinde dua etse dediğimde: "Resûlullah (s.a.v) duayı dediğim şekilde yaptı" karşılığını verdi.[796]

---

[793] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 9: 387.
[794] Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 683.
[795] *el-Müsned,* 45: 109.
[796] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 10: 348.

Bu hadisi müphem olan bir kadından Abdullah b. el-Kasım nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[797] Hadis ibadetle ilgilidir.

9. Abdullah b. Muhammed, kendi kabilesinden bir kadından bildiriyor: Hz. Peygamber (s.a.v) yanıma girdiğinde sol elimle yemek yiyordum ki solak bir kadındım. Hz. Peygamber (s.a.v) elime vurunca lokma elimden düştü. *"Sol elinle yeme! Allah sana sağ bir el de vermiş"* veya: *"Allah sağ elini rahat bıraksın"* buyurunca sol yerine sağ elimi kullanmaya başladım ve artık sol elimle yiyemez oldum.[798]

Bu hadisi müphem kadından Abdullah b. Muhammed nakletmiştir. Hadisin hükmü el-Arnaûd açıklamamıştır. Hadis ahlakla ilgilidir.

10. Mus'ab el-Ensari der ki: Bizden olan ve Resûlullah'a (s.a.v) biat eden bir kadina yetiştim. Bana şöyle dedi: Bir gün Hz. Peygamber'e (s.a.v) gittik: "Ağıt yakmamamız üzerine bizden biat aldı." İhtiyar kadının anlattığına göre Resûlullah'a (s.a.v) "Ey Allah'ın Resûlü! Bazıları, (cenazem olduğu zaman ağıt yakarak) bana yârdim etmişlerdi. Ben de onlara yârdim etmek istiyorum" dedi. Sonra gidip Hz. Peygamber'e (s.a.v) biat etti. İhtiyar kadın: "Allah'ın, "Sana karşı gelmemek şartıyla sana biat etmek üzere geldikleri zaman"[799] ayetinde kastedilen budur" dedi.[800]

Bu hadisi müphem olan bir kadından Mus'ab el-Ensari nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[801] Hadis siyerle ilgilidir.

11. Münzir es-Servi bildiriyor: Hasan b. Muhammed b. Ali bana: "ensar'dan bir kadın bana bir hadis rivayet etti ki, şu an kadın henüz hayattadır ve istersen yanına getirebilirim" deyince: " Hayır! Sen bana hadisi bildir" karşılığını verdim. Bunun Üzerine Hasan o kadından naklen şöyle anlattı: Ümmü Seleme'nin yanındaydım. Bir ara Resûlullah (s.a.v) içeriye girdi ve öfkeli gibiydi. Gömleğimin koluyla ona karşı gizlendim. Ümmü Seleme'yle anlayamadığım bir şeyler konuştu. Daha sonra Ümmü Seleme'ye: "Ey müminlerin annesi! Sanırım

---

[797] *el-Müsned,* 37: 16.
[798] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 13: 162-163; ayrıca bk. 13: 163.
[799] Mümtehine 60/12.
[800] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 15: 257.
[801] *el-Müsned,* 27: 88.

Resûlullah (s.a.v) öfkelenmişti" dediğimde: "Evet! Ne dediğini işittin mi?" karşılığını verdi. Ona: " Ne dedi?" diye sorduğumda da şöyle dede: *"Kötülük yeryüzünde yayılır da insanlar bundan geri durmazlarsa Allah yeryüzüne azabını gönderir"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! İçerinde salih kişiler olsa da mı?" diye sorduğumda: *"Evet, içlerinde salih kişiler olsa da! Diğer insanların maruz kaldığına onlar da maruz kalır. Daha sonra ise Allah bu salih kişileri rahmet ile mağfiretine ulaştırır"* veya: *"Rahmet ile mağfiretine ulaştırır"* karşılığını verdi.[802]

Bu hadisi müphem olan bir kadından Hasan b. Muhammed b. Ali[803] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[804] Hadis akaidle ilgilidir.

12. İbn Harmele, teyzesinden bildirir: Bir defasında Resûlullah (s.a.v) bizlere bir hutbe verdi. Parmağı akrep tarafından sokulduğu için de onu sarmıştı. Hutbesinde şöyle buyurdu: *"Düşmanınızın olmadığını söylüyorsunuz! Oyse Yecuc ve Mecuc ortaya çıkana kadar savaşıp duracaksınız. Bunlar da geniş yüzlü, küçük gözlü, siyaha çalan kırmızı saçlı olurlar. Her bir tepeden akın edip gelirler. Yüzleri, kat kat deriden yapılmış kalkanları andırır."*[805]

Bu hadisi müphem kadından İbn Harmele[806] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[807] Hadis akaidle ilgilidir.

13. Ebû 's- Selîl bildiriyor: Resûlullah (s.a.v), hicretten önce Kâbe'ye doğru namaz kılarken Numeyr oğullarından yaşlı bir kadın kendisini gözetlemiş (dinlemiş) ve: *"Allahım! Benim günahlarımı, hatalarımı ve cehaletimi bağışla"* diye dua ettiğini işitmiştir.[808]

Bu hadisi müphem olan bir kadından Ebû 's- Selîl[809] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[810] Hadis ibadetle ilgilidir.

---

[802] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 16: 292.
[803] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 103.
[804] *el-Müsned,* 45: 340.
[805] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 20: 390.
[806] Makbuldur. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 128.
[807] *el-Müsned,* 37: 19.
[808] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 4: 398; ayrıca bk. 4: 399.
[809] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 221.
[810] *el-Müsned,* 27: 87.

14. İbn Sirin, Recâ adında bir kadından bildiriyor: Resûlullah'ın (s.a.v) yanındayken kadının biri bir oğluyla birlikte geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bereket için bu çocuğa dua et, zira bundan önce üç çocuğum öldü" dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): *"(Bu çocuklar cehennem ateşine karşı sana) sağlam bir kalkandır"* buyurdu. Orada bulunan adamlardan biri de bana: "Ey Reca! Resûlullah'ın (s.a.v) söylediğine iyice dinle" dedi.[811]

Bu hadisi müphem kadından İbn Sirin nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gayrihidir.[812] Hadisakaidle ilgilidir.

15. Hakem b. Cehl der ki: Hac yapmış olan Ümmü'l-Kiram yaşadığı bir olayı anlattı: Mekke'de bir kadınla karşılaştım. Birçok hizmetçisi vardı ve takı olarak üzerlerinde gümüşten başka bir şey yoktu. Ona: "Hizmetçilerinden hiç birinde takı olarak gümüşten başka bir şey görmüyorum" dediğimde şu karşılığı verdi: "Dedem Resûlullah'ın (s.a.v) yanında idi. Ben de dedemle birlikte idim. Üzerimde altından iki küpe vardı. Resûlullah (s.a.v): *"Ateşten iki taş"* buyurdu. Biz Ehl-i Beytteniz ve hiç birimiz gümüş takıdan başka bir takı takmaz."[813]

Bu hadisi müphem kadından Ümmü'l-Kiram aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre zayıftır.[814] Hadis ahlakla ilgilidir.

16. İbrahım b. Abdurrahman b. Avf'ın ümmü veledi anlatıyor: Ben etekleri uzun olan biriydim ve mescide giderken eteklerimi yukarı çekerdim. Bu durumu Ümmü Seleme'ye sorup: "Ben etekleri uzun olan biriyim ve mescide giderken pis yerlerden geçerken, temiz olan yere varıncaya kadar onları yukarı çekiyorum" dedim. Ümmü Seleme şöyle karşılık verdi: Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "*Pis yerden geçtikten sonra temiz yerden de geçerse, temiz olan yer pis olan yerden bulaşan pislikleri temizler."*[815]

---

[811] İbn Hanbel, *el-Müsned*, 16: 68.
[812] *el-Müsned,* 34: 378.
[813] İbn Hanbel, *el-Musned*, 14: 57.
[814] *el-Müsned,* 45: 361.
[815] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 609; Ayrıca bk. 1: 608.

Bu hadisi müphem bir kadından Muhammed b. İbrahim et-Teymiyye[816] aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih li-gairidir.[817] Hadis ibadetle ilgilidir.

17. Abduleşhel kabilesinden bir kadın anlatıyor: Resûlullah'a (s.a.v): "Ey Allah Resûlü! Mescid'e gideceğimiz yol pis bir yoldur. Yağmurlu günde (o yoldan geçerken) ne yapalım?" diye sorunca, Resûlullah (s.a.v): "*O yoldan sonra temiz bir yol vardır değil mi?"* diye sordu. Ben : "Evet, vardır" cevabını verince, Resûlullah (s.a.v): "*İşte bu temiz yol, öncekini giderir"* buyurdu.[818]

Bu hadisi müphem kadından Musa b. Abdullah[819] nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre sahihtir.[820] Hadis ibadetle ilgilidir.

18. Nafi, zamanında Abdullah b. Ömer'in ümmü veledi olan karısından bildiriyor: "Abdullah b. ömer, mekke'ye giderken yolda bir cariye satın alıp azat etti ve kendisiyle birlikte haccetmesini söyledi. Cariyeye iki ayakkabı satın almak istedi, ancak bulamadı. Bunun üzerine mesti topuklardan aşağıda kalacak şekilde kesip giymesi için verdi."

İbn İshak der ki: bu olayı İbn Şihab'a anlattığımda şöyle dedi: "Salim'in bana bildirdiğine göre Abdullah önceleri böyle yapardı. Ancak Safiyye bint Ebi Ubeyd, Abdullah'a, Ayşe'den (r.a) naklen Resûlullah'ın (s.a.v) kadınlar için mest giymeye ruhsat verdiğini bildirince böyle yapmay bıraktı." [821]

Bu hadisi müphem olan kadından Nafi aktarmıştır. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[822] Hadis ibadetle ilgilidir.

19. Safiyye bint Şeybe, Şeybe'nin ümmü veledinden bildiriyor: Hz. Peygamber (s.a.v) Safa ile Merve arasında sa'ı yaparken bir yandan da: "*Ebtah (vadisi) ancak hızlı gidilerek aşılabilir"* buyurdu.[823]

---

[816] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 401.
[817] *el-Müsned,* 44: 90.
[818] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 1: 609; ayrıca bk. 1: 610.
[819] Sikadır. Ravî için bk. İbn Hacer, *Takrîb,* 484.
[820] *el-Müsned,* 43: 443.
[821] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 327.
[822] *el-Müsned,* 40: 78.
[823] İbn Hanbel, *el-Müsned,* 8: 495; ayrıca bk. 18: 124.

Bu hadisi müphem olan bir kadından Safiyye bint Şeybe nakletmiştir. Hadis Şuayb el-Arnaûd'a göre hasendir.[824] Hadis ibadetle ilgilidir.

3.2. KAYNAKLARA İNTİKALİ

Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci, on üçüncü, on dördüncü, on beşinci, on altıncı, on sekizinci, on dokuzuncu numaralı hadisler Kütüb-i Sitte'de yoktur.

Onlardan altıncı hadis Ebû Dâvud'da,[825] yedinci hadis de Ebu Dâvud'da,[826] on yedinci hadis Ebû Dâvud ve İbn Mace'de bulunmaktadır.[827]

Müphem hanım sahâbilerin sayısı on dokuzdur. Ayrıca onlardan rivayet edilen hadis sayısıda on dokuzdur. Bu hadislerden üçü sahih, dördü sahih li-gayrihi, yedisi hasen ve dördü zayıf hadistir. Bir hadis hakkında Şuayb el-Arnaûd sıhhat hükmü açıklamamıtır. Konularına bakıldığında, bunlardan dokuzu ibadet, ikisi ahlak, üçü akaid ve beşi de siyerle ilgilidir. Hadislerden sadece üçü Kütüb-i Sitte'de vardır.

[824] *el-Müsned,* 45: 251.
[825] Ebû Dâvud, *Cihad,* 141.
[826] Ebu Dâvud, *Tahâret*, 120.
[827] Ebû Dâvud, *Taharet,* 137; İbni Mace, *Taharet,* 79.

SONUÇ

Hadis ilminde Resûlullah'ın (s.a.v) hanımlarının yanında, onların dışındaki hanım sahâbiler de önemli yere sahiptir. Onların aktardığı hadislerden o dönemdeki sahâbiler, tabiler ve sonraki nesiller de istifade etmiştir. Görüldüğü gibi sahâbi hanımların hadis aktarmada gayretleri çoktur. Resûlullah'dan (s.a.v) duyduğu hadisleri aktarmakla birlikte merakettikleri konularda çekinmedikleri ve Resûlullah'a (s.a.v) soru sordukları bir vakıadır. Ayrıca hanım sahâbilerin hayatlarına baktığımızda her türlü zulme rağmen dinlerine ne kadar sadık kaldıklarını ve ne kadar cesur olduklarını da görmekteyiz.

İslam'ın kadınlara değer vermediği anlayışını, araştırdığımız sahâbi hanımların hayatları ve aktardıkları hadisler çürütmektedir. Ayrıca hanım sahâbilerin rivayetlerinin günümüze kadar ulaşması, İslam'ın kadına ne kadar değer verdiğinin bir göstergesi olsa gerektir.

Çalışmada ulaşılan sonuçları şöyle özetleyebiliriz:

Ahmed b. Hanbel'in Müsned'in de hanım sahâbilerin rivayetleri erkeklere oranla azdır. Bununla birlikte kayda değer hadis naklettikleri görülmektedir. Tespitlerimize göre Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde Resûlullah'ın (s.a.v) hanımlarının dışında hadis rivayetinde bulunmuş hanım sahâbilerin sayısı altmış beştir. Onların rivayet ettikleri hadis sayısı ise, iki yüz on dörttür. Müphem hanım sahâbilerin sayısı ise on dokuzdur. Ayrıca onlardan rivayet edilen hadis sayısıda on dokuzdur.

Hanım sahâbilerin rivayetleri içerisinde sahih de zayıf da vardır. Hadislere sıhhat açısından baktığımızda; yüz on bir sahih, yirmi üç sahih li-gayrihi, yirmi üç hasen, bir hasen li-gayrihi, bir garip, elli bir tane de zayıf hadis bulunmaktadır. Ayrıca müphem hanım sahâbilerin hadislerinden üçü sahih, dördü sahih li-gayrihi, yedisi hasen ve dördü de zayıf hadistir. Şuayb el-Arnaûd sadece dört hadisin sıhhat hükmünü açıklamamıştır. Hanım sahâbilerin rivayetlerinin ağırlıklı olarak sahih olduğu anlaşılmaktadır.

Önemli noktalardan biri de hanım sahâbilerin hadis rivayetlerinin soru merkezli olmasıdır. Bu durum dikkatimizi çeken bir husus olmuştur.

Konularına göre değerlendirdiğimizde; müphem olmayan hanım sahâbilerin rivayetlerinin yetmiş beşi ibadetle, altmış dokuzu siyer, otuz beşi ahlak, onu muamelat, yirmi beşi ise akaidle ilgilidir. Müphem hanım sahâbilerin rivayetlerinin konularına göre değerlendirdiğimizde ise onlardan dokuzu ibadet, ikisi ahlak, üçü akaid ve beşi de siyerle ilgilidir. İki yüz on bir hadisden doksan dokuz hadis Kütüb-i Sitte'de bulunmamaktadır. Ayrıca müphem hanım sahâbilerin aktardığı on dokuz rivayetten sadece üçü Kütüb-i Sitte'de yer almaktadır.

KAYNAKLAR

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed. *el-Müsned*. thk. Şuayb el-Arnaûd. Beyrut: 1995.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed. *Müsned*. çev. H. Yıldız vd. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2014.

Aktepe, İshak Emin. "Ümmü Ruman". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 328. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Ateş, Ali Osman. "Esmâ bint Yezid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11: 423. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Aykaç, Mehmet. "Hamne bint Cahş". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 15: 497. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Başaran, Selman. "Fatma bint Kays". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 12: 227. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Başaran, Selman. "Havle bint Hâkim". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 16: 538. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Buhari, Ebu Abdullah İsmail b. İbrahim. *Kitabu't-târîhi'l-kebir*, Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986.

Buhari, Ebu Abdullah İsmail b. İbrahim. *el-Camiu's-Sahih*. İstanbul: Çağrı yayınları, 1992.

el-Butî, Ramazan. Fıkhu's-siyer. çev. Atik Aydın, İstanbul: Bilge Adam Yayınları, 2012.

Dayhan, Ahmed Tahir. "Ümmü Varaka". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.* 42: 332-333. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Ebu Davud, Süleyman b. el-Eş'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî. *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı yayınları, 1992.

Efendioğlu, Mehmed. "Mucemmi'b. Câriye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 31: 447. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Eren, Mehmet. "Ümmü Rafi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 327. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Erul, Bünyamın. "Ümmü Eymen". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 317. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Güler, Zekeriya. "Ümmü Atiyye" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 314. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Hamidullah, Muhammed. *İslam Peygamberi, Hayatı ve eserleri*, çev. Mehmet Yazgan. İstanbul: Beyan Yayınları, 2004.

İbn Abdülber, Ebu Ömer Yusuf b. Abdıllah en-Nemeri el-Kurtubı. *el-İstiâb fî marifeti'l-ashab*. Ürdün: 1119.

İbn Hacer, el-Askalânî Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed. *el-İsabe fi temyizi's-Sahabe*. Kalküta: 1853.

İbn Hacer, el-Askalânî Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed. *Tehzîbu't-Tehzib*. Beyrut: Müessesetü'r-risale, 1995.

İbn Hacer, el-Askalânî Şihabuddin Ahmed b. Ali. *Takrîbu't-Tehzib*, Beyrut: Müessesetü'r- Risale, 1999.

İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî. *el-Metâlibu'l-Aliye fî zevâidîl-mesânîd İs-Semâniye*. çev. Hüseyin Kaya. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2010.

İbnu'l-Esir, İzzuddin Ebu'l-Hasen Ali b.Muhammed el-Cezerî. *Üsdü'l-ğabe fî marifeti's-sahâbe*. Beyrut: 9424.

İbn Mace, Ebû Abdillah Muhammed b. Yezid el-Kazvînî. *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı yayınları, 1992.

Kandemir, M. Yaşar. "Esmâ bint Umeys". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11: 422-423. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Kandemir, M. Yaşar. "Fatıma". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 12: 219-223. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Kandemir, M. Yaşar. "Havle bint Sâlebe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 16: 539. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Kandemir, M. Yaşar. "Ümmü Hânî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 320-321. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Kandemir, M. Yaşar. "Ümmü Harâm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 321-322. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Kandemir, M. Yaşar. "Ümmü Süleyim". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Kennas, Muhammed Raci Hasen. *Peygamber Efendimizin (s.a.v) Etrafındaki Hanım Sahabeler*. Çev. Uğur Pekcan. Konya: Serhat Kitabevi, 2015.

Keskin, Yusuf Ziya. "Sehle bint Suheyl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 36: 323. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Kuzudişli, Bekır. *Hadis Rivayetlerinde Aile İsnadları*. İstanbul: İşaret Yayınları, 2007.

Martı, Huriye. "Ümmü Külsüm bint Ali". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 322-324. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Martı, Huriye. "Ümmü Külsüm bint Ükbe". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 325. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâburî. *el-Camiüs-Sahih*. İstanbul: Çağrı yayınları, 1992.

el-Mizzi, Ebu'l-Haccac Yusuf. *Tehzibu'l-kemal fi esmâi'r-rical*. thk. Zabt, Ta'lik, Bessar Avvad Ma'ruf. Beyrut: Müessesetü'r- Risale, 1994.

Nesaî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali b. Bahr b. Sinan b. Dinâr. *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı yayınları, 1992.

Özkan, Halit. "Ümmü Umara". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 332. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Sandıkçı, Kemal. *İlk Üç Asır'da İslam Coğrafyasında Hadis*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1991.

Sandıkçı, Kemal. "Ümmü Şerik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 331-332. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Şenel, Abdulkadır. "Ümmü'l-Fazl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 317-318. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

Suruç, Salih. *Kaynatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*. İstanbul: Nesil Yaynları, 2010.

Şahyan, Ayşe Esra. "Zeyneb bint. Ebu Seleme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 44: 358-359. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

Tirmizi, Ebû İsâ Muhammed b. İsa b. Sevre. *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı yayınları, 1992.

Uraler, Aynur. *Ümmü Habibe*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2010.

Uraler, Aynur. "Şifa bint Abdullah". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 39: 138-139. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Uraler, Aynur. "Ümmü Halid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42: 320. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Yardım, Ali. "Durre bint Ebu Leheb". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 10: 30. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Yardım, Ali. “Esmâ bint Ebu Bekir es-Sıddık”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11: 402. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Zehebi, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz. *Tecridu Esmâi's-sahâbe*. Beyrut. ts.

İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Meni el-Zuhri. *Kitabu't-tabakati'l-kübra*. thk. Ali Muhammed Ömer. Kahire: Mektebetu'l-Hancı, 2011.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Meri KEDELİDZE		
Doğum Yeri ve Yılı	Khulo 1990		
Medeni Durumu	Evli		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	Arapça-Orta Düzey		
Öğrenim Durumu	Başlama - Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lisans	2011	2016	KTÜ İlahiyat Fakültesi
Yüksek Lisans	2016		RTEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora			
Çalıştığı Kurum (/lar)			Başlama - Ayrılma Yılı
1.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar			
Aldığı Ödüller			
Diğer			
İletişim (eposta)			